MC
62957

VAS ISTVÁN

A kimondhatatlan

VÁLOGATOTT VERSEK

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST

MC 62.957
ORSZÁGOS SZÉCHENYI KÖNYVTÁR
1972 év A 1291 sz.
LELTÁRI SZÁM

© *Vas István, 1972*

Levél a szabadságról

Nekem is int a szabadság, végre, barátom, az ám,
Munkátlanság, szellemem üdve, valódi hazám!
Persze te fitymálsz most, amiért két hét az egész,
Ám van pillanat is, mi megáll, soha el nem enyész.
Futnak az évek a porban az élet elúnt ütemén,
Oly sebesen surrantak el, észbe sem is vehetém.
Mind elmosta a munka szabálya, szokott hivatal,
Két hétig most hosszu az élet és oly fiatal!

Kérdezed erre, hogyan fogom én kiszinezni időm,
Tengeri társas uton ha hajózva-e délszaki hőn,
Hol feltárul előtted a sokszinü, régi vidék,
S csillan a tenger tiszta kedélye, a földközi kék,
Zúg derüsen körülötted a tenger örök, monoton
Bölcs fecsegése s az utasoké a hires romokon,
S tárgyilagos pompáju teremben rakva eléd
Hét teritékes, inyenc izü, francia módi ebéd?

S hogy milyen olcsók mind eme szép utazások, igaz,
Ám akinek nincs semmije sem, mondd, mit tehet az?
Igy vagyok énmagam is, lásd, nem más, ez csak az ok,
Hogy nem messze hajózva, hanem Pesten nyaralok.
Csak magyarázni akartam, nem panaszolni, ne hidd:
Szép a szabadság, bárha szegényes, bárha rövid.
Szép a szabadság, bárha belőle egyéb se marad,
Árnyékkép, hiu ábránd és ha a gúnyneve csak!

Aztán meg, no hisz itt születék, itt telt el időm,
Pest levegőjét szítta be kissé satnya tüdőm.
Van költő, aki verssel idézi az ifjukorát,
S élnek előttünk száz üdefényü hasonlaton át
Nyáj és pásztor, ház körül apró csirke, galamb –
Énkörülöttem nem vala természet, csak a gang.
Emlékem ma az elmúlt éveken át idehajt
Nagyságát, szobalányt, egy egész nagy pongyolarajt,

Házmesterszót, vad porolást és konyhaszagot –
Jó emléket az egy kávépörkölde hagyott.
S bár nem nyílt nekem erdők zöld sürüsége, se rét,
Jól ismertem a város minden sétaterét.
Csókokat is Szent Margit jól ápolt szigetén
Váltottunk később, szivem első hölgye meg én.
Szénakazal nem volt körülöttünk, más e világ:
Áltermészet, sétautak, sok kerti virág.

Izlés nélküli, szürke, cikornyás épületek,
Ez honom, otthonos én már csak köztük lehetek.
Itt a lakosság rossz, cinikus s a beszéde kevert,
Itt a magyar szó nem száll tisztán, torz, kitekert.
Álelegancia illeg az utcán, pompa, hamis,
Ó, hogy utálom, bárha hazámul vállalom is.
Később a munka a város más részébe sodort,
Ott, hol az új templom sem tudta a régi nyomort
Szépiteni, s hol a rongyos lázadozók tömegét
Fegyver, kardél és lovasattak kergeti szét.
Sűrű, kormos füst feketíti a rossz levegőt,
Kettős őrszem a tőkét védi a gyárak előtt...

Most legalább Budapestet látom nappal is én,
Munka között idegen lett nékem a nappali fény.
Az sem bánt, ha kegyetlen tűz le napos, heves ég,
Kánikulában nincs hüsitőbb, mint a henyeség.
Majd felüdít uszodában a víz, nagyokat ha uszom,
Víznél jobban régi kötésü Horatiusom.
Nem tenger vize, jól tudom én, e medence, de lágy
Habja ma úgy takar, úgy ölel át, mint télen az ágy.
Selyme ha véd, mit is árt, hogy az égen nagyzol a nap?
Óráim ma baráti mosollyal imígy mulanak.

Ámde ne hidd, hogy csak pihenéssel múlik a hét,
Uj nyelvet tanulok, s képzeld csak, az angolokét.
Emlékszel, hogy e nyelvet gyűlöltem valaha,
Mert a szememben az üzleti élet nyelve vala.
Bosszut azonban ugy állok e kalmár nyelvezeten,

Nyelvtanomat mindjárt költői felé vezetem,
S bár tele durva hibákkal könnyü gyakorlataim,
Érzékem tüzesül már Shelley nehéz dalain.
Igy eme nyelvet, amely tudományom elől elinal,
Majd utolérem a költészetnek szárnyaival.

Ugy képzeld, hogy míg neked írom e verslevelet,
Estefelé már kedvesem erkélyén heverek.
Látszik egész Budapest a Dunával a balkon alatt,
Bámulom a hegyeket meg a gyárakat és hidakat.
Lám, mi szokatlan idill! Mert vágyam s képzeletem
Ily ravaszul diadalmas a városi környezeten.

Alkony. A fák közt már a nap éji sötétbe ivel.
Tőlem e két hét és a szabadság így mulik el.
Ámde panaszra időm minek is pazaroljam el én?
Nézem a napsugarat, hogy játszik a fák tetején.
1934

Mozihiradó

Néha parádés felvonulást mutat a mozivászon,
  Fegyverek és katonák rendbeszedett menetét.
Nézd csak, az ágyúk! gördülnek diadallal az utcán,
  Ünnepi városon át jár dübörögve a tank.
Igy önkéntelen is fölidézik az emberek újból
  Régi idők kiveszett szörnyeteg állatait.
Győztes azonban az ember! Szégyenkezhet a föld most:
  Még sosem alkotott íly iszonyu állatokat.
S csattog az utca kövén paripák patkója, vonulnak
  Díszsisakos, ragyogó, könnyü lovascsapatok.
S nézd, a gyalogság hosszu, tömött hadirendje előttünk,
  Dobpergés, feszesen koppan a, dobban a láb.

Semmi a lélek e percben, győz tobzódva a forma,
A komor arcra vetít könnyü, hazug lobogást.
Szép is a színek, a mozdulatok játéka, a forma,
Mégis im úr-erejét bomlani látja szemem.
Látom a jólápolt paripát lezuhanni a mélybe,
A lovat és lovasát elnyeli néma sötét,
S a rohanó gyalogost fennakadni a drótkeritésen,
S látom rángani még felszakitott beleit,
Látom a holtak üvegszemeit, már látom a lángot,
Látom a gáz rohamát győzni alattomosan.
Még menetel fenn a vásznon díszben erős fiatalság,
Képzeletemben már szenved ezernyi halált.
Látod-e, kedves, e szép sereget majd sárba harapni?
Fojtó hullaszagát érzed-e, érzed-e már?

1934

Szerelmes filológia

Mint Magyarország rég elmúlt idejét jövevényi
Féltékeny szeretettel idézgetem újra magamnak,
Múltja nyomát keresem vaskos történeti könyvben,
Elképzelve, milyen lehetett vajon abban a korban,
Még mikor őseim Európában tétova lábbal
Délről zord északra meg újra keletre vetődtek
S régi elődöm nem sejtette, hogy él a Dunánál
Egy kis nemzet, amelyben majd késő unokája
Verseket ír, átvéve a nem vér által elődök
Drága örökségét, s aki hont nem lelhet a honban,
Versében leli föl s ott vált vele ifju szerelmet –
Ugy kutatom gyermekkorodat most, kedvesem, és az
Irkák, hajfonatok csupa drága ereklye szivemnek.
Elnézem, miket írtál polgárista korodban,
Kis betüid s amiket rajzoltál képzeletedből,
Sok fiatal lányt, nagy hegyeket meg tarka virágot,

Ugy kutatok köztük, mint vad fiatal filológus
Régi ruhából, ékszerből s néhány feliratból
Visszaidézi a rég elsüllyedt, messze világot.
S mintha a történész egy egész templomra találna,
Ugy nézem néhány fényképedet én is időnkint.
Félénk arcu, sovány kislány néz itt a szemembe
(Életed őrizték még ekkor a zordon apácák),
Nem lehetett könnyű a derengő hajnalidőben
Kelni, hidegben, percek alatt térdelni imához –
Kis fejed akkor hányszor ütődött a zárdai rendbe!
Ezen a képen már mosolyogsz kedves, kerek arccal
És Hollandia szőke derűje lebeg körülötted
(Mert oda juttatott ekkor a vándor, kósza szegénység),
Képzellek, kislányt, egyedül idegenben utazva
S Anglia kormos városait bámulva vonatból.
Uj kép, rajta merengve szelíd, de komoly fiatal lány
Néz a szemembe, ruhája fehér, a vonásai néhol
Gyermekiek, de a száj, a szemek meg a domboru homlok
Bús szépsége megérett már és ifju mosolynak
Árnyékába szelíden meghúzódik a bánat.
Mért nem is ismerhettelek ekkortájt, amikor még
Jártam az utcákat csavarogva kamaszkori búval
És a magány mázsás terhét hordozva magammal?
Hányszor jártam a várost Vártól a Berlini térig
S nem tudtam, hogy odébb, a szegényebb utcasorokban
Rád lelhettem volna, magány a magányra s a forró,
Zűrzavaros lélek hüsitőül drága barátra...
Meg ne neheztelj rám, amiért igy a multba merültem,
S amit a mult tagadott meg, hozd azt vissza nekem most:
Voltál bölcsen anyás, mikor az volt vágya szivemnek,
Légy most nekem az ifjú lány, ki merengett a képen,
S hogyha ölellek, benned a multat is, azt is öleljem,
S új vágy, új játék hadd szítsa a régi szerelmet!
1935

Egy nap története

Elég korán fekszem le mostanában.
Nem olvasok. Fáradt vagyok nagyon.
Még nézek némely holmit a szobában,
S ha megmozdulnak: este van, hagyom.
Az irógép megáll a levegőben,
Rá visszanézek én is, süllyedőben.

Felébredek, a torkom szomju-száraz,
Az órán éjfél, nemrég este volt.
Nem is tudom, az asztalon pohár az,
Vagy csak valami kétes, szürke folt?
S elalszom újra, szomjasan, hitetlen,
Hisz annyi szomjuságom enyhitetlen.

Unt szörnyeteg, a keltőóra csönget.
Ott túl az utcán még az éj suhan.
A langy homályt, az álmot és a csöndet
Lemossa rólam a hideg zuhany.
Teát iszom s utána dideregve
Megindulok a reggeli hidegbe.

A villamosra futtában kapok fel,
Itt múlik csak a reggeli közöny,
A kocsiban oly ismerős a sok fej,
S kemény kalappal álmosan köszön,
De túl a dombok más irányt mutatnak
Az érzékeknek és a gondolatnak.

Még kipihent a szervezet, s a vérben
Ilyenkor még kering az ifjuság,
Most érdekel az élet és megértem
Komoly derűjét, méla ritmusát,
És kedvelem, ha újra visszatérnek
Ütemei a napnak és az évnek.

Most örülök mindennapos utamnak,
Még megragyog a szem, ha széttekint,
És jólesik, hogy konokul rohannak
Az órák és majd este lesz megint,
S az ember, aki erre-arra vágyik,
Nem jut tovább, hanem a vetett ágyig.

És jólesik, hogy látható a pára,
És tudni, hogy az utakon a sár
Majd csilló jéggé fázik nemsokára,
S jó, hogy utána nyár jön, újra nyár,
S igy napról napra menni, visszajönni –
A végén mégis illik elköszönni.

Mint függöny, mit egy lusta kéz tovább ránt,
Ugy vonul el a táj fölött a köd,
Az ablakon át kiröpül az ábránd,
Csapong a szürke tengerár fölött,
S alámerül a télies lapályra,
Hol elhagyottan áll a labdapálya.

Itt fönn, a három emelet magasban
A megszokás s a kellemes meleg
Felhője száll, és egy-egy óra lassan
És kézzelfoghatóan ellebeg.
A számok sorakoznak a papíron.
Hosszú a nap – de biztosan kibírom.

Tisztul a köd, hogy elmegyünk ebédre,
S a téli, vékony napsugár ragyog.
Félóra csak. Lehet nyujtózni végre,
S egy percre még tán boldog is vagyok.
Szegényes itt a föld, a füst, a gyárak,
De színe oly finom a napsugárnak.

És jó ilyenkor járni, inni, enni,
A hús, a bor, a fák, a szél, az ég,
De rossz utána ujra visszamenni,

De most az élet visszás semmiség.
Mi volna most a lélek legszebb álma?
Csak egy magányos pamlagot kivánna.

Az évek alól fölbuzog az emlék:
Hisz így hevertem én ebéd után...
Ha egyszer még oly gondtalan pihennék
Egyéniségem cifra trónusán,
S amíg a szív fanyar szeszélye tombol,
Ha udvarolnék merő unalomból.

De elmúlik a nyűgös, furcsa szájíz,
A hős szeszélyhez nincs ma már közöm.
Az emléket legyűröm és ha fáj is.
Hat óra elmúlt. Lassan öltözöm.
S már önmagamban sem kettős a dalnok
Alakja meg a lomha hivatalnok.

Mert eggyé válik minden, ami kettő,
S mi nem találkozott, de küzde csak,
Már bennem minden egyesülni-kezdő,
Inog, remeg s omolni összecsap,
Hullámverése csapkodja a múltat,
Az öntudat is egyre elfogultabb.

De így helyes. Hisz únom már a részek
Határait, a büszke tényeket,
Inkább a zűrös, áradó egészet,
A köd mögül kisejlő lényeget,
S bár bennem is feszeng a szégyenérzet,
Elvállalom, amit kínál a végzet.

Vállalhatom, hisz nincs okom panaszra,
Nem kell szaladni már a nők után,
Szeszélyt keresni minden új tavaszra,
És csavarogni Pesten és Budán.
Télen hevét és nyáron enyhe hűsét
Kínálja most az édesízű hűség.

Igy élek bástyájában önmagamnak,
A kifelé-vágy visszaveretett,
A régi jóbarátok messze vannak,
A vonzó, oldó férfiszeretet.
A kiábrándult, fájdalmas sötétnek,
Korszaka ez a mélybarlangi létnek.

Mint barlangba, úgy lépek a szobámba,
S mint rejtett fényű mécses, úgy lobog
Az asztalon a zöldernyőjű lámpa.
Papírok, könyvek, tárgyak, bútorok,
Unalmas, semmi limlom volna minden,
Ha nem járnál itt, kedves, könnyű ingben.

Hát megtanultam élni. Ámde könnyebb
Aludni. Ott künn kék az éj, az ég.
Testőreim bólintanak, a könyvek,
És néhány árva cigarettavég.
Az ágyban fázva felhúzom a lábam.
Korán, korán fekszem le mostanában.
1936

Hold utca

Száz keskeny hegyi út volt, hol ingadozva jártam,
Hevültem és lehűltem a fagyban és a nyárban,
De már oly messze minden, mi volt és ami voltam:
A Hold utcában élek s úgy élek, mint a holdban.

Miként a lenge holdban!... bár leple durva látszat,
Szemedbe nem mutat mást: szegényes, ósdi házat,
De ha szobámba lépnél, ott elbűvölve, lassan,
Te is velem lebegnél egy emelet magasban.

Halovány, híg aranyfény a tájon már elomlott,
Sötétkék esti szellő köszönti már a lombot,
Ott szemben azt a kertet oly mélán, messze nézem,
Sötét sziget, elúszik tengernyi, sárga mézben.

Majd felhők lassú népe lepi az égi rétet,
Elmenekül a csillag, a mélyben is sötétebb,
Elfárad az öreg szél, lehellete se hallszik,
Az éji kert füvére ledől és máris alszik.

Az éj fekete tenger; hol van a lomb, az árnyék?
Ezüstös, nagy madárra ébren hiába várnék.
Az éj vizéből mélyebb és sűrűbb tóba lépek,
Elalszom én, de élnek a szörnyű-tarka képek.

Majd hirtelen elégnek, a fény esőzve hull rám,
A semmibe emel már egy édesízű hullám,
Virágaim, világom – már mindet elfelejtem.
A szél hátán ki nyargal? már megnyugodva sejtem.

Itt mellettem suhan már, de fél szemem se retten,
Mert ami ellenem tör, én azt is megszerettem.
Remegő, messzi ködben eltűnik, aki voltam –
A Hold utcában élek s úgy élek, mint a holdban.
1936

Ének a magányról

Finom, bonyolult szöveteknek
Szép színei kopva lazulnak,
Kényes, fiatal szeretetnek
Lágy szirmai fagyva lehullnak.

Ez képe a férfiu télnek,
Mert szívem akárhova szított,
Ha mihez vonzódott a lélek,
Minden csak visszataszított.

Akikhez egy eszme vezet még,
Azok is mind rendre kivetnek,
Igy lettem – más se lehetnék –
Én üldözött, árva eretnek.
Ahol égtek az ifjui lángok,
Én is melegedni akartam.
Hogy történt? nem tudom. Állok
Most fázva, tünődve, zavartan.

Kit sűrü magány, tömör éj vár,
Ne hidd, hogy a karjai késnek!
Egykedvüen indulok én már
Jegyesül a sötét feledésnek.
Ott látom elúszni a kéklő
Fiatalság távoli kedvét,
S úgy élek, mint a sötétlő
Barlangban az északi medvék.

Egyedüllét, ifjui bánat!
Te védj, egyedüli vitézség!
Hűs balzsama büszke magánynak,
Te csitítsd a szivem remegését,
Hogy azt, amit itt vetek el még,
Ne akarjam aratni a porból,
Adj bátor szívet és elmét,
Vígan kimaradni e korból!
1936

Egy ifjú költőhöz

Öcsém, lenézel és ezt jól teszed:
Van birtokod és úri, szép neved.
Kényes szemed vidéki holdra néz,
Tudom, hogy neked semmi sem nehéz.
Igy éldelegsz, mig engem itt bezár
E füstös, ócska, rosszhírű bazár.
Kínnak, robotnak piszkos lángja ég –
Ez az a hely, ahol gyerek valék.

Láttam korán, hogy mi van és miért,
Tudtam a munkát és a munkabért.
Megnéztem mindent hosszan, egyaránt,
Láttam a dámát meg a prolilányt.
S most ismerős a fínom és a rút,
A Váci utca meg a Váci út.
Más tájról indult el a te szavad,
Hát persze, hogy a finomabb te vagy.
Fejed körül illendő dísz a lonc,
Énrajtam még az emlék is kolonc.
Mert körülöttem nincsen semmi más,
Csak tengődés és dac és elnyomás,
Csak csupa leszorított akarat
És annyi ember, aki lemaradt.
Ha már a végzet közéjük vetett,
Megjegyzem őket. Mit is tehetek?

És igazad van: ami pompa, fény,
Csupán kiránduláson láttam én.
A verseimben túl sok a salak?
Itt készültek ujpesti füst alatt.
Még gőzölnek, még forrnak a sorok.
Megértem én e finnyás fintorod.
De nézd, én más fintort is ismerek,
És bennem él még az a kisgyerek,
Ki ott koldult a gyárkapú előtt.

Egy éven át mindennap láttam őt,
Amint piszokkal boritottan állt,
Lyukas rongyán át szellő fujdogált.
Oly eltorzult volt, olyan csenevész,
De mosolya, az gyermeki egész.
Egy rozsdás abroncs volt a keziben,
S ha néha nem jött arra senki sem,
Egy bottal, mintha játékkarikát,
Azt hajtotta a kocsiúton át.
De végül is nem jött egy szép napon,
No, nem hiányzott senkinek nagyon.
Igy összesen hat évig élt tehát,
S ezentúl vékony, kolduló szavát
Ki hallaná, ha én nem hallanám?
Hol élne még, ha én nem dallanám?

S a régi jó barát, ki idegen
Föld alatt fekszik csöndben, hidegen?
Gáz ölte meg vagy arab görbe kard?
Ki lesz hű ahhoz, amit ő akart?
A szabadságot védte a derék,
A miénket is, minden emberét,
S most féreg ül tán kedves, jó szemén.
Ki lenne hű még hozzá, ha nem én?

Téged, tudom, nem érdekel az elv,
Elég neked a szó, az anyanyelv.
De én, akit e drága nyelvezet,
A hontalant, egy honba elvezet,
Szeretem azt is, ami rátapadt –
Ó, mennyi láng és mennyi indulat!
Hát mit felelnél, mondd, ha kérdenek,
Vörösmartynak és Petőfinek?
A századokon át e sereget,
S nézd azokat, akik most öregek!
E hagyományt, no lám, te elhagyod,
Megőrzöm én, ki jövevény vagyok.

Tovább adom a századokon át
A kornak, sorsnak forró áramát,
S onnan, ahova végzetem vetett,
Felmutatok egy emberéletet.

Tudom, szorítja mindnyájunk szivét,
Hogy meddig fog a verse élni még,
Hogy olvadó-e, mint tavaszi hó,
S mint nők testén a parföm, illanó,
Vagy a zenék, hasonlatok mögött
Akad-e láng, legyőzni a ködöt,
Fény, amely innen oda átivel?
A vitánkat halasszuk addig el.
Téged kísér a könnyedség, a báj,
Rajtam teher, előttem akadály.
De elválik, hogy lesz-e majd erőm
A partra jutni túl a mély időn
S a feledés vak, szennyezett ködén?
Isten veled hát addig is, öcsém!
1937

Elégia a moziról

Miként megőrizünk ködös gyerekmeséket,
És nem felejt szívünk néhány varázsigét,
Ugy bennem él a láz, mely kiskoromban égett,
Gomolygó hősvilág, sok régi mozikép.
Miként megőrizünk ködös gyerekmeséket...

Igy nőttem nagyra én, efajta ócska ponyván,
Petőfi és Arany csak azután nevelt.
Ha jött a délután, hazulról elosonván,
Ott ültem és szemem mindent magába nyelt.
Igy nőttem nagyra én, efajta ócska ponyván.

Ki emlékszik ma még a régi, híg zenékre?
Emlékük néha még szívembe visszajár.
S a vásznon megjelent – a nők rajongtak érte –
Vállán sötét köpeny, Psylander Waldemar.
Ki emlékszik ma még a régi, híg zenékre?

Remegni idegem nem szűnt egy pillanatra,
A cowboy jó lován repült, akár a nyíl,
És ugrott vakmerőn gépkocsiról vonatra
Az ördögi merész kalandor, Harry Piel.
Remegni idegem nem szűnt egy pillanatra.

Ekkortájt nők után futottam, ám hiába,
S nem láttam meztelen, csak egy cselédleányt.
De ott fönn villogott a Messalina lába
S húsával elbűvölt a szép Laura la Plante.
Ekkortájt nők után futottam, ám hiába.

Mint régi képeken a táncosnő Camargo
Tündéri fénye él, de ő a föld alatt,
Ugy él tán egykoron a vásznon Greta Garbo,
Ha majd forogni kezd a tépett filmszalag.
Mint régi képeken a táncosnő Camargo...

Öreges mélabúnk egyszer majd visszahína,
Holott lebegsz ma még sok százezerszer itt.
Te vagy nekünk, te vagy ma Anna Karenina,
Királyi Krisztina és Gautier Marguerite.
Öreges mélabúnk egyszer majd visszahína.

Hiába szép szemed, hiába minden éked,
Európa csillaga, addigra hol leszel?
Majd hordoz már a föld egy másik nemzedéket,
S téged a feledés nagy felhője föd el.
Hiába szép szemed, hiába minden éked.

S hiába száz szerep, száz régimódi fátyol,
Miénk vagy, képedet később ki érti meg?
Történelem leszel, szívüktől, ó de távol!
E haj, e karcsúság, ti epedő szemek.
S hiába száz szerep, száz régimódi fátyol.

Ahogy mi bámulunk sok régi, női képre,
Paróka, hústömeg, királyi szeretők,
És nagy szemük előtt állunk, csak félig értve,
E furcsa bábukon mit is szerettek ők.
Ahogy mi bámulunk sok régi, női képre...

Talán a kései korokba elsodorja
Egy vándorkedvű szél szépséged fűszerét,
Mint amikor a föld alatt görög szoborra
Talált egy büszke kor, mely szépséget cserélt.
Talán a kései korokba elsodorja.

De azt az életet, a remegést, a lázat,
Melyet sötét mozik mélyén éreztem én,
Azt nem találja meg ezentúl semmi század,
Nem őrzi szó, se könyv, se kép, se költemény,
Az ifjú életet, a remegést, a lázat.

1937

Állatkerti közjáték

Felállt a farkas ketrecében,
Fáradtan járt körül s a rácsig
Lomhán ugrott fel egynéhányszor,
Aztán leült. Szemét és orrát
A kéklő égre fordította.
A rácson át a tágas égbolt
Mosolygott félig-nyílt szemébe.

Egyszerre lassan felvonított
S üvöltött hosszan és kitartón.
A kéklő ragyogásba sűrű,
Nagy, téli éjnek borzadálya,
Éles agyar vad bölcsesége,
Magányosság cudar zenéje,
Csontok didergő koccanása
Vegyült a szép, tavaszi légben.
Szemközt csudálkozón a róka
Bámult az erdő hercegére,
A kis sakál egész zavartan
Futott lyukába s újra vissza,
A pulikutya tisztelettől
Meredten állt, egyet se vakkant,
És két hiéna tébolyultan
Sétálgatott szűk ketrecében.
Végül a farkas abbahagyta,
Feküdt lihegve, kimerülten.
Gyorsvonat robogott a hídon –
Ki tudja, mit hozott nyugatról?
Mentem az édes, híg aranyban,
Elpárolgott szívem sötétje.
Ez volt a dal, melyet kerestem,
A vers, amelyet meg nem írtam.
Bátyám, poéták oktatója,
Köszönöm neked, árva farkas,
Hogy eldaloltad ezt helyettem.
1939

A Béke téri Krisztus

Piros téglás gótika a téren,
Belül kedves, falusi fehérrel
Szent Lászlónak temploma.
Zsongó koradélelőttben
Az utcáról ideszöktem.
Szenvedélyes csend hona.

Nem díszített téged szobrász, festő,
Nem kínálja szépségeit freskó,
Fal és lélek meztelen.
Magam vagyok, nem zavarnak.
Oldozz ki a zűrzavarnak
Hálójából, Istenem!

Minden ima elakad a számon,
Te voltál a virradati mámor
Első, boldog hajlama.
Megjelentél, elsuhantál,
Felvillantál, elvillantál,
Hajnaloknak hajnala!

Hogyha lángom csak tehozzád szállna,
Miért ölel itt egy álom álma,
Fák és nők és csillagok?
Mért nem tudom megtagadni?
Mért lobogok megragadni
Izt és színt és illatot?

Mosolyog a kis templom fehéren,
Pirosodik arcomon a szégyen,
Indulok s a menny ivén
Kis felhő száll, könnyű, boldog,
Suta szemmel csak hunyorgok:
Földön-égen mennyi fény!

Átlehelnek a budai dombok,
Ráfelelnek a zizegő lombok,
Felhevül a kövezet.
Köröskörül gépek, gyárak,
Szabályozott árú árad,
Vasak, bőrök, szövetek.

Dombokon túl – innen nem is látni –
Gazdagoknak tarka, szép villái
Tündökölnek csöndesen.
Azon túl a zengő napnak
Aranyában most aratnak
Dunántúli földeken.

Béke téren lombos béke suttog,
A világban gyilkos, sűrű titkok
Érlelődnek. Jaj nekünk!
Ragyogó nyár, kaján katlan,
Forral benne mondhatatlan,
Hajthatatlan végzetünk.

Most látom, hogy kereszt mellett álltam,
A mosolygó világragyogásban
Fekete és szomorú.
Itt van! Itt van! Őt kerestem!
Krisztus teste kőkereszten,
Fején töviskoszorú.

Feje körül vasfekete tüskék,
Nem látja az aranytenger tükrét,
Csak azt, aki szenved itt.
Most egy fáradt nő igézi,
Ki ott térdel, Jézust nézi
S átöleli térdeit.

Rongyos fiú jön a téren, karcsú,
Barna testű, álmodozó arcú.
Egyetlen, nagy ékszerét
Lányos bájjal hízelegve
Emeli a feszületre:
Éjfekete, mély szemét.

Elfelejtik pártok, birodalmak
Őket, akik árván élnek, halnak,
Te vagy hozzájuk közel.
Te tudod, hogy minden egyért
Megfizetik majd a nagy bért,
S azokért is könnyezel.

Te tudod, hogy árvák a királyok...
Lábaidnál virágok, virágok,
Bazsarózsa, szarkaláb.
Rózsa színe a Te véred,
Liliom a fehérséged,
Te vagy minden tarkaság.

Te a Pásztor és Te vagy a Bárány,
Te vezess majd halálom óráján,
Szó és Tett és Mennyország!
Te békéje minden térnek,
Add, hogy vissza-visszatérjek
Mindörökké Tehozzád.
1939

Amor redivivus

A malomnak nincsen köve,
Mégis gyöngyöt jár,
Tiltják tőlem a rózsámat,
Mégis hozzám jár.
Népdal

Poharamra hull a villany,
Reszketnek a régi árnyak,
Szép színében, mély ízében
Nehéz borok párlatának.
Kifogy, töltök, iszom újra,
Őszi, sötét ködbe lesve:
Tiltják tőlem a rózsámat,
Mégis eljön minden este.

Már a ködben selyme lebben,
Karcsú, fehér lova táncol,
Testén fehér burnusz, lábán
Uticsizma kordovánból.
Térdenállva húzom róla,
Csillog büszke szín alatta,
Elefántcsontszínű bőre
Hívja ajkam hódolatra.

Szeme, szája, hangja, bőre,
Ölelése csupa bársony.
Minden izmod ismerős már,
Én egyetlen útitársam,
Aki eltűnt, aki nincsen,
Akit nedves földbe tettek.
Hova múltál? Meggyógyultál?
Nem tűnődöm, csak szeretlek.

Barna hajad ezüst szállal...
Te lehetsz csak, nincs ilyen más:
Ez a tűz és ez a márvány,
Ez az örvény, ez a ringás,
Ez a napfény, ez az éjfél,
Ez a kerek, drága hajlat,
Ez a mámor, ez a mákony,
Ez a vágy, hogy belehaljak!

Szemed nézem, hadd becézzen.
Ez a béke, ami lángol.
Hova szöktél? Honnan jöttél?
Mennyországból? alvilágból?
Szép anyaggal teli forma!
Ott ölellek, ahol érlek.
Nem jöhettél alvilágból,
Ilyen édes nincs kísértet.

Milyen ország az, hogy engem
Nem tudtál még elfeledni?
Üdvösség, hol semmi sem kell,
Csak szeretni, csak szeretni.
Ez a kincs, mely nem fogyott el,
Akárhogy is tékozoltuk,
Ez az édes szomjúság, mely
Ugy üdít, ha el sem oltjuk.

Ott szeretnék a karodban
Élni örök mosolyodban.
Alig maradt már a szeszből,
Künn az éjben patkó dobban.
Már a ködben selyme lebben.
„Holnap este visszavárlak!"
Reszketnek a poharamban
Régi esték, földi árnyak.
1940

Húsvéti ének a testről

Tavaszi vad szelek vizet árasztanak,
Vadak, madarak most társat választanak,
Körül égen-földön gyürkőzik az élet,
Tavaszi fűszer száll, vérszaga a szélnek,
Véré, mely élvezni, nemzeni türemlik,
Gyönyörű véré, mely szelíden kiömlik,
Erő ágaskodik, ölelve meg ölve,
Férfiak hullanak, ki sírba, ki ölbe,
Részeg ködben úszik minden, ami közel,
Az tudja, mi a test, aki árnyat ölel.

Megtudja, mi a test, ha éjszaka retteg:
Hol van most az asszony, kit ősszel temettek?
Komor olvadáskor, vakult-rideg órán
Látja befolyni a vizet koporsóján.
Az tudja, mi a test, aki külön-külön
Mereng el egy bokán, egy hajfürtön, fülön.
Nem játszik már rajtuk koratavaszi fény...
Mi maradt, mi maradt barna szeme helyén?
Egy bece-szót mormol, de senki se felel.
Az tudja, mi a test, aki árnyat ölel.

Ifjú nő a sírban, ifjú rügy az ágon,
Tavaszi szél fújja, virágom, virágom.
Tavaszi szél... messze földek illatával
Csábított hajdan, most fiatal halállal.
Jobb volna sötétbe elomolni, mint te,
Hullani a mélybe, teveled egy szintre,
De az a forma, mely odalent enyész el,
Ragyog idefönt is örök epedéssel,
Fű, fa, virág, tavasz színe tőle tüzel,
Az tudja, mi a test, aki árnyat ölel.

Az tudja, mi a test, aki szenved vele,
Te tudod, Istenem, szenvedés istene,
Te tetted, a lélek jogát el nem veszti,
Bár a tavaszi szél vérszagban fürösztí,
Kezed alkotását szeretni se bűn még,
Mielőtt e földről végkép tovatűnnék,
Alkony rózsaszínét, reggel kékjét, zöldjét,
Az embert, akinek testét itt felöltéd,
Amit teremtettél, szereted, szeretted
Akkor is, mikor már vitted a keresztet,

Szeretted akkor is, mikor már szögeztek,
Szenvedés istene, Te tudod a testet,
S amióta láttam, mi érte a váltság,
Elhiszem már én is test feltámadását.
Nekem is az kellett, mint régen Tamásnak,
Hogy hitetlen ujjat drága sebbe mártsak,
Megtanultam én is, amióta láttam
Édes-dacos arcát feketedni lázban –
Igy szállt el a lélek... utána azonban
Felragyogott a test bátor nyugalomban.

Elárvult testének büszke biztonsága
Mosolyogva indult sírba, őszi sárba,
Mosolyát őrzi az újuló kikelet,
Hegyek, habok, hosszú útra hívó szelek.
Tavaszi szél zendül, mintha az az angyal
Szólana belőle vad, tavaszi hanggal,
Aki rég a nőknek – amikor kerestek
S nem lelték fűszerrel kenegetett tested –
Kiáltott. Most nekem zeng, zenél, zúg, zizeg:
„Holtak közt az élőt miért keresitek?"

Hol van most az asszony, kit ősszel temettek?
Csak Te tudod, aki vitted a keresztet
Vérben, veritékben Koponyák Helyére,
Mit kapott gyönyörű testéért cserébe,
S felzsendülő fűben, felzendülő szélben

Tudom halálodat, őérte, énértem,
Dárdának dúlását, tavasz gyors múlását,
Szép erős ifjúság hirtelen hullását:
Keresztre feszülni, borulni a rögre,
Aki elveszíti, az nyeri örökbe.

Kereszten, olajban, vérben a szent sereg:
Bűnhődik a földön, aki nagyon szeret.
Tavaszi szél fújja, hozza a szép hitet:
Szétomló testünket szebben megépíted.
Engem is merítsél, bár el is veszítsél,
A vérszagba, melyet hordoz ez a víg szél,
Virágzó sebedet ültesd el testemben,
S áldani foglak majd csúf, hörgő estemben.
Szomjazó, bomlasztó gyönyörűség, jövel!
Az tudja, mi a test, aki árnyat ölel.
1940

Szentendrei elégia

A templomokra rávillan az alkony,
A kúsza város csillog bíborában,
Csobban a Duna lassú vize halkan,
Mint amikor még őmellette álltam,
Hajlik a nyár a hirtelen viharban
És mosolyog, akár az ő korában.
Az út, a domb, a lomb is ugyanaz még,
Járok, mintha a múlt felé utaznék.

A tátikának arany még a hamva
És törökszekfű nő a buja kertben,
Hol akkor még gyönyörű, árva hangja
Megszólalhatott minden drága percben.

S ilyenkor töltött kávét édesanyja
A tornácon, hol mellette hevertem.
A boldogság de hamar elvirágzik!
A fák mögött új pár szerelme játszik.

Már lehullottak anya és leánya.
Két szép gyümölcs, a két egytest a földé.
A boldogság a leggyöngébb palánta,
De illata az esteket betölté
És megtanított bús, pogány dalára:
„Csak itt és egyszer! Soha, soha többé!"
A tücsökszóból, a suhanó szélből,
Ezt hallottam ki dobogó szívéből.

És ragyog újra hajnali színekben
A táj, de hol a valóság varázsa?
És hol van már az akkori hitetlen,
Ki pogányul néz a pogány parázsba?
Megtanult hinni a csodás hírekben,
Mert szellemét a kétség megalázta,
S most áll és néz az útmenti keresztre:
A semmi nincs, – de nem vígasztal ez se.

Mert mit is ér, ha róla szól az álom?
Szörny, csillag, állat – mindig ő az, érzem.
Oly édes érzés, hogyha alva látom,
S oly keserű, ha visszanézek ébren.
Tán így lelünk egymásra a halálon
Túl is abban a százalakú éjben?
A változásokban, az új szerepben
Mi marad abból, amit itt szerettem?

S az éj mögött ha Isten mennye vár ránk,
Mely nem méltatlan se hozzánk, se Hozzá,
S a megszabadult lélek bontja szárnyát,
Lehet-e, hogy majd ne is szomjúhozná
Szava hatalmát, mosolyának árnyát,
S lesz-e ott szépség, amely visszahozná
A villanást vigasztaló szemébe?
Csak egyetlenegy esténk visszatér-e?
1940

Minden jelben

Minden jelben tegnap óta csak te vagy.
Új dalomnak ringatója csak te vagy.
Reggel, délben, alkonyatkor néztelek,
És most minden gyöngyszem-óra csak te vagy.
Leng szívemben rózsakendőd, kék ruhád,
Csillag hull sötét folyóba: csak te vagy.
A virágok szép nevére megtanítsz:
Kosbor, bükköny, mályvarózsa csak te vagy.
Bőröd, ajkad, lélegzésed boldog íz:
Életemnek fűszersója csak te vagy.
Zöld szemedből vígarany rezeg felém:
Nap ha fényét lombra szórja, csak te vagy.
Élet fája, hajtsd ki ágadat fölém!
Kajszinarcod néz le róla: csak te vagy.
Nyár és hajnal, rét és erdő, Duna, domb:
Versem édes csattanója csak te vagy!
1940

Zöld láng

Zöld láng szemed alján, remeg és fényleni nem mer.
Jó így nekem, édes, ne siess a szerelemmel.
  Figyelnek az istenek.
Mint erdei úton, köveken, holdtalan estén,
Lépj lassan, a mélybe tekereg majd ez az ösvény
  S lesz majd egyre keskenyebb.

Láttam puha lomb közt kanyarogni a halálba,
Mindent, ami színes, belehullni ama lángba –
  Kivillant a puszta csont.
Szárnyas szerelemtől nehezült meg, ami könnyed,
Sejtés lett a fátyla a finombőrü örömnek,
  Oly pontosan egybefont.

Zöld láng szemed alján, le ne csapjon a szivedre!
Két sors ha kibomlik, ölelésben tüzesedve
  S két lélek *egy* igaz láng:
Boldog lobogásuk csupa illat a halálnak –
Bűnhődnek a földön, akik egymásra találnak.
  Bár magasra ne szállnánk!

Nyár van, de az ősz vad oboái belezengnek.
Szökjünk – mire jó, mondd, ha a könnyű szerelemnek
  Szép rácsain túllátunk?
Kezd már komolyodni ez a perc is, de te fékezz.
Őrizd meg az első napokat. Hadd legyen édes
  A föld felé hullásunk.

1940

Gyertyaszentelői elégia

Barlangját elhagyja ilyenkor a medve, sovány még,
Bánatosan szimatol,
Nem megy vissza, mivel nem látszik az árnyék,
A ködökbe fény se hatol.
Imbolyog, indul, vár kikeletre ő is – könnyü neki!
Télidejét barlangban alussza. Megteheti.
Medve-szivem de irigyli! Nekem
A homályt kell élni tudattal,
Este hiába teszem le fejem,
Engem álom se vigasztal.
Agyam ég, vérembe fájva nyilall
Az emlék, mélytüzü, halk láz,
Nehéz az éjszaka, árnyaival,
S nehezebb lesz egyre az alvás.
Ciripel a bánat: „Jaj, hol a nyár?"
Varju-eszem rádünnyögi: „Kár!"
S én hallgatom ezt a beszédet.
Hova lett, hova lett a gyümölcs, a virág,
A kert, a tömött fürtök, teli ág,
Az illat, az íz hova széledt?
A nyári gyümölcs, a sudár szerelem,
Lázálmok gyermeke volt csak?
Keskenyebb egyre, ami eleven,
S növekednek bennem a holtak.
Tömény ize részegit engem a halálnak,
Az életet nem őrzi már, csak e párlat,
Kihull a világ a goromba szitán.
Csontvázam hasonlit az árva kereszthez,
Ideges vonzás, majd ha eleresztesz,
Indulhatok én is az árnyam után.

Csordul a hókupacok szennyes leve, enged a téli
Keménység, elfeketül.
Laza sár a világ. Nehéz nekem élni
Keményen és egyedül.

Szép volt a kemény élet teveled,
Csupa gőg, csupa tömb, csupa kristály –
Én már az a forma nem lehetek,
Amivé gonddal kifaragtál.
Forma, hol a síkos, laza titok
Jelképpé nemesül, –
Az életed engem úgy szoritott,
Mint abroncs dongákra feszül.
Képzeletem kipirult a szavadra,
S most magaddal megelégszel?
Te neveltél férfiuvá s a fiadra
A sötétből vissza se nézel?
Nézd, a lélek alig tartja magát,
Csapkodja a zajlás árja,
Lazul a kötés, oldódik a gát,
Úgy hullok a sűrü homályba.
Segíteni nyujtsd ide csontkezedet,
Szoríts vele össze keményen,
Míg végülis fehéren megmeredek
S nem kell formátlanul élnem.
A lucsokból, a sárból kikelet éled.
Várnak változatok. Ne cseréljek?
Csak én ne cseréljek soha már?
A határon, tavaszi szél, te sodorj át,
Mert énnekem újszerü, mesteri formát
Nem hozhat, csak a halál.
1941

Eszmék és fegyverek

Érett szőllőfürtök gyöngyszemét
Kínálja az ősz a nyári szomjra, –
Kevesebb a liszt, a zsír, de még
Nem zuhant a városunkra bomba.

Csak ha száraz, hull le a fa lombja,
Csak ha megfestette őszi nap –
Van, ahol most éretlen halomba
Férfitestek ifjan hullanak.

S szívben, agyban az arasznyi béke
Meghajszoltan néz keletre, vár:
Hull-e már az első hó a bércre?
Mélyül-e a pusztákon a sár?
S rombol a tank, robban aknazár,
Rom vigyorog, repülők kerengnek –
Tisztázza tízmillió proletár
A jövendő társadalmi rendet.

Fenyegetve fegyverek vasán
Ölelkeznek harcolva az eszmék –
Kit követtünk elménk tavaszán,
A tündöklőt meglátjuk-e ismét?
Tán a gépek füstje közt kilesnéd
Érc és por és alvadt vér alatt?
Mivé torzulsz, hová tekeregsz még,
Szép szerelmünk, hűtlen Gondolat?

Élsz-e még? És mit hozol fejünkre?
Szabadságot? Zsarnok babonát?
Élünk-e még és megismerünk-e,
Ha szétzúzod majd e kalodát?
Levegőben, mocsarakon át
Halnak, ölnek, buknak, újra győznek –
Fáznak most a szegény katonák
S fák és lombok bókolnak az ősznek.
1941

Vérszinü most a világ

Vérszinü most a világ, feketednek az alkonyi árnyak,
Reszketnek a fények az este előtt.
Fél a világ, mert már az idő nagy tengere árad
S partjára kidobja a lomha jövőt.

Lassan mozdul már a jövő csodaállata – mit hoz?
Semmit sem igérhet a lépte nekem.
Én nem ajándékért kelek át – ha kibírom – e piszkos,
Vad, kultura-alkonyi tengereken.

Én viszem át adományomat arra a partra. Kivárom,
Mivé alakulnak az őselemek,
S akkor majd a világ megujult arcába bevájom
– Hogy messze ragyogjon – az én jelemet.

Nem magamat, magamét kell arra a partra kirakni.
Az én jelem ősmintája halott.
Félredobott anyagot, kezdett engem kifaragni
És félbemaradt müvet, abbahagyott.

Így lettem felemás. Némely szöglet, suta görbe
Még visszaeped szobrásza után.
Szándékát belevéste. Halott ura büszke nyakörve
Tündöklik az ázott, árva kutyán.

Ott a távoli partokon is csak róla mesélnék:
Ki volt, hogyan élt, s hogy a semmibe fult.
Azt akarom, hogy majd ha nem élek, örökre megértsék,
Hogy felragyogott s beborult. Beborult.

1941

Kérdezed, barátném...

Már beborult. Csavarogsz-e Budán még? Én sem igen.
Drága barátném, hol van a nyár? Csak a képeiden.
Kint és bent zúg a szél, bús télire-takaritás,
Lobog a vásznon a fény, a torony meg a kukoricás.
Mért sikerült nekik az, ami nékünk nem sikerült?
Kettőnk szép lobogása a sáros anyagba merült.
Tűz mellett, ha a tél jön el és megnő a sötét,
Nem teveled fogom inni a bort, a teát, feketét.
El sem bírta az őszt mosolyod könnyű anyaga,
Te vagy a nyár, csak a nyár tündöklő pillanata,
Perc, mely alatt a szegény szív századokat mulat át,
Elhoztad Tammúz hava tündér kábulatát.
Elleplezte e mákony a lét keserű velejét –
Jó, hogy végre leszoktam zsongó bűvöletét,
Jó, hogy a lét vad őrületét már bírja szemem:
Kell a halál meg az élet szörnyü egésze nekem.
Kell a valóság. De ami nincs, az még igazabb.
Úz a halál meg az élet is, űznek a gyors agarak.
Az, ami van, és az, ami nincs. Köztük te legyél
Tarka szivárvány életemen, te Ezeregyéj!
Drága barátném, mi ez a fátyol? A lélek, a test?
Egyik sem. S hogy mért van ez így, most azt se keresd.
Csak ne szakadjon szét mosolyod párája, ne még,
Mégis kell a világ könnyelmű felszine még.
Elmulik úgyis az ősz s majd csillog a jég a sziven.
Drága barátném, hol van a nyár? Csak a képeiden.

1941

Önelemzés

Az önelemzés keskeny üregében
Itt heverek sanyarú ágyamon.
Bűnök parázsán forgok, a sötétben,
S az alvilágról gyakran álmodom.
És visszanézek képek zavarára:
Hol lelhetnék lelkemnek csavarára,
Mely túlemel majd rút halálomon?

De oly hínáros, rontó szövevény ez,
Mely áltitkokat csillant álnokul,
Ha egyik percben megdöbbent a lényeg,
Rá rögtön kertelő homály borul.
Elmém és szívem elnyomott salakja
Így rakódik e mély futószalagra
És éjenkint előttem elvonul.

S van úgy, hogy a tengeralatti álmon,
Mint kábelen, titkos hír suttog át –
E jelenéseket nem én csinálom:
Valami más mutatja meg magát.
Lehet-e hát, hogy gyermeteg mesékkel
Üzenne a hatalmas Mene-tékel,
Mely ép agyamba vágta vad fogát?

De túl az álmon és elemző eszmén
Egy hang zokog s fülembe felhatol.
Bennem zokog – léleknek sem nevezném,
De van és él és vinnyog valahol,
S én nem találok írt sehol sebére,
Csak fordítgatom emberi beszédre,
Amit rejtelmes nyelven így dalol:

„Fekete tölcsér nyílik meg alattam
S csavarmenetben örvénylik velem.
Te, akitől már régen elszakadtam,
Te szabadíts meg, örök őselem!
Bekerítettek engem – hova futnék?
Ó jaj, ha egyszer emlékezni tudnék,
Ki vagy Te és hol vagy Te, Istenem?
Ki vagy Te és hol vagy Te, Istenem?

De nem lehet, mert összekeveredtem
És bonyolódtam, oldódtam vakon,
És nem fogok már emlékezni itt lenn,
Mivel a bűn, a bűn lett lovasom.
És megnyergelt és nem tudom ledobni,
Ezért fogok majd összezsugorodni,
Ha lent lakom, ha árnyak közt lakom,
Ha lent lakom, ha árnyak közt lakom.

És ott fogok a vérre várni, lengve,
Emlékezésre várni odalenn,
S akit most szeretek, majd éjjelente
Zihálva, kínban álmodik velem,
S ha bort iszik vagy idegent ölelget,
Eszébe jut, hogy én ott hogy didergek,
És így leszek egy percre eleven,
És így leszek egy percre eleven.

Lehet-e, hogyha egyszer majd lehulltam,
– Hozzád vagy Tőled – ne lehessek én?
De nem felejtem, amit itt tanultam,
Se mennyekben, se poklok fenekén.
Ha énértem is haltál a kereszten,
Ne vedd el tőlem, amit itt szereztem,
A változások konok kerekén,
A változások konok kerekén."

Így szól vagy így se. Fűrészel agyamban
És megborzong, előre didereg.
Mint barlang mélyén, elnyúlok magamban
És kopogok s a hangra figyelek.
Még elrejti az éj, de rejtelemmel
A fal mögött morajlik már a tenger
És csillognak a messze szigetek.
1942

Ének a félelemről

Kökörcsin a földből alig bújt ki, szegény,
Alig nyílik virág az almafa hegyén,
  Későn jött a kikelet.
Felhőkön át alig süt az arany évszak,
Vadvizek áradnak, idelehel Észak,
  Fáznak az új levelek.

Gyümölcsből, búzából idén se lesz bőven,
Benne járunk a hét sovány esztendőben –
  Talán hét se lesz elég.
Vadvizek áradnak, seregek dobognak,
Föld és ember érzi a csillagzatoknak
  Rosszhatalmú delejét.

Csak *félni* nem félek. Már nem is szégyelem.
Hánykódó rettegés nappalom, éjjelem –
  Vonulnak a katonák.
Lidérc-álom kínál kígyó-kosarából:
Esélyek villannak – börtön, munkatábor
  Tekergeti iszonyát.

Zokog, vacog, fél a tavaszi természet,
Nem készíti ágyát gyönyörű termésnek
  E sátáni vetésen.
Lesz még jó sugárzás, lesz, hogy újra örül?
Hány fog visszatérni a mieink közül
  Helytállni a sötétben?

Eső zuhog. Ágyúk, lovak és katonák
Vonulnak kifelé a Kárpátokon át –
  Bár *félni* ne félnének!
Föld, víz, ég, siratja őket minden elem.
Szívemre, agyamra zuhog a félelem,
  S pusztulnak a vetések.

1942

A boa etetése

Mély szédülés az agyban és torokban.
A gőzben alig pislákolt a szem.
Utáltam őket már, hogy ki se robban
A fáradtságuk kínja még. Hiszen
Émelyítő, erős dögbűze szállt
A kevert, állati nyersanyagoknak,
A két kazán pokoli hőt zihált,
A szemgolyók beestek, kiugortak.

A munka tegnap reggel óta tartott
Egyhuzamban s már múlt a délután.
A fakó, piszkos, szőrös férfiarcok
Csak tátogattak némán és bután.
S az asszonyok! Némelyik kiaszott
Testtel a zsírt nagy bödönökbe rakta.
A testesebbek duzzadt, viaszos
Arcán áradt a könnyek szennypatakja.

A mesternőtől kérdeztem, miért
Sírnak. „Hisz látja, nem is bántom őket.
Látott már ilyen hitvány, vézna vért?
A fáradtságtól! Két nap és kidőltek!
Hé, ne aludjon! Valaki cibálta
A kontyát most, hogy hatfelé vadul?
Mit néz rám úgy? No, ostoba libája,
Ugy reszket, végül még majd térdre hull."

Ő virgonc volt még. Takaros fejét
Szellőzni vitte néha. Kis bekecsben
Állt odakint. Kemény volt mint a jég
A levegő az esti, kék hidegben.
De hamarosan visszament. „No, mert még
Ott álltukban mindjárt elalszanak."
S a levegőnél jobban üdítették
A villogó és gyors parancsszavak.

Megnéztem őket jól. Mi ez a hajsza?
Hogy bírják ezt a munkát, munkabért?
Nem saját szervezetük heve hajtja
Őket az életért, az ételért.
Hisz annyi erő soha se marad
Bennük, hogy még a másnapot kivívja.
Valami nagy, idegen akarat
Az, ami őket mindig visszahívja.

És rájuk szegeződött a szemem.
A gőznél szédítőbb volt már a kétség.
És éreztem, hogy épp úgy figyelem
Őket, akár a boa etetését.
Egy kecskegida állott épp előtte.
A kicsi, gyönge állat remegett,
Mivel a hüllő előbb rávetette
A kemény, hideg kígyószemeket.

És állt és nem bírt megmozdulni sem,
Csak ürített a boa lágy ebédje.
Kemény akarat, híg engedelem –
S az óriáskígyó megmozdult feléje.
Azóta évek múltak. A kívánság
Ködösebb lett és keményebb a Van.
A boa meg a gida tanítását
Megérti már öregedő agyam.

A mi földünkön e gyönyörű rendet
Megtartani a fegyver túl kevés.
Van, aki akar, van, aki csak enged.
Ez a Törvény. A többi fecsegés.
Kiléptem aztán. Rég-reménytelen
Hadat visel e két szomorú fajta.
A Göncöl-szekér fénylett odafenn,
De nem látszott, hogy van-e, aki hajtja.
1942

A mámorból született

Vérzett a menny s a nemző cseppeket
Felfogta lent a szörnyek óceánja.
A szépség, a mámorból született,
Valami másra utal, nem magára.

Ha áhítattal nézem szemedet,
Arany sugara magasabb arányra
Mutat, mivel a földi szeretet
Az égi szépség sugarát kívánja.

Minden tagod valamit közvetít,
A homlokod, a hátad, fürtjeid,
Betűi egy bonyolult ékírásnak.

A testednek is szépséget az ad,
Amiről szól. És egész te-magad
Egy felvillanó, boldog híradás vagy.
1943

A haragvóhoz

Hát tékozold, én azt se bánom,
Az életet, csak vissza ne kérd.
Majd meg fogod látni, drága virágom,
Hogy milyen kár e percekért.
Ha nem nekem, majd hiszel az Időnek,
Mikor keresnél s nem találsz sehol,
Vagy te dideregsz majd némán és belőled
Csak az él, hogy hozzám tartozol.

Ha nem tőlem, tanulsz az Időtől,
Szeretni azt, ami van,
Talán mire már a hajad megőszül,
Vagy mereven és nyirkosan.
Tudnád, virágom, ránk mi várhat,
S hogy így vagy úgy, ahogy lehet,
Szívnánk, mint vének, rögök, árnyak,
Egy percnyi meleget,

Ha tudnád, mit tartasz kezedben
S hogy mi marad belőle odalent,
Élnéd szerényen s gőgösebben
Azt, ami csak itt a mienk:
Hogy míg hullám hullámra gázol,
Csillogva a víz színére vettetünk
S a folyam rejtélyes akaratából
Egy percig együtt lehetünk.
1943

Egyenlőség

Az egyenlőség komor babonáját
Hadd higgye más. Ezen már túl vagyok.
Fiatal felhők lágy és lenge nyáját
Szétugrasztják megrögzött csillagok.

Csupa kegyetlen, titkos, tiszta, téli
Képlet tündöklik kéklő burkon át.
Sugárszerelmükből villannak élni
Földön a lelkek, testek, koponyák.

Az eredet rangsora rajzol ábrát
A homlokon s a száj s a szem körül –
Az egyenlőség is csak zsarnok ábránd,
S az elme viszolyog és különül,

Míg undorodva lassan észretér:
Ez volna hát a természet-kiszabta
Rangsor és rend? és ránéz a kövér,
Virágzó, felsőbbrendű változatra,

A főnökökre és az ügynökökre,
Tanácsosokra, nőkre, lovagokra,
Kik csámcsogva, szuszogva és röhögve
Vagy nyűjtózva, nyafogva, mosolyogva

És immár tisztult lelkiismerettel
Fogyasztják, élik, végzik azt, amit
Nekik a pénz, a fegyver és a rendszer
S az új tudás törvénye biztosít –

Ez volna hát a természet törvénye?
A különbek? az elme fintora
Felel az elmélet gyanús hevére,
Mert tudja már, minek a cinkosa,

S a kéz-kezet-mos és a bér és ár
Nagy összjátékát régen megfigyelte –
A különbek? az úri lócsiszár
Fennmaradása ez, s a fanyar elme

Kétkedve szűr s előre s hátra néz –
Ki vitte többre természeti rangban?
A zöldköténves, szűkszavú cipész
Fenn a hegyen, a nádtetős Tihanyban,

Vagy lenn a part csevegő söpredéke,
A szállodák vidám vendégei,
S a mindenáron elkülönülésre
Törekvő kezdi már megérteni,

Hogy mi a fenn s a lenn, a színe s alja,
S míg konokul embert s egyént kutat,
Két parasztlányra gondol s szinte hallja
Kemény és mégis mézes hangjukat,

S egy kifutó gúnyos-lovagias,
Ajtót kitáró, szép mozdulatára:
Francia márkik rég-letűnt, magas
Csínját kopott alakján megtalálja

S azokra gondol, akik a „szabad"
Versenyt alulról kezdik, s már a célnál
Nagy elméjük szelíden meghasad,
És félreállnak őrjöngve vagy némán,

S az egyenlőség konok babonáját
Nem tudja hinni, de a csillagok
Rendjét sem, mely a téli éjszakán át
Egyenlőtlen szépséggel felragyog,

S csak arra vár, hogy egyszer megteremtsék
Az egyenlőség zord esélyeit,
Melyekből majd az igazi különbség
Tarka vetése még megérhetik,

S bár nem kíváncsi már az áhított
Véres és ünnepélyes helycserére,
S már nem kíván bosszút s dinamitot
Az ész tapasztalatlan szenvedélye,

De pártatlanul s tárgyilagosan
Néz majd a pusztítások új sorára.
Mert új agyakban újra megfogan
Az egyenlőség komor tudománya.
1943

Monádok

Véletlen őseit, a vére vak folyóját,
Eredet ágbogát, hagyom, kutassa más –
A perc határain elmém ma este túllát,
Életem messziről cikázó villanás
S az évezredeken csak *én*em hangja szól át.

Minden családom és elődöm, nemzedékem,
Eredet, folytatás, magamnak én vagyok.
Lehet-e múltidő, amelyben én nem éltem?
Eszméletem megint sejtelmesen vacog.
Milyen kevés a Most, milyen nagy úr a Régen!

Világtörténelem csak az, amit megélek.
Ez származásom és arisztokráciám.
Halványzöld lombon át a kerti ünnepélyek
Renaissance-napja süt tavasszal néha rám.
Aranybrokát ruhák, tengerszaga a szélnek...

Ha testemet vad nyár aszalja déli strandon,
Szívem delejtűje Karnak felé mutat,
S álmomban éjszaka, meghitt borzalmú hangon,
Holtak közt, föld alól, Anubis felugat.
Lelkem temetkező barlangokban barangol.

És szél és téli ég, ködös, nagy búcsúzások,
És csók és indulás és vissza még feléd.
Kucsmád, karmantyud és szép szempillád megázott,
Hosszú felhő födi a fázó hold felét,
Mint vállamat köpeny. Kezemből vér szivárog.

Homályos út... paták süppednek sűrű sárban...
S csupán gondolni rád, tűz mellett, pamlagon...
Emlékszem, volt ez is. Hol is volt? Merre jártam?
Weimar volt vagy Siráz? Varsó vagy Trianon?
Jaj, mennyi mozzanat! S mind megtörtént korábban.

Magas törvénye egy nagy csillagfordulásnak
A lenti dolgokon finoman átdereng.
Tudod-e, mit jelent e valószerű látszat,
Hol összeér a múlt s a most, a fent, a lent?
Szívemben ó tudás borogat ifjú lázat.

Semmi se múlik el szívemben és szívedben,
És fáj és fölbuzog az, ami rég letűnt.
A saurusok korát megéltük már mi ketten,
És tudjuk már, hogy ott reszket majd életünk
A föld halálakor, a végső, nagy hidegben.

Ha emlékezetünk vissza, a ködbe néz is,
Évmilliókon át kezdetre nem lelünk.
A föld, a víz, a nap, a Káosz, a Genézis
– Ujjong az öntudat – nem történt nélkülünk,
Mert ott voltunk mi már a dolgok kezdetén is.

Kosztümök, korszakok, dallamok, merre szálltok?
Mi marad? atomok, eónok... te meg én.
Te már talán tudod – ugye, te hétszer-áldott? –
Milyen szabály szerint keringünk, mint szegény
Göröngyök, csillagok, boldogtalan monádok.
1943

A törvény

Feszül az elme, remeg,
Már érteni kezdem őseimet,
Akik Istent nevelve maguknak,
Teremtettek örök nevelőt
És színe előtt
Javultak és alakultak.

Tán én is így alkottalak,
Elképzelhetetlen alak,
Hogy te teremts meg engem?
És Törvényed volt, csupa gyönyör,
Most érthetetlen lángja gyötör
Konok, árva szivemben.

És szárad a hit merevedve,
Mint őseim istene, mennybe
Szálltál, alighogy néztelek,
Aki, tűzoszlop, cikázó felleg,
Vezetted, ahova kellett,
Formátlan népedet.

Emlékszik a homok, a tenger, a fű,
Itt ülök, sötét óhitű,
A lényeg martjára sodortan.
Lehet-e, hogy hajdan azt a zenét
Hallottam, hangodat – Istenét
Mózes a csipkebokorban?

Lehet-e? A Törvényt csak betüzöm
Tétovázva a küszöbön.
Gyáva vagyok s csábít a varázslat.
Mit őrzök én? csak tabukat.
Eltorlaszolta már az utat
A meddő magyarázat.

Míg érted merevedem,
Te talán elevenen
Alakulsz, hol a mennyei tűz ég?
Jaj, minden óra új maratás!
A változás vagy a megmaradás
Hozzád az igazi hűség?

Vagy én is a nevedben
Feszitem meg azt, ami bennem
Reinkarnációd?
Segíts, hogy az újuló Istent
Rossz hűséggel el ne veszítsem,
Mint ama tragikus zsidók!

A Törvény? hűtlenül-hiven
Követ a szív, az értelem,
És épülök, összeomlok.
Te Ígéret Földje! Te Sosemelég!
Majd meghasad a tenger, s boldog gödölyék
Szökellnek újra, a dombok.
1944

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

Tizenöt év

Igen, barátom, tizenöt éve már
A hivatalok járma alatt nyögök,
Napjaim csak úgy menetelnek
Szürke köpenyben üres halálba.

Az udvaron kint ládahalom, zsiros
Gumikötényben torzfejü asszonyok
Dobozok fénylő sokaságát
Földre dobálják érczörejjel.

Földön fagyasztott kis kacsa-, pulyka- és
Nagy birkahullák nyersvörös és fehér
Kibelezett rendjei várnak,
S fortyog a lé s véreznek a kések.

Látod, barátom, az anyag ez s belül
Értelme vibrál, sok kicsi, fürge szám.
Az ablak piszkos üvegén át
Nyüzsgeni látom a két világot.

Ajtó csapódik, állati bűz, gyanús
Főzési pára, rossz-szagu női száj.
Szól: „Kezicsókolom... kisasszony..."
„No mit akar?" – nyafogó fölénnyel.

A másik ajtón többnyire testesebb
Ügynökök, éber libakereskedők
Lépnek ki s lomha, lágy mosollyal
Kebelezik be a százalékot.

A perzsabundás, benti világra én
Már nem haragszom. Tán nem is undorít.
Csak nézek rá s a „szervezetlen",
Kinti, mogorva, lesúnyt szemü népre.

Hát hivatalnok, ez kategóriám?
Hátam mögött a kollega-gágogás.
Tudják, hogy nem akármifélék.
„Férjem után vagyok úriasszony."

A vénkisasszony férfitagok helyett
Fonák hevével kartonokat kever.
– „Halló, itt a főkönyvelőnő" –
S rebeg az áldozatos szerelemről.

Játékba fognak korcs, fiatal kutyák.
Borostás arcon vad veriték csorog.
Itt is kitörnek majd megint a
Vágy s az anyag keserült csatái?

Én meg gőzölgő, friss feketét iszom,
A Média kék vígaszu füstje száll,
S tizenöt éve az anyagból
Párlom a szeszt elmém italának.

Nincs itt rossz dolgom. Már sose bántanak.
Nem nyomorít sem szolga-, sem úr-szerep.
S ha rátok gondolok, barátom,
Mintha a hercegi udvarokban

Valódi verssel telt fülü, boldogabb
Társakra gondol az, aki átkozott
Végvár fokáról néz alá a
Gyaur meg igazhitü tetemekkel

Rakott mezőre, hol keselyűk komoly
Ebédje zajlik, strázsa kiált, dobog
A had a hídon, ő pedig csak
Bort iszik és könyököl közönnyel

S tollat fog: „Ámor" – irja, de fintorog.
A régi dallam csikorog, érdesül.
Csak bámul és Ámor helyett a
Fátumot érzi hülő szivében.
1944

Budapest balladája

Egész alacsony szintre szálltak,
Hídak és házak közelébe
A bombázók. „Terrorizáltak".
A város meglapult, szegényke.
Megtelt, majd kiürült az utca.
Az autók túszokat kerestek.
Vasárnap vették birtokukba
A megalázott Budapestet.

Azóta hó lepi a Várat
S a várost is. Ruhát cserélve
A kikelet is bújdosásnak
Adja fejét. Fut vissza, Délre.
A költő fél, hiába futna.
Hetykén rímel, de gyomra reszket.
Talán csak ő az, aki tudja,
Hogy megalázzák Budapestet.

Szegény vendéglők, kávéházak!
Zuhan a város csúf sötétbe.
A hódítók gót gajdja árad
S a bennszülöttek rettegése.
Nekik szolgál a Vár, a Posta
– Hipnotizőrnek rossz idegzet –
S egy gyors, gyakorlott kéz kifosztja
A megalázott Budapestet.

AJÁNLÁS

Lehetsz herceg vagy kommunista,
De szégyenünket már ne vesd meg.
Tekintsétek szánva, ne szídva
A megalázott Budapestet.
1944

Rád gondolok

Rád gondolok most is, mikor
Szégyenhalált tapint az újjam,
Rád gondolok napnyugtakor,
Ha töprengek, hogy hol aludjam.

De jó, hogy nem vagy most közel,
Hogy életeddel újra másnak
Szolgálsz, hogy nem engem ölel
Karod s talán többé se látlak.

Ezért te vagy minden, ami
Veszendő és elérhetetlen,
Szemed vidám villámai
Lobbannak fel a rémületben.

Nem nézhetsz énrám, messze vagy,
De szemedtől vagyok ma bátrabb.
Milyen fekete a hajad,
És milyen büszke hosszú hátad!

Olyan fehér a homlokod,
Az arcod olyan gyönge rózsa...
Sötétedik. Rád gondolok.
És mindegy már, hogy tudsz-e róla.
1944

Nem a halál

Tiberius kifinomult korát
Kívánom egyre vissza mostanában,
Az egyszerű és ártatlan halált,
A mérgeket s nyitott eret a kádban.

De végzetem modern mocsokba ránt
A gázkamrák s a klórmész korszakában –
Múzsám, segíts, hogy elmém undorát
Korom szemébe viszont kiokádjam.

Nem a halál, csupán az út oda
A gyávaság kegyetlen cinkosa:
Árnya szívemre száll, rabolni rangját.

Gépkocsi berreg. Beteg idegek.
Ha összefognak, mit készítenek
A német rendszer és honi bitangság?
1944

Ancien régime

Neufeld úr még a telefont
Nyaggatja egyre. Nem bolond
Lemondani a százalékról.
Kés készül, forró víz zubog,
De kapirgálnak a tyukok,
S a konok kakas kukorékol.

Mert ők baromfiak. Ezek
Tudják, mit várnak, vesztenek,
És hogy halált huhog a holnap.
De most még mind rejt és szerez
S cipők, szövetek, ékszerek
Titokzatosan vándorolnak.

Én sem cselekszem mást. Finom
Szivaromat még elszivom
És kékesszürke fellegén át,
Míg gyávaságom engedi,
Igyekszem rímbe menteni
A percek kétes hozadékát.

És ők meg én – cudar dolog –
Most összefüggünk valahogy
Ugyanegy félelembe zártan.
A grófok és költők talán
Igy függtek össze hajdanán
A kibékítő Saint Lazare-ban.

S még elérik a németek,
Ha folytatják, hogy én no meg
A kövér Neufeld úr – ki hinné? –
Míg a halálra készülünk,
Mégiscsak együtt szépülünk
Groteszk és bús *ancien régime*-mé.

1944

A gyűlölet

Tíz évig tartó székrekedés
Volt ez a gyűlölni nem-tudás.
Igazságszeretet, kételkedés?
Tán impotencia, semmi más.

Csak óvatosan buggyan előbb,
Majd felszabadult zuhatagja zuhan.
Mikor a bombázó-repülők
Búgtak, pimaszul, alacsonyan

A Duna fölött, hídaink fölött,
És pöffeszkedtek, fenyegettek,
A rémület alatt új gyönyörök
Csírája szivemben nyílni kezdett.

És bennem minden napkeleti bölcs
Ujjong: a Gyermek megszületett!
A megváltó, keserű gyümölcs,
A gyönyörü gyűlölet.

Utcán vad öröm belém hasogat,
Mert mindegyiket gyűlölöm,
A drapp autót, az ezüst sasokat
Szürkészöld köpenyükön,

És gyűlölöm egyenkint a beteg
Európa minden bacilusát,
Úgy tört rám ez a gyűlölet,
Mint új szerelem vagy új ifjuság.

Vagy maga a betegség? Hirtelen
Eszemre ébredek:
Csak megfertőzött szervezetem
Keres ellenmérgeket?

1944

Április

Április. Furcsa tréfa járja:
Szívem fölött kanárisárga
Csillagot illik hordanom.
Igy rendelik azok a szittyák,
Akik a gótokat behívták
– Ó, ritka szittya szorgalom!

De nem is ritka. Volt ilyenben
Részünk, mikor negyvenkilencben
Jártak a „muszkavezetők"
Erdély felé készítve sanda
Utat, akárcsak ez a banda
A német gépkocsik előtt.

Nézd az újat, olvasd a régit:
Miniszterektől a vicékig
Oly ismerős e csőcselék.
Préda kevésre jut, a többi
Lesi, lehet-e már röhögni.
Ezeknek cirkusz is elég.

De nincs mód bőrömből kibújni,
Hiába nézem most az úri
És szolga nemzet rongy hadát.
Hisz undorít, de mit tagadjam,
Csak úgy, akár saját magamban
A kiirtandó rondaság.

S ha azt kívánom, bár kitörne
A pusztulás: saját bűnömre,
Mely öngyilkos, vad fényben ég.
Nem azokét, akik ma hordják:
Foltom alatt hordom az ország
Egész nagy, sárga szégyenét.

1944

Független Magyarország

A független Magyarország
Őrült fejek búboréka,
Mely a hömpölygő valóság
Színét beragyogja néha.

Harcok, hadak, határok...
Fellobban s egyszerre vége.
Jó, ha továbbszivárog
Tíz-húsz bolond szívébe.

Tíz-húsz bolond szívébe,
Kik képbe, dalba zárják –
Megfesti százezrek vére
A szertefoszló párát.
1944

Ugyanaz

L. L. tudj' Isten, mi fenét
Félt úgy az orosztól?
Azt mondja, az SS-be lép
S Németországba iszkol.

Én pedig várom, jön-e tatár,
Ki megment az SS-től,
S nem bánt, ha hull a bomba, bár
Az én Budapestem füstöl.

Kiki saját maga sorsát...
Tudom. Minden vita úntat.
Független Magyarország?
Röhögni, leköpni magunkat.
1944

Kivétel

Reggel még, irodába jövet,
Szívem fölött égetett,
De megjelent egy új rendelet
S eloltotta ezt a sárga tüzet.

Igy lettem újra „kivétel",
Kit e törvény nem szorít.
Felnyúlt hát csontkezével
Az, aki máskor is.

És megint csak megmentenek
Nem-vér-rokonaim:
Munkások és földművesek,
Simon András, Nagy Benjamin,
Ugróczi Katalin.
1944

Ne igazságot!

Ha igazság itéli meg,
Nem irgalom, a bűnömet,
Jaj, hova lennék? –
Sokasodnak a bosszúállók:
Magyarországnak ne igazságot
Adj, de szerencsét.
1944

Nagyszülők

Az iróasztalon Arany
Fényképe néz tanácstalan,
Ideges töprengéseimre.
Szabályosan kemény az inge.
„Biztos a nagypapája volt ő
Az úrnak" – ezt kérdezte rég
Egy tudatlan takarítónő,
S ma, mikor elmerítenék
Új lelkemet a régi vér
Örök s öröklött ősokába –
Megértem, ez a kép mit ér,
És ma tudom csak igazán:
Ő volt valódi nagyapám,
És én vagyok dekadens unokája.
1944

Mint a motolla

Mint a motolla, forog az ész,
Ideggel, aggyal, fogyaszt, emészt.
Beveszi, nem győzi.
Rothasztja, fertőzi
Ez az egész.
1944

Fata... nolentem trahunt

Hat éven át tartotta magát
Ez a keverék világ,
Oka ha volt, látszatra hajolt,
De maradt a maradi gát.

Köröskörül hullottak a népek,
Pusztultak, ha kűzdeni mertek,
Öngyilkos lázban égtek
Lengyelek, görögök, szerbek.

Sok nép szabadabb volt, mint mi, bizony,
De hirtelen hamarabb hátrált,
Mocsokba merült Bécs, Prága, Pozsony
Meg Bukarest, Szófia, Zágráb.

A háló százszor kivettetett,
De kisiklott mindig az ország.
Ha nem segített már a becsület,
Helytállt a csirkefogóság.

Hat év után a gát beszakadt,
Európa szennyvize árad,
Rombol jót-rosszat, tág utat
Úgy tör, de mégse magának.

Az fogja hajózni e szörnyü folyót,
Akit a sors kiszemelt magának.
Épít majd. Rombolnivalót
Sokat már úgyse találhat.
1944

Utókor

Az utókor majd fintorog s útálja
E zűrzavart, mert tud már élni szebben
És lesz majd újra aranyvalutája
Formákban, rendszerekben és hitekben.

Most minden őrület felé kitárja
Korhadt kapúit ez a kor, s hitetlen
Háborúja egy új hit torz nyitánya,
S lázban vacog és reszket a hidegben.

De annak, aki lényegét kutatja,
Kifordult belét végre megmutatja
A létezés. A vers üteme bennem,

Kint meg az ágyúk torka és eretnek
Gépek milliója megelégedettebb
Korok zsíros fülébe hörgi: nem! nem!
1944

Ki mást se tud...

Torz tettek, ránk parancsolt forradalmak,
Vagy úri rend és pimasz pihenők...
S mért lennének különbek éppen ők,
Akik most várnak s bosszúról szavalnak?

Majd döntenek, de mindig más hatalmak,
És ölnek újra s rombolnak a rőt
Fényben és forrnak ferde agyvelők.
Ki mást se tud, csak az marad magyarnak.

De nem lehetek albán kecskepásztor,
Sem angol költő, se szláv, se zsidó.
Nem örököltem kincsemet apától,
De nem is nyúlhat hozzá hódító.

Költő vagyok, csak egy rögeszme köt meg.
Jobbágy se volt soha röghözkötöttebb.
1944

Gyilkosok

De ha így van, ha a paráznaságról
Nem mondhatunk le semmi áron
S elhagyjuk sorra a megúnt
Szerelmeket – lássuk be végre:
Nincs okunk hipokrita gőgre:
Mi is csak gyilkosok vagyunk.

És nem maradhat el egyetlen
Ölelésünk sem, bár kegyetlen
Vágyunktól sír az ég, zihál
A föld, de bárki belehalna,
Jár a szerelem szörnyű malma
S a finom őrület szitál.

Jaj, mennyi kínzás, hány halálnem!
Párzásunk mindre cinkos ámen.
A Bűn gőzében fő agyunk.
Az ösztönök korbácsa kerget
Bennünket is. Álszent modernek,
Mi is csak gyilkosok vagyunk.
1944

1944 június 6

Zöld autó, zöld egyenruhában szőke tiszt,
S míg mellette vigan figyel vadászkutyája,
E város életét Párizs és Moszkva közt
A német szelíden, de láthatón utálja.

Fékez a gépkocsi. Piros fény. Tilos út.
A tiszt maga elé néz, vár és messzegondol.
Egy lelkes úriember látja, odafut.
Ragyogni kezd kopasz feje a buzgalomtól.

S töri a szót: *„Sie fahren nach Astoria?"*
A tiszthez görnyed, az felé se nézve, hümget.
Az úritök fején verejték-glória:
Most ő is segített nagy szövetségesünknek.

A jelzőlámpa már pirosból zöldre vált.
Az úr még hadonász hebegve és hadarva.
Barbár, de csöndes és zárt és civilizált
Szigorral néz a tiszt a hevülő magyarra.

S míg teuto-nordikus gőggel a barna eb
Visszatekint, az úr még ott mered makogva.
Felhők mögül a nap már egyre melegebb
S tört, sárga fénye süt a sárga csillagokra.

S a fogcsikorgatás, a kín, a döghalál,
Szóval a huszadik Krisztus-utáni század
Vad szívverése egy pillanatig megáll.
Rikkancs fut. Nagy betűk. Hajnalban partra szálltak.
1944

Júliusi jegyzetek

A fényben a város, mint egy idióta,
Végzete elé szép fejét lehajtja.
Tombol a téboly benne tavasz óta,
És nézd, a tetvek hogy nyüzsögnek rajta.

*

Kövezeten kopog a hosszú, hűvös
Zápor a nyár közepén –
Fázva figyel rá csontjával a bűnös,
A föld is most eszmél, szegény,

Megérti, hogy a nap egyszer letűnhet,
S hogy sose lesz fiatalabb –
Mi volt ez veled? őrület vagy ünnep?
Mint majdan a föld alatt,

Úgy vagyok nélküled, elbújt napocskám:
Hozd vissza a nyarat –
Jaj lesz annak, aki szüretje múltán
Magára marad.

*

Mi az, amit találtál? Pár papírlap,
Melyekből az őrület kicsap.
Te is bolond vagy. Három éve bírlak
S alig tudom, ki vagy.

*

Cherbourg, Siena, Minszk... a végzet
Három felől egy célba fut.
Azaz döcög. A bosszúval mit érek,
Ha meggyilkolták már Anyut?

*

Anyuska olyan kicsi volt
És csúnya is volt. Zokogott.
A rettegés meg pakkolás
Közben megcsúfult, lefogyott.
Gömbölyű, tréfás arca most
Megnyúlt s a csontokig apadt.
Könnyzacskó gyűlt és ferde ránc
Csillogó, szép szeme alatt.

*

Azóta sárgacsillagú
Házban lakik. Látom naponta.
Még nem akadok a kapu
Előtt kivont csendőrszuronyra.

Ha bejutok hozzá, osonva,
Nem sír, még néha mosolyog.
Még nem zárták be zárt vagonba
A németek, a magyarok.

*

Pecsét mögött zsúfolva állnak
Volt bútoraink a sötétben,
A perzsa szőnyegek, az ágyak,
Az ingaóra, mintha régen,
Még bong az üresölű csendbe,
Megreccsen a halfarkú lámpa,
S még érintetlen a kelengye,
Húgom damasztja, porcelánja.

*

Csak én maradtam az üres lakásban.
Ha járok, kongnak a termek. Csak én fürdök a kádban.
A kávéházban egyedül merengek,
A többiek vagy bújdosásba mentek
Vagy hurcolja őket a hadigép,
Igaz, hogy csak rabszolgaképp.
Aki szerencsésebb, az engem nem keres.
Nem rendezett a helyzetem, csupán kivételes.
Öt éve halt meg az, akit szerettem.
Most halni készülnek azok, akiktől eredtem.
De undoromat ők sem értenék.
Minden közösségnek csak szégyenét
Érzem. A szép összhang vijjogva vész el.
Az élet partján füstölök, félszeg és torz kivétel.

*

Képzeletem mindent megízlel, eszem mindent megért,
És rettegek a gyilkostól és rettegek a gyilkosért.
1944

A Város

Két hétre sem utazom el idén
Pestről, melyet a korszellem s a nap
Gyötör. Köveiről a sárga fény
S a gyűlölet s a hőség visszacsap.
A Duna-balparton, ahol megállok,
Az alkonyatnak szívesen örülnék...
A város, elkényeztetett vadállat,
Hajszoltan és tanácstalan körülnéz.

És körülveszik a kutyák, a hajtók,
A csendőrcsákón kakastoll lebeg,
És szónokolnak az ideszalajtott
Párt-próféták, bugris-miniszterek,
S a zsandár és a tisztultabb vidék
Bekeríti a bűnös Babilont,
És gyűlöli a csontját, a szívét,
S ha belepusztul, az se neki gond.

Egyetlen atomja sem az övé,
Hát megszabja most, hogy éljen a Város –
Nélküle hordták egykor együvé
Zsidók és grófok, költők, proletárok.
S mint rengetegben űzött vad megül,
Az űzött Pesten úgy rejtőzöm én.
Cinikus, cinkos kövei közül
Két hétre sem utazom el idén.

1944

A béke elé

Ha lesz még egyszer kedvünk énekelni,
Tudja fene, mi fog majd érdekelni.
Vagy folytatjuk talán a régi nótát:
A természetet, a szép idiótát,
Az örök fát, a tompa tengerit?
Vagy tán az általános emberit?
S majd örvendünk, hogy akik eddig öltek,
Most visszatérnek művelni a földet,
S a védtelenek gyilkosai holnap
Dolgoznak, andalognak, udvarolnak
S humánusan horkolnak, isznak, esznek,
A megmaradt zsidók megint szereznek,
És aki most aranyát ontaná,
Hogy engedd elbújni az ágy alá,
Holnap – mivel ő nem barbár – nem öl meg,
De tőle ugyan hatszor megdögölhetsz,
Mielőtt csak egy ezrelék haszonról
Lemondana? Bőség és béke tombol.
Szóval a század újra kivirul,
S talán tovább is szólhatsz magyarul,
Ha lesz, aki figyel rád és vizet
Nem zavarsz. Mint a tappok, birtizek,
Oly függetlenek lehetünk. A népi
Kultúrának jut még szerep a gépi
Alatt. S a holtakra ki nézne vissza?
Ezért leszek majd én is dadaista.

1944

Rádió mellett

Nem utazom el. Hátha ezalatt
Történik éppen az, amire várok,
És nem látom a német tankokat,
Amint robajjal hagyják el a várost,

És nem hallom az érdes hangokat,
Ha fékeznek majd az őrjöngve gyártott
Gépek s a régi téboly leapad
S a percnyi csöndből új téboly szivárog.

És nem érdekel az emberen túli
Természet és nincs kedvem elvonulni
Erdők, mezők és jelképek közé.

A rádiót lesem most este-reggel
És nem tudok betelni új hirekkel
S az ördögé vagyok, az ördögé.

1944

A technika

Bevallom, nem tudok előkelően
Lenézni, mint nemrég, a technikára,
S kívánom már az autókat előttem
S hogy tomboljon a zöld reklám cikázva

S hogy Budáról lámpák tejfénye bőven
Ragyogjon át az őszi éjszakába,
Benzinszagot a nyári, gyors esőben
S pókhálóselymet a finom bokára,

S szeretném, ha az evező pihen,
A hangraforgó hangját a vizen
S ha télen Greta Garbót újra látnám,

És tavasszal magános gyönyöröm
Az utcákon, a feltépett kövön
Szagolgatni, amikor fő a kátrány.
1944

A városok

Ki ne kívánná a reggeli fénynek
Egységét, mikor megnőnek az árnyak?
Az élet szebb, ha egyszerűbb, ha zártabb.
Csábítanak a primitív erények.

A városok megduzzadt kelevények
A vérszegény föld testén, de hazárdabb
Bennük a lét, és én e szörny-hazákat
Szeretem, mert ma itt vibrál a lényeg.

A Balaton fölött, ha alkonyul,
A nap egy percre bíbor, lila, sárga.
Aztán a tó fekete habja csobban.

Igy tündöklik ma még a városokban
A lét kultúravégi tarkasága.
Egy perc... aztán az éjszakába hull.
1944

Nyitott szemmel

Lehet, hogy én is majd meggyávulok
És érdekel megint a tiszta szépség
És hallgatom a hullámok verését
És fákat és virágot bámulok

És vonzanak a faunok, ámorok
És nem bírom a nyitott szem veszélyét –
Most szenvedem a látás szenvedélyét
S a lét förtelmének kitárulok

S a nyers valóságot, csalódva, csalva,
Nem szűri már metaforába, dalba
A párásszemű, gyöngéd ifjuság,

De diadalt ülök a ronda lázon:
A pusztulás fölött táncolni látom
Értelmem őrült nihilizmusát.

1944

Évforduló

Szabad vagyok, szabad. Fejemet
Lehajtom: hát mégis teveled
Múlt el ez a három nap meg éj.
Veled, habár elválasztva rácsok
Közt és mindkettőnkre őr vigyázott
S őrök között súgtad át: Ne félj.

Nem is féltem. Tudtam, valahogy
Kivezetsz majd innen. Alakod
Betöltött. Még három nap előtt

Szöktem volna tőled. Már hiába.
Úgy gondoltam rád, mint Máriára
Régi rabok, spanyol szenvedők.

Nem volt könyvem, nem volt papirom.
Szótlan kellett ülni a padon
S padlón nyújtóztunk ki éjszaka.
S elgondoltam: éppen három éve
Ismerlek. Évfordulónkon ért e
Förtelmes börtön-romantika.

Ó, de téged giccses pózai
El nem csábítottak. Prózai
Voltál most is. Bőröd és ruhád
Kisímult a porszagú pokolban.
Én meg rémült ideggel doboltam
Sápadt szépségednek himnuszát.
1944

Augusztusi jegyzetek

A korsó sör, a kutyahő
Aszaló, buta évszakában
Európa új kásája fő
A történelem fazekában.
Fásult vagyok és kritikátlan,
De agyam kárörvendve fürkész:
Amit tíz éve kiokádtam,
Azt melegíti föl e földrész?

*

Mi esne jól ma némelyeknek?
Menjünk neki a németeknek.
S mit ígérnek ezért cserébe?
Kesztyűs kézzel leszünk herélve.

*

Borzas a pitypang, reszket a pelyhe.
Arany szálon száll a szél vele.
Magyarország... ez az a veszett fejsze,
Amelynek nincs nyele.

*

Tombol a hőség, mégis véget ér
A háborúnál hamarabb.
Adagjukon felül töltöznek a kövér
Férgek, legyek, dögmadarak.

*

Nem tudja ezt orkán, se sakál, se majom:
Ez a veszett vezér, ez a démoni gép
Példázza emberi fajom
Szomorú lényegét.

*

Szaporodnak a hasztalan halottak.
Az ember csak cinikus, ásít.
A megfertőzött elme rothad
És únja a gigászit.
1944

Párizs

Óarany láng, francia konyak.
Ó, hogy illik Párizs ünnepéhez!
Igyunk hát, igyunk. Milyen nehéz ez,
Ez a terhelt, magyar alkonyat.

Kint a mély, nyugat felé tűnő fény –
Bent az öröm félszegen buzog.
Iszunk, mint idegen koldusok
Boldogabbak gazdag esküvőjén.

Bent rövidhullám, harang, zsolozsmák,
Szabadság, feltámadó csodák –
Kint a végzet és a kapkodás,
S nyögi már a jós szellő Kolozsvárt.
1944

Varsó

Öt éve rom vagy most-gyulladva lángol –
Jaj, mi lett a varsói operából,
Ahol legelőször táncolt Eti?
S a Visztula mellett hősi halottak
Vagy Kelet s Nyugat közt élve maradtak,
Akik először tapsoltak neki?

Én nem láttam Párizst és ő se látta.
Párizs szabad, de nem lépheti lába
S nem nézheti okos szeme soha.
És Párizs ünnepén – miért tagadjam? –
Az elpusztult Varsóhoz több közöm van,
Mert ő szerette. S fáj, hogy ostoba

Végzet keríti be. De Budapesten,
Körülöttem is egyre kevesebben
Maradnak, akik látták még Etit.
A háború így segít az időnek,
Még bennem is. S akik most nagyra nőnek,
Táncainak nyomát se kérdezik.
1944

A diadal

Nyugaton és keleten vereség vereségre.
Délen is pusztulnak a szép seregek.
Elbukik, de a lényegesebb
Harctereken diadalmas a németek szörnyű vezére.
A győztesek agyában és szívében
Termékeny sírját maga ássa:
Már az egész világ hisz a vérben.
Őrületére felelt a hívő, hülye horda –
És most következik a Rossz felhalmozása:
Az új korba a gyűlölet elszabadult zuhatagja sodorja
Őstotemeknek vén igazát,
A hús meg a vér igazát.
1944

Szeptemberi jegyzetek

Magam körül, amerre fordulok,
Éles agyakban csupa ferde ok,
Mint amikor az őrült magyaráz,
Mielőtt fegyvert önmagára fog.

*

Barátaim, látjátok, mennyi érvvel
Bizonygatjuk, hogy pusztulnunk miért kell.
Sírunkon szégyen ül, röhög a bosszú,
És önvádunk örjöngő árnya térdel.

*

Kérditek, mért tör – szégyenemre –
Egyre több próza énekembe?
Az értelmetlen zűrzavar
Rákényszerít az értelemre.

*

Esik. Hidegszik. Gyűlik az avar.
Piros az ősz, de idén meg se nézem.
Nem írok, nem is fordítok. Zavar
És úntat már beteg kételkedésem.
Ki ne útálná ez a szót: magyar?
Vagy ki hisz az európai mesékben?
Forradalom, szabadság: szertefoszló
Szavak. Csak poshadok, mint egy büdös tó.

*

Nemcsak a vidék avult el, hanem
Az egész állat- és növényvilág:
Minden, amit a természet terem,

Valami unalmas melódiát
Zümmög fülünkbe hosszan, esztelen.
Mit tudnak a katángok? csukni, nyitni.
Még a sakál se tudja azt, amit mi.

*

Barátaim, látjátok, súlypontja már a mélybe
Zuhintja ezt az inga-tájat,
De nem, hogy a mélyben majd megpihenne végre:
Átlendül, amerre újabb rögeszme támad.
Történelem-asszony de léha!
És mennyit ér a földrajzi szerencse –
Töredék-népek hordaléka
Ez az egész Duna-medence.
A bitangság, a lakáj-lapulás,
Ringyó-riszálás, hőgöli gyász,
Gyom-termékenység, úri kihalás,
Nyugat s Kelet itt torz, groteszk hatás.
Fent Varsó jelzi a határt,
Odalent Makedónia meg a trák
Szenvedély, kerge vadság
Szelet vet egyre és vihart arat,
S mint a csibész rongyból gyűri a labdát,
A keleti szél vagy germán akarat
Mind egybegyűri s felhajítja olykor
A sárból, a porból,
Aztán lehull és szétesik a rongy.
Itt minden tenyészet bolond.

*

Haza?
Ha-ha! –
Ez volna a rím rá.
Hasztalan és buta kínná
Nyomorodik itt a rajongás.
Az őrült szégyen-ingát

A bölcsebbek megúnják
És szökni készülnek nyugat felé.
Nyugat felé, nyugat felé!
Csakhogy ez nem segít a költőn,
Mert őt ki értené,
Ha nem ezen a földön?
Miérthogy csak e vad és ismeretlen
Anyanyelv bolond fia érthet?
Milyen rögeszmés összeesküvésnek
Részese lettem?

*

Lódulj hát, inga, vékony
Fonálon tart a végzet.
A tehetetlenségi nyomatékon
Győz majd lendületed: a véglet.
1944

Októberi jegyzetek

Az őrszemek közt, kint, az őszi ködben,
Az éjszakában mennyi árny suhant!
Bolond remény... reggelre visszadöbben:
Ez az egész? e néhány ágyúhang?
E ritka gépfegyverzaj? egy maroknyi
Úr-karaván a horda holt porában:
Magyarország... hozzá lehet-e szokni,
Hogy agyrém volt csak néhány koponyában?

*

Még nem tudom, ma hol alszom. Naponta újabb
Ötlet: ládába vagy cserépkályhába bújjak?
Orroperáció kellene vagy paróka?
Beágyaztak dohos dunyhákba, takarókba.
Mindig megrezzenek, ha reccsen némi hang,
Utcán, ha szembejön három nyilas suhanc.
Rendőr, csendőr, detektiv és halálfejes
Ütődött bandita most mind engem keres.
Túl élesen ragyog az októberi nap
És éppen rám. Mi lesz, ha megállítanak?
És este hasztalan örülnék már a ködnek:
Mögötte óriás gépkocsik dübörögnek,
Fényszóró villan egy percig. Mi lesz, ha látják,
Vetülve a falon, óasszír orrom árnyát?

*

Nem duzzad a vérem szomorú tengere már, ha
  Meglátom néha dombos térdedet,
De mély idegemben a félelem árja
  Csitul, ha hozzád érhetek.

Ha most nem pusztulok el, azután vigan élni
  Ahhoz futok megint – tudd meg! – aki
Az életemet nevetve megérti
  S nevetve el is engedi.

De most egyedül ülök és idegen lakásban
  S a sötétben rejtőzve remegek,
Hogy itt légy holnap és újra lássam
  Arannyal párás szemedet.

*

Idén is majd együtt ülünk-e téli,
Teázó, fával fűtött esteken?
Jó szökni tőled, még jobb visszatérni
Hozzád. Nem érted? Ne légy esztelen,

Hiszen nekem még Isten is csak addig
Kell, míg szabadon enged és megért,
Mig érzem biztosan, hogy nem haragszik,
De elmosolyodik szökésemért.

Én vissza-visszatérni szeretek
Istenhez is. Te bűnössé teszel csak
S bocsánattal telíted szemedet,
Hogy jóságodban újra meglakoljak.
Nem mondhatok le semmiről. De meglásd,
Ha megmentesz, megint el fogsz ítélni.
A pusztulás előtt se vallhatok mást:
Megszökni jó, de még jobb visszatérni.
1944

November

Három hét óta nem jártam az utcán.
Most is csak épp egy napra hagytam el
A sötétlő színekkel tarka könyvtárt.
Fekete ég volt, fekete november.
A városban jobbára fosztogattak,
Rendőrök, katonák és nyilasok,
Németek és magyarok. Szekerek,
Nagy teherautók, kézi talyigák
Vitték a szajrét föl a Várba és
Mindenfelé. Néha egy robbanásnak
Vagy ágyúszónak mene-tékel-ét
Hallhatta az elbarmult pesti nép,
De már hozzászokott s hülye közönnyel
Haladt a hevenyészett fahídon.
Először láttam a Dunába térdelt
Margit-hídat, a pesti pusztulásnak
Hasztalanul könyörgő hírnökét.

Egy napra jöttem el rejtekhelyemről:
Csak épp egyszer akartam látni még
A Hold utcát, a Szabadság teret,
A kávéházakat, a Lánchidat. De
Erre se jutott már idő. Anyámat
Láttam. Alig bírt lépést tartani:
Sokakkal együtt hajtották. Tíz éves
Fiú ugrott ki hirtelen a sorból.
Szökni akart. Egy fegyveres suhanc
Utána lőtt. A fiú elbukott.
Hozzá ugrott az anyja is, de ő
Épp csak megsebesült. Egy nő a járdán
Így szólt fiához: „Nini, a zsidókat
Hajtják ott!" A gyerek bámult. A hajtók
Között kevés volt sváb. Sokan ízes
Vasi, alföldi vagy nógrádi nyelven
És győztes kedvvel nógatták a zsákmányt.
Nem mentek lassan. Mire én hajón
Budára értem, ott voltak batyúkkal.
A sötétben, a zuhogó esőben
Anyám kicsiny alakja fekete
Ruhában és kifúlva tipegett
Újlak felé. Este a társaság
– Tán vígaszul? – arról beszélt, kiket
Kell majd akasztani. De én Anyut
Már szívesen képzeltem volna el
A sárban végignyúlva gyors golyótól.
S a délutáni nő tán nemsokára
Majd így szól gyermekéhez: „Nini, hajtják
A nyilasokat!" Elgondoltam azt is,
Lehet, hogy még tíz-húsz évig elélek,
És hogy a magyarrá ítéltetés
Életfogytiglan tart. Éjfél után
Behallatszott a zuhogó eső,
És tudtam, hogy a téglagyár szabad
Udvarán épp ez az eső szakad
Anyámra is. Fűtöttek. Ittam-ettem.
Vörösbort, húst. Marika sírt helyettem.
1944

Januári jegyzetek

Most este mindig ételekről
Beszélgetünk, szomjazva, étlen,
S kivilágított szép telekről
Ábrándozunk a vaksötétben.
Ülünk cigarettaparázsnál,
Atlantisaink elmerültek,
S szemünk előtt vígan, paráznán
Lebegnek torták, kacsasültek.

*

Rakéta villan az éjben a hóra.
  Halk ágyu a táj peremén.
A fehéret, a zöldet szikrázva beszórja
  A rózsaszínü fény.

*

Kilenc hónapja szinte sohasem
  Gondolok rád.
Most látom, tánc közben s kereveten
  Hogy villogott bokád.

*

A szégyen pörzsöl engem, hogy utánad
  Is van mit féltenem.
(Kint havas éjben a rózsaszin árnyak
  Reszketnek, életem

Remeg az ágyúk torkolattüzén és
  A pusztulás fölött,
Az ég alján baljóslatu égés,
  Ott füstölög.)

Tűnődöm s nem arra vagyok kiváncsi,
Mi lett veled.
Feszülő idegem nem győzi kivárni,
Mikor mehetek

Pest felé. (Kint most narancsszinü szikra
Pattog, nagy szomoru hold száll.)
Olyan nagyon szeretnék élni, mintha
Bennem te volnál.

*

Lesz-e még, hogy a hársfa virágzik,
S a tavasz zöld tánca a táj? –
A havon és fagyon át is
Rohadó tetemek szaga száll.

*

Te, akit majdnem elvesztettelek,
Mikor leszek megint együtt veled,
Egyedül egy szobában és a kályha
Túlfűtve tűzne be a félhomályba?
Délután lenne, tűnődő idő,
Az asztalon új, sárga terítő.
Én heverek, te karosszékbe ülsz le.
Szárított szőllő tompa fényű fürtje,
Dió, narancs. Szivarom vígan ég.
Nehéz vörösbor. Épp fordítanék,
Egy régi angol sorral bíbelődve,
Míg villany villan és a tea gőze
Mögött aranylóbb fényre gyúl szemed.
Mikor leszek megint együtt veled?
1945

Februári jegyzetek

Hosszú utakat járok meg naponta
És egyszer sem találkozom veled.
Befújja a szél törött ablakomba,
Hogy nem lehet, hogy nem lehet.

*

Kályha még mindig nincs. A kezem átfagy,
Lávás agyamban terjed a hideg,
És megértem a szél konok szavát, hogy
Nincsen értelme semminek.

*

Felébredek a hosszú éjszakában:
Oly értelmetlen, hogy nem vagy velem.
Fázom, éhes vagyok s romantikátlan.
Nem csalom magam: nem a szerelem

Hiányzik most, csak hogy veled lehessek.
És szeretnék egy-két szót váltani
Veled, mielőtt holt agyamnak esnek
Mélyebb szivem hiéna álmai.

*

Pest felszabadult romjai.
Jaj, nem tudok ujjongani.
1945

Kérdező idő

Nem emlékeznek tavalyi kínomra
A zöldarany, tavaszi levelek –
Lehet-e, hogy a rikkancs is kimondja,
Amit tavaly nekem se lehetett?
A régi, titkos, tiltott szavakat
Most lobogó meg hangszóró kiáltja –
A szabadult rab tompán tapogat
S tanácstalanul néz az új világba.

A kábult költő hunyorogva néz szét:
Jaj, mennyi régi szenvedés és mennyi új tabu!
És reszket és kitörni kész a részvét,
De meggyávul s gödrébe visszabú.
És érdesül az édesség s zokog a régi hang
S bent vergődik – odakint hogy fogadnák?
A vénülő és gyötrött húrú lant
Hiába próbálgatna már hozsannát.

A koranyár kint új életet érlel,
Bent forr az érett szesz, a régi ész –
Hogy érje be a lelkes töredékkel,
Akinek még a minden is kevés?
Mehet-e hát egy sorban veletek,
Ki lépést tartani sohasem értett?
Ki fájni és kérdezni született,
Zengje dalát a megelégedésnek?

De mégis *ez* az én korom. Tűnődni
S halottakat siratni nincs idő.
A fák alól is eltünt rég az őszi
Avar, s az új szőllő duzzadva nő.
S a kérdezőtől választ követel
A lét. S a magány most ölelni gerjed
S a kérdező időnek így felel,
S ó századok és új csírák figyelnek:

„Nem reszket már a sorsom vak kezedben,
Személytelen, szeszélyes akarat –
Az életem, a puszta, rendezetlen,
A bonyolult, a bűnös, megmaradt.
Örüljek most a nemvárt folytatásnak,
Mely egyre kúszább s érthetetlenebb?
Az életemnek nincs értelme más, csak
Hogy nem volt, nem lesz és egyetlenegy,

S hogy nincsen párja sem a Térítőkön,
Se tegnapelőtt, se holnapután –
Én nem a gőzölgő kis sejtet őrzöm,
Mely szaporodni s osztódni kíván.
Én nem azért rejtőztem csalva, szökve,
Hogy megmentsem a pára-életet,
De nem lettem az ember-kása csöppje
S nem bírtam el, hogy én ne *én* legyek.

No s megmaradt, és tartozom vele
A szabadító, vergődő időnek,
Hogy ott legyen majd életem jele
Az emberség új arcán, hogyha győznek
Azok, akik a mélységből epednek.
A múltnak és jövőnek tartozom.
Nem csaphatom be őket. Kevesebbet
Nem adhatok, csak minden birtokom.

Nem kis kincset halmoztak bennem össze
A tönkrement, tékozló századok –
A néha még értetlen örökösre
Aranyló lángjuk rajtam át ragyog.
Te arany áram, melynek nincs határa!
Jövőbe-múltba nyúló életem!
Formátlan korom új ábrázatába
Tömör valódat beleégetem.

Mik biggyesztett nullákkal növekednek,
Sok bárgyú szám engem nem érdekel,
Nekem a milliárd magányos *egy*nek
Gőgös-szegény testvérisége kell.
Te üldözött, örök testvériség, mely
Nagy tömeg éjszakákon villog át!
Te teremteni duzzadt, kényes émely,
Te védd a milliárdnyi *egy* jogát!

Fogalmi téboly, reménytelen egység,
Monádokból lett, tág emberiség! –
A port, a piszkot, a romok szemetjét
Hirtelen, selymes zápor veri szét,
S megint derül s édes szagot Budáról
Nyáresti szél hoz, mintha azelőtt –
Tüdőm és elmém tágul és kitárul
S beszívja a csíráztató időt.

S a szabad szélre bennem is *igen*nel
Felel a lágy, rejtelmes akarat,
Mely engem kedvem ellen élni rendel –
Mint ez a szél, szabad leszek, szabad.
Ha milliók lépése dobban is,
Nem tűröm el, hogy zárt rendbe tereljen,
Szabad leszek, ha kell, magamban is,
S szabad leszek, ha kell, majd magam ellen.

Ha agyam szövevénye megmaradt,
Nem lehetek új vallás ócska papja –
Nem táplálhat unalmas mocsarat
Az életem bolond búvópatakja.
Segíts tovább, kíváncsi akarat!" –
S az Idő tágranyílt szemébe látok.
Vad tükrei felém villámlanak:
Új szépségek és örök pusztulások.
1945

Alföld

Zörög a szekér, telehold van.
Akácfák szigete fekete foltban.
Ezüst tejben a kukorica ring.
Szilvafák közt tanya fehérlik.
Ölemben újság: a vezércikk,
Hogy mi a *nemzeti,* most megszabja megint.

Ezúttal nem nagyanyák, áttérések,
Hanem hagyomány, történelmi végzet
Szabályozzák a kategóriát.
Mit vallok, mit nem? mit hiszek még?
Fontolgatom, feladott leckét.
Zörög a szekér a síkságon át.

Mint ábrándozó, telivér lány,
A táj komolyan visszanéz rám
S agysejtjeimmel elvegyül.
Csak fűszer énnekem Perzsia, Párizs –
Ez a hazám, ez a romantikus-reális,
Mely álmodik s nem lelkesül.

Nem választás a haza, rég nem,
Nem feladat, nem is érdem,
Itélet ez, életfogytiglanig.
Csillog a gőgös táj, tűnődve mint én –
A táj, a nők, a nyelv, nem lehet más tekintély,
Mely engem magyarul tanít.

Mi a magyar? Fitymáló holdba hágok.
Hazudjak hát dícsérő délibábot,
A bűntelenség ígéreteit?
A költő agya is híg szeszt rajongva főzzön?
Nem így tanultam. Egy komoly elődöm
Se tette így.

Nem, nincs kedvem hazám kegyét keresni,
Nem is tudom már kívülről szeretni,
Vagyok, ami vagyok.
Én láttam, hogy lapult e nép,
És gyávaságát, mint a magamét,
Úgy vetem meg. De a nyárvégi csillagok

Nagy sűrűje szikrázva fent ég.
A nyegle gyilkolás, pipogya becstelenség
Lejtőjén lettem egy veled, hazám.
Nem léphetsz álszent óriások nyomába:
Cinikus léted örök ábra
A múlandóság tündöklő haván.

Úgy nézek az öreg, de holdsütötte tájra,
Mint önmagamba. Nincs szükségünk általtásra.
Vagyunk, amik vagyunk.
A silány aratás után sebesre szántva
Álmodik új magokra szánva
Fekete, termő talajunk.
1945

A tej, a hús, a bor...

A tej, a hús, a bor egy napra visszalopta
Keringésembe a vért és hiányodat.
Az ideg és az agy lassan leng izgalomba,
Ha lényed misztikus hulláma látogat.

S az újjászülető lét vad tengere tombol
Vad képzeletemen, mély árterületén.
Előbb csak hangodat hallom: mint telefonból,
Tartózkodón lebeg s szemérmesen felém.

Aztán a szenvedély halk árjával telik meg,
S mint arany méz pereg az édes értelem.
Aztán ruhák, cipők, foszlányai a hitnek,
A valóság. Tudom, mivel nem érthetem.

S cipőket, selymeket, szöveteket betöltve
Örök művébe kezd a hű emlékezet.
Az anyag mámora az égből száll a földre,
S a légbe villanyos ívet von szép kezed.

S reménytelen tapad a bőrhöz és ruhához
Szemem s agyam, akár hat évvel ezelőtt.
Kinek meddő tüze kételkedésbe kárhoz,
Hiába várna már megoldást, pihenőt.

E tudat, e hiány, e láz épp az egészség:
Ha fáj, hogy nem vagy itt – e tartós szervi kór.
Hisz miből lett ez a találkozás, e szépség?
Egy ritka vacsora jobb falatjaiból.

A jóllakott homály eloszlik sejtjeimből,
S keserű koplalás józan vitája forr.
Remény és látomás! tudom, mi épített föl:
Az éj, a nikotin, a tej, a hús, a bor.

De akkor biztosan tudtam: nem én teremtlek.
Nagy vezeték hozott, villanó gyorsvonat.
Miért az ösztövér ész tudná, mit jelenthet
A lét, s milyen erő kapcsolja sorsomat

S hová, s ki vagy és hol vagy magadra maradtan?
Atom vagy szövevény? lélek, göröngy, monád?
Mit tudom én, mit tudom én? Csak halhatatlan
Hangod lebeg felém, mint telefonon át.

1945

Nekem beszélhetsz

Nekem beszélhetsz, énnekem úgyse kell
Aszkéta üdvösséged.
Szép tőled, hogy míg fázol és éhezel,
Szemed az égre réved.

De én nem hallom a nagy zenét
Átázva, hideg teremben.
A szegényes kultúra-törmelék
Nem lelkesíthet engem.

Jaj, minden kell, a jövő meg a mult,
Mind gazdagon és egészen,
Mert semmiről, ami valaha volt,
Nem mondhatok le. Nem és nem!

Nem kell az üdvösség se, ha itt
Lent megrohad a testem.
Az égben is kell minden, amit
A földön megszereztem.

S ha a földi szín és értelem
Lim-lom Isten szemében:
Lélek ne legyek személytelen –
Legyek inkább féreg a mélyben!

1945

Az érti Őt...

Nem érted Őt. Krisztus nem a Vezér, ki
Híveinek lemondást prédikál.
Az érti jobban Őt, aki megérti,
Hogy király volt, szegényen is király.

Ő Márta mellett Magdolnát dicséri
S minden új szívnek új utat kinál,
És el lehet úttalan úton érni,
S nem hiszi Tamás és üldözi Pál.

Ki-ki olyan mennyet kap, amilyet
Képzelni tud magának. A tied
Személytelen lesz, tág és oszthatatlan.

De én a végső titkot mostani
Értelmemmel fogom megérteni
S azt élem végig, amit abbahagytam.

1945

A békekötés elé

1

A tél átmeneti kegyelme olykor
Ha ránk csurgatja langyos aranyát,
Az ég, a föld, amely előregondol
A még-jövendő havon, fagyon át,
A téli alkonyat, ha barna köd száll,
A csatakosan csapdosó eső,
Amely az alvó, megfagyott rögöt már
Az új tavaszra készíti elő,

A szervezet, ha éhe-szomja reszket,
Az íny, a gyönyörökre epedő,
A didergő és meggyötört idegzet,
A gyönge csont, a csenevész tüdő,
A szív, amely újjongani szeretne,
A hosszasan haldokló gyűlölet,
A pincéből tántorgó, vézna eszme,
Az értelem, az újjászületett,

Az anyák, akik gyermeket nevelnek
S kiket bűvöl a kisded tejszaga,
A fiú, aki először szerelmes
S szeretne udvarolni éjszaka,
A férfi, akit sürget már a munka
S ki elveszített éveket sirat,
A költő is, aki hiába únja,
Hogy honfibú zeng újjai alatt,

A ház, melynek sötét hiánya tátog,
A rom, mely értelmetlenül borong,
A parkokban elhanyagolt virágok,
A híd helyén a halott, ferde csonk,
A törött vagon, a vaspálya tépett
Síne, az árva rög mélyén a mag,
Az anyagot sóvárgó, fürge gépek,
A gépeket kívánó új anyag,

„A Kárpátoktól le az Aldunáig"
Népek hazája, mely békére várt,
Hol minden, ami él még s élni áhít,
A férfi, nő, a gondolat, a tárgy,
A föld, a víz, a lég, a láng az agyban,
Minden, ami a halált ízlelé –
Fordul megint, tudva vagy öntudatlan,
Párizs felé, Párizs felé!

2

Nem az a szittya vár új életére,
Ki sorsa elé díszmagyarban állt,
Egy-egy várért háromszor is cserélve
Országot, vallást, pártot és királyt:
Velünk együtt hozzátok az kiált,
Akit a röghöz vastörvény kötött,
S mindegy volt, német, magyar vagy török
Az, akinek szántott-vetett, kapált,

S míg tatár, kuruc, labanc *katonák*
Vonultak el a színpadon robogva,
Azt leste, mikor viszik új robotra,
És rejtegette megmaradt lovát,
S batyúval ballagott a havon át,
Ha a *házáért* égni látta házát,
S rég elvesztette minden rokonát,
S ha magyarul szólt, gyakran megalázták,

S ki levetette testőrzubbonyát, hogy
Legyen a nyelv rögeszmés remetéje,
S az, aki tőle átvette az átkot,
A konok folytató, s korán kiégve,
A ráboruló éjben vette észre,
Hogy éneke magányos őrület,
És gyanutlanul úgy keveredett
A nyelvbe, mint vad összeesküvésbe,

És az is, aki idegenbe hajtva,
Ki tudja, hol s milyen gödörbe tűnt,
Akinek kitagadott, lila ajka
Magyar verssel búcsúzott – életünk
Visszhangzik rá – ha félve csüggedünk,
Ő kételyünkre titkosan felelve
Jelen van, érzem, s másik nagy szerelme,
Párizs felé most így fordul velünk:

3

„A Kárpátoktól le az Aldunáig"
Milyen mohóság, hány néptörmelék!
Az szól hozzátok, aki többet áhít,
Akinek csip-csup konc-föld nem elég,
Kinek szeme a tengerekig ér, ki
Kamaszvillongások közül kilát
És únja már ezt a dunavidéki
Határhúzó tragikomédiát.

Oly mélybe hulltunk: vágyunk az egészre
Céloz. Többet kér, mint egy-egy falut:
Miországunknak örök alkatrésze
A délibáb s az éjféli tejút.
Éveket kérünk, melyek záporozzák
A tudatot, hogy miénk a világ:
Adjátok vissza nem csupán Kolozsvárt,
De Párizst, Londont, Rómát, Indiát,

A vérkeringést, amely minden eddig
Lekötött, zsibbadt országot bejár,
A bőséget, mely osztva csak növekszik,
Az áramkört, amelyben nincs határ,
S megsemmisíti a csatájavesztett
Tébolyt, mely nem felejtett s nem tanult,
A hóditást, mely fegyverkezve reszket,
A határokat zároló gyanút,

Az idült önkényt, mely torz mániáit
Tilalmakkal, drótokkal őrzené,
A konok birtoklást, mely gátat állít
A lágyan áradó jövő elé,
Az elfojtott bosszút, a béke mérgét,
A rombolást, az örök csábítót,
A gyilkolást, a szívek rejtett érvét,
Végső érvét, *ultima ratio*-t!

1946

Teréz körúti elégia

Zakatol a villamos odalent, motorok pöfögése
Riaszt fel néha még éjszaka is.
Nem szoktam meg a zajt még, nem úgy, mint valaha régen,
Mikor ez a forgalom nekem az élet
Természetes lélegzetvétele volt.
Hűvös, ezüst telehold
Októberi fénye süt az utcákra, ahol
Gyerekkorom lefolyt.

A gyerekkor és a kamaszkor, igen, szégyennek
Nincs helye itt:
Ez volt gyermekidőm környéke, a táj, ahová most
A sorsom visszatelepít.
Nem költői vidék, tudom, nem falusi udvar,
Nem Krisztina ez, se Vár.
Ó, ti sötét bérházak, csúf, szégyenteli gangok!
Igen, a fényre-sóvár
Gyermek bennetek élt és a ház kapuján ha kilépett –
Ó, Gyár utca, szagok,
Boltok előtt a libák, jércék, odabent a lapockák,
Fűszerek, nyersanyagok!
Nyersanyagok, mint este a lámpa alatt a kövér kéj,
Nyersanyag ez az egész.
Itt eszméltem e mellékutcák közt, az anyaghoz
Tapadt a révedezés.
Ez volt az a vidék, amely elvonttá finomulni
Sose hagyott,
Ez bontotta először elém s mindig ez idézte
A nyers Anyagot.

És a homályos utca után a Nagykörút,
Az tanitotta fényre, ütemre a kisfiút.
Reklámok, mulatók, híg slágerek és mozik:
Éreztem, hogy mind egy ütemhez tartozik,

Ahhoz a lázas, szinkópás ütemhez, amely
Értelmem s idegem dobogó ütemére felel.
Koldusok és katonák és parvenük, utcai nők –
Ezt az egészet akartam, az újkori, kúsza időt
Felcsillantani, azt, amitől már undorodom,
És átnyújtani fényben a kései újkorokon,
Fényben a forgatagot s a homályos, sűrű világot –
Ó, az a régi magány, mely megváltásra sóvárgott!
Ó, az egyesülés, a beteljesülés, az a húsz év!
Mintha a lassú, szeszélyes Idő hullámain úsznék
Visszafelé... Mi maradt a kamaszkor forgatagából?
Tán az a kék, piros és zöld fény, mely a sarkon lángol.
Annyi vak év után már izzani kezd a neon
S élesztőt, mulatókat hirdet az Oktogonon...

Jaj, a sorsom vissza ide
Miért is kanyarít?
Mire való ostoba ellipszise?
Nem érthetem szándékait.
De ha éjszaka villamos zakatol,
Vagy felhangzik a motorpöfögés,
Kinézek és tudom, hogy valahol
Összefügg ez az egész.
Hogyan és miért és mit jelent –
Kérdezni is érdemes?
Tudom, hogy kint és idebent
Semmi se végleges,
A hold sem, amely romantikusan
Most mindent beragyog –
De hiszem, hogy ami van, az van
És lesz is valahogy.

1946

Vides ut alta stet

Nézd, hópaplan alatt szunnyad a Rózsadomb,
Szikrát vet a csönd a befagyott Dunán,
S a Nagykörút jeges kövén most
Óvatosan cammognak az autók.

Menjünk fel hozzám, nálam a tűz lobog.
Van hús, sajt, kenyér, van feketém, teám.
Burgundi bordó csillogása...
Kapsz konyakot, whiskyt, Thaliarchus.

Szívunk szőke szivart s nem búsulunk, hiszen
Nem várunk behívót. Tölts, Thaliarchus, tölts,
És jaj, ne légy kíváncsi, holnap
Robban-e bomba a dzsungelekben,

Sárga sivatag zöld peremén, sziklán,
S próbálgatnak-e már háborút új bandák,
Vár-e még pince, munkatábor,
S mely birodalmak gyarmatáért.

Holnappal ne törődj, úgyse törődik az
Soha veled. Kéklő éjszaka, február.
Hó hull megint. Hát ma talán már
Nincsenek is fiatal bolondok?

Bízd a holnapot, mint a szerelmet is,
Új agyak, új szívek gondjaira. Veséd
A halálnak lett műhelyévé
S felzakatol szerszáma fejedbe.

Holnappal ne törődj, bízd a világ forgó
Törvényeire. Bőjti szelet, tavaszt
Meghoznak idejében. Árvíz
Hirdeti és zápor zokogása

Vagy szelid olvadás és fakadó faág,
A tavaszt, – többé májusi éjszakán
Első szerelmeddel az utcán
Már sose sétálsz, forradalomról

Beszélve ketten hajnalig és csigás
Hajához nem nyúlsz, barna bogárszemét
Csillogni nem látod, se karját
Meztelenül ragyogni az éjből.

Téged vastagabb ködbe takar ma már
Minden új kikelet, – tölts hát, úgyse magad
Iszol: kortyolnak egyet-egyet,
Nézd, konyakos poharadból az árnyak.
1947

Óda az észhez

A párzás, gyilkolás, a néma ősanyagnak
Ős kapzsisága és a zsarnokszívű, vak
Rajongás, melyet a föld mélyén bujtogatnak,
A lét kezdete óta erjedő salak –
Nézzétek e világ-vén, korbácsos erőket:
Magára mind pihés ifjúságot erőltet
S bakugrást mímel és táncol, szökell, szalad.

Közöttük halkan szól egy elfogódott, új hang,
S öregnek tetteti növendék szellemét.
A legifjabb erő, mely a világba villant,
Üveggel leplezi szép, csillogó szemét,
És álszakállt ragaszt és óvatosan lép még,
Szürke ruhát is ölt – a vadak összetépnék,
Ha tudnák, hogy milyen zsenge és gyenge még.

Ó ész, te ifjú ész, te ötszázezeréves,
Teérted nőttetett emlősökben az agy!
Most sejtjeinkbe marnak már az okok, érvek:
A lét konok-szelíd, nagy forradalma vagy.
Téged nem sejthetett a kő, sem az amőba,
Nélküled boldogult a tenyészet, amíg a
Pliocén földön át nem pusztított a fagy.

Katasztrófák után, természetvágta résen
Léptél be csöndesen. Vajúdva görcsözött
A hold, a víz, a föld. Kétlábra állt merészen
Az ember, pusztuló ősállatok között.
Azóta hallatik hangod s halk türelemmel
Nem hallgat el, amíg meghallgatásra nem lel.
S szűkölnek torz hitek, megsértett ösztönök.

Te vagy a lét kamaszkori, kíváncsi láza,
A villám vagy, amely a mélységbe hasít,
A természet a te ollód nyomán csirázza
Legérthetetlenebb, legszebb virágait.
Nem az, ami örök, nem az, ami múlandó,
Csak az, ami lehet, a megvalósulandó –
Tévelygő, szilaj ész, te vagy nekem a hit!

Téged dícsérlek a börtönben, háborúban,
Terád emlékezem tetvek közt, föld alatt,
Hasadt tudattal és mély szégyenbe borultan,
Dadogva, esztelen majd téged áldalak,
S mikor a szabadult lélek az űrbe táncol,
Téged kereslek a fényben, az éjszakán túl:
Isten sem kell nekem, ha nem teáltalad.

Mint párzások után a gyönyör mákonyát
A tisztuló tudat formáira cserélve:
Vad alvilágokon, nagy éjszakákon át
Veszélyes útamon ne hagyj el, te kisérj le.
A sírgödrök fölött, a csillagok alatt
Te nemvárt összefüggés, őrült kapcsolat,
Emberi életünk legbátrabb szenvedélye!
1947

Szent Márk

Esztelenül halmozza itt
Habos cikornyáit Velence.
Cukrozott márvány, arany, mozaik,
Csupa óriás zsuzsú.
De állj meg csak a homorú,
Táruló kupolák alatt:
Milyen hatalmas tereket
Teremtett itt az akarat,
Nő-cicoma mögött a férfi-rendszer.
S matematikus üregek
A formát gyönyörködve sokszorozzák,
Hogy Velencét,
A hódító, kalóz okosság
Diadalát
Kurtizán bujaságon át
Jelentsék.
1947

Négy kőlovag

SZENT MÁRKUS-TEMPLOM

Milyen ostoba mozdulat,
Ahogyan egymást ölelik!
Elnézem piros arcukat,
Olyan ismerős mindegyik.

Csak összefogni! – erre vall
Merev-kemény mozdulatuk.
– És mienk lesz a diadal! –
Ezen ma már csak mulatok.

Nem mulatnék bezzeg, ha éppen
Uralmuk alatt kéne élnem.

Négy kései cézár meg imperátor
Ez a négy vörös kőfigura.
Összefutott a világ négy tájáról
A világ négy ura.

Az arcukon barbár erő ül,
De a mozdulatuk
Korabizánci:
Kenetteljes, hazug.

Hogy ez a négy itt kire bőszül,
Arra ma senki sem kíváncsi.

Nagy dolog készül itt – ezt hirdeti
E póz. De mi volt ez a nagy dolog?
S ki tudja, kik ezek a kezdeti
És máris hanyatló diktátorok?

1947

Szent Márk tér

Berzsenyi, Arany, József Attila
Ezen a téren nem ültek soha.
Hát Zrínyi, Babits? Gondolom, alig
Időzhettek itt három-négy napig.
Négy esténél több nekem se jutott
E teraszokon inni vermutot,
S vad évek után, vad évek előtt
Szívni a lágy éjt, a lágy levegőt,
Mint szivacs, melyet a Lidón vetett
Elém a tenger, szívja a vizet.
Majd szikkadtan, halálos-szárazon
Erre a térre s éjre szomjazom.
1947

Ez az út...

Ez az út, ez az út csupa búcsúzás,
Búcsúzunk, ég huga, tisztaság.
Velence, Róma... delelő
Ez a déli táj, ez az őszelő.
Latin táj, érett fény hevít.
Utam már innen a mélybe visz.
Emlék lesz Róma, Velence is.
Te voltál nekem a szerencse is.
Látom az este ormait,
Elzüllik tőlem a forma is.
Arany ősz... ólom lesz a tél.
Milyen szép, hogy ide eljöttél.
Alkonyi fény, sötét ciprus,
Minden oly fájó-klasszikus.

Őrizni hiába akarom.
Rómában is legszebb a rom.
Szökőkút, píneák, pálmafák.
Búcsúzunk, ég huga, tisztaság.
1947

Ima a Szent Péter templomban

Te naponta megfeszített
Mi Urunk, aki még itt is jelen vagy,
E márvány-, arany-, hatalomdagályban,
Tégy értünk csodát, add meg minekünk,
Hogy a mi hitünk
Ne fúljon ilyen cikornyás kudarcba.
Ne engedd, hogy hiába
Higgyünk. A történelem önmagába
Visszaforduló, sötét,
Nevetséges csavarmenetét
Törd te szét,
Hogy a gondolat nagy lendületét
Meg ne akassza
Terpeszkedő beteltség,
Ostoba pompa
A nagy kupolát,
A tér komoly oszlopsorát,
Szentjeid küzdelmét, a tiszta
Mesterek szigorú tervét.
Nem irgalomra
Lesz szüksége a földnek.
A buta bestiát, a gőgöt öld meg
Bennünk, Uram,
Különben minden hasztalan.
Óvj meg minket a hatalomtól!
1947

Katakombák

Szent Ágnes hamvait ma már ezüst
Koporsó őrzi s bronzszobor fölötte.
De akkor milyen szűk helyen feküdt
S milyen szegényes pince földje födte!

Ügyetlen rajzok, csontok, mélyedés,
Éppen hogy helye volt a feszületnek.
Ez a sivárság, ez volt az egész?
A legnagyobb dolgok mind így születnek.

És nemsokára Konstantin kora...
Később máglyák égtek, harangok zúgtak
S Bizánc aranyba dermedt fintora
Felelt az itt szétporladt vértanúknak.

Ölelni nyirkos pinceköveket,
Míg kint a hatalom viharja tombol –
S aki túlélte, maga öletett
És részt kapott az örök hatalomból.

Unt cirkusz! Vasszabály! El innen, el!
Ős vezeték fut születő koromba.
Keserű, torz tapasztalást felel
Gyötört agyamnak minden katakomba.

1947

Három császárszobor

A Kapitólium terén
Marcus Aurelius szobor:
Ércfilozófus érclovon.
Lehet-e? Volt idő, mikor
A bölcsesség s a hatalom
Egyesült birodalmakat
Teremteni, megmenteni?
Vagy talán ez is csak a mi
Legendánk, kései vigasz,
Történelem... mit tudom én,
Ebből mi igaz, nem igaz,
S mit tud a regényes-makacs,
Javíthatatlan képzelet?

De ezt a letört kőfejet,
Konstantin kolosszus-fejét,
Ezt ismerem. A bölcsesség
Az illyr arcból kimaradt,
S csak összefogó akarat,
Mely csal és öl és fenyeget,
Barbár, alattomos erő,
Az élteti e holt szemet,
S hozzá a megújult idő
Hatalmi eszköze, a hit,
A megtért és a térítő,
Mely megvakul és megvakít.
A császár egyik kőkeze
Is megmaradt s most látható,
Külön. A megnyúlt mutató-
Újj mintha éppen intene –
Talán a világnak javallt
Valami újat, eszmeit.

S mellette még egy lényeges
Kőtag: az óriási talp,
Mely tapos, és ha kell, kitart
S az eszmének érvényt szerez.

S a harmadik! Constantius penészes
Zöld vasfeje.
Itt nincs erő már, csak erőszak. Ős
Bizánc. Jaj, ez is milyen ismerős!
Modern Bizáncok mestere
E fej s meredve vallja az egészet:
A hazugságot, borzadályt,
Kenetteljes szemforgatást,
Képmutatássá vált hitet,
Eunuchokat, spicliket,
Zsinatot, máglyát, hitvitát,
Császári döntést, intrikát,
Gyáván gyilkos tekintetet,
Összeroppant gerinceket,
A jámbor ölni-buzdulást
S az észrevétlen pusztulást.
1947

A skárlát asszony

Titus ívén hétkarú gyertyatartó,
Rab zsidók, diadalmenet:
Rómába még rabszíjra fűzve tartott
A hódító Kelet.

A Via Appián át egyre többen,
Bújdosva Péter, büszkélkedve Pál,
S bérházakban, elmékben, börtönökben
Terjedt a szent ragály.

Szemben a Mamertin börtöne, Péter
És Pál ott bent raboskodott,
S a szentek vére csúcsotokig ért fel,
Ti ívek, oszlopok.

Hány vajákos hagyta próféta-nyálát
Hűs homlokodon!
Ó, márvány Róma, így lettél a skárlát
Asszony a fenevadon.

Egy hete már a vad füvön kinyúlva
Köztetek, ívek, oszlopok,
Visszanézek a régire s az újra
S mindkettő én vagyok.

Én halok kínhalált s a vészt tirátok
Én, én hozom, az izgatott Kelet,
Ti ívek, oszlopok, komoly kőfaragások –
És én védlek, amíg lehet.

S győz a pusztulás földöntúli érve
Énbennem is: a hit,
S elárullak ma is, mint másfélezer éve
Legjobb fiaid.

1947

Flavia

Nem tudtatok szembe-
Nézni a halálnak,
Ti ívek, oszlopok.
Én sem tudok.
És pusztulás csapott a rendre.

Fejükvesztetten állnak
A Vesta-templom szűzei.
Csak Flavia tudott megkűzdeni
Idővel, vésszel,
S már sose vész el,
Amit romokból
Kikelve mond itt.
Szigorú-gyöngéd,
Arra hasonlít,
Akiért egykor
Vállaltam önként
Abroncs-fegyelmet.

Ó, gyönyörűség,
Tragikus hűség,
Ti visszasajgó,
S mindig kihajtó,
Hitet jelentő,
Törvényt teremtő
Első szerelmek!
1947

Santa Maria Antiqua

A boltozatos augustusi könyvtár
Helyén a legrégibb keresztény oltár,
A rombadőlt Antik Szűz Mária.
A Vesta templom tere mellett épült
S itt áll csonkán is emlékeztetésül:
Mit kell minden Rómának várnia.

Falain együtt éltek s tönkrementek
Keleti szentek és nyugati szentek,
Zuhogó esők s háborúk alatt,

De felizzik egy-egy csupasz falon még
És lángol elmosódva is a szentkép:
Élet és eszme, szín és áhítat.

Egymás mellett állnak, ledőlve már rég,
És Vesta templomát és Máriáét
Kövek helyett a századok födik.
Minden tovább él, csak valami másban.
Az örök Isten is a változásban,
A forradalmakban gyönyörködik.

Évezredek egymásba bogozódnak –
Az örök egynek, örök változónak,
Dicsőség neked, Róma dzsungele!
Mi se rekedjünk meg a szűk időben –
A változás, a változás időtlen.
Hatalmas ár, vessük magunk bele.

Évezredes sorsunkba belelátok,
Ti ívek, oszlopok, kőfaragások,
S elárullak, hogy megmenthesselek.
A dombon végső szikrát vet az alkony
S a száraz füvön végigdőlve hallom,
Hogy fordul halkan nyugat és kelet.
1947

Római rablás

Nyugatot, keletet, elevent, holtat
Durván vagy szeliden kiraboltak
A latinok.
Piramisok
És obeliszkek
Költöztek, szöktek

A Földközi-tengeren át.
Idementette kincse javát
Nyíltan vagy titkon
Hellas, Egyiptom.

S az istenek vesztén
Vidult a keresztény.
Rómát, a régit,
Még élve félig,
Földbe temették
S rabolt a kegyesség.
Láttad-e, mondd,
A Pantheont?
Teteje vaksin pislogat:
A bronzlapokat
Elvitte a pápa
Szent Péter templomába.

A Piazza Navona
Egy régi aréna
Ellipszisére:
Igy épült Róma
A régi helyére,
Hitet cserélve.

Obeliszk tetején,
Traianus oszlopán
Kisajátító angyalok.
Milyen heterogén!
De ami pogány,
Már korán
Így kaphatott
Keresztény polgárjogot.

Augustus oltára
Ma vajon hol várja
A kíváncsi utast?
Megmaradt.

No igen,
Az Ara Coeliben,
Krisztus oltára alatt.
Tetején arany
Mécses és angyal és bárány.
Stilustalan.
De ha ennek árán
Adhattak gazdagabb, tágabb
Rómát a világnak?

Barátaim,
Nekünk is mi marad más?
Felel a rím:
Csak ez a római rablás.
Mint a régi és régebbi rómaiak,
Raboljunk mi is, maiak.
Tiszta a munka
Javukra, javunkra.
Nyitva Európa sírja,
Az marja, aki bírja.
Az élőké lesz a haszna,
Bitang, aki elmulasztja.
Előtted
A példa:
A prédálóból préda.
Hát tedd, ahogy tanultad,
És rabold ki a multat
A jövőnek.
1947

Nicolaus Cusanus sírja

„Coincidentia oppositorum...”
Cusanus

Ellentétek keresztezési pontja
Ez az egész világ, a végtelen sok
– Lényeiben, és mégis oszthatatlan
Egység. Az Isten is, az abszolut nagy,
Ki mindent átfog és az abszolut
Parány, melyet a legkisebb dolog
Magábafoglal. S minden lény, egyed,
Ellentétek keresztezési pontja:
Az ember kis világa – *parvus mundus* –
Melyben találkozót ad újra s újra
A halhatatlanságnak a halál,
A léleknek a test – s e kis világ
Tud is a rengeteg találkozásról.
S ellentétek keresztezési pontja
Vagy magad is, aki ezt megtaláltad,
Te, Cusanus, bíboros és eretnek,
Istenkereső világfi, utolsó
Skolasztikus és első forradalmár,
A vallás és a tudomány, a dogmák
És misztikák nagy összebékítője,
Ki őrizted a régit és az újat
Fellobbantottad. Hogy kerülted el
A máglyahalált, a kiátkozást?
Hogy tudtál élni Róma gyanújában?
Most itt vagy Rómában, a *San Pietro*
In Vincoli-ban, márványlap mögött.
Félezer éve fekszel itt, Cusanus,
S a márványlapon át erőd merész
Sugara megtalálja új meg új
Ellentétek keresztezési pontját.
1947

Római pillanat

Milyen buta, milyen kiállhatatlan
A Fórum fölött ez a pöfögés!
Kis idő még s millió szilánkra pattan
Ez a szörny-tákolmány, ez az egész

Antik modernség, e zsúfolt, e kerge,
E hordalék-civilizáció,
A Vatikánvár barokk-buja kertje
Végében a rádióleadó,

A Kapitólium tere alatt a
Neonfények, a kirakati láng,
Mikor a tengert meglátjuk: *thalatta,*
S a bárokban a bugi-vugi tánc.

Amerikai autó fénye villan
Este Scipio villája előtt –
Mi mindent őrzünk szívünkben, agyunkban,
Hány Atlantist, eleven temetőt,

Szent Terézt és Kommunista Kiáltványt,
Horatiust, Bartókot, Tiziánt,
Entrópiát, egyiptomi királylányt
És végső menedékül a ciánt.

Emésztési zavara a világnak,
Villog fölé már a sebészi kés.
A népek nagytakarításra várnak
S hogy jöjjön a szent egyszerűsités.

Ti dekadens, halálos ellentétek,
Már megszámlálva minden napotok,
Ameddig élek, ti is addig éltek,
Addig vagytok, ameddig én vagyok.

Világok közt, világok fordulóján,
Hogy most lehetek, milyen nagyszerű,
Mikor veszély és pusztulás zuhog rám,
Most, most, mikor semmi sem egyszerű!

Elhallgatás, börtön, háború, szégyen?
Megéri ez a pillanat,
És hogy e részeg perceket megértem,
Rómában, a Göncöl-szekér alatt.
1947

Siena

Siena, Siena! A mély középkor
Komor szeszéllyel építette rendjét,
És keveretlen él e férfi-téboly,
E gótikus, kemény kőképtelenség.

Ravasz rendjükkel három görbe dombon
Át tekeregnek szűk zegzugai,
És legfelül a tigris-csíkú templom
Áll, mintha most készülne ugrani.

Ugye, a dombokon sötétben félnél,
A boltívek alatt, ha nem lennék veled?
Látod, ez volt a középkori éjfél,
A lélekben ez a sejtelmes rémület.

És reggel és a templom-tigrisen
S a tornyokon kigyúl a teli fény. Fény!
Valami nagy és szikrázó *igen*
Pattant ki itt az idők szűzi mélyén.

S a homályos Palazzo Publico
Falán két vár között csillogva nyargal
A középkor. És páncélban a ló
S a lovag inge pikkely, orra karvaly.

S ahol a három sienai domb
Egymásba fut, ott mint rőtfényű kagyló
Belseje, mélyül lefelé bolond
Építkezéssel a főtér, a Campo.

S mint kagylóból a nagy tengermorajt
Hallhatja néha sóvárgó füled,
Nekünk e kagyló-térből zúg ki majd
A guelf téboly, ghibellin őrület.

Ha otthon leszünk, ne sóhajts: „Hová szállt?"
A mi nyarunk múlása sem múlandó.
Mint kagyló mélye holt tenger zúgását,
Őrzi szerelmünk búcsúját a Campo.
1947

Udvar

Az udvaron már két nap óta bőg
A tehén – panaszolja és kívánja
A kis borjút, melynek húsát kirántva
Mi vacsoráztuk meg tegnapelőtt.

S éjszaka az istállóban meleg
Almon érzi, hogy nincs ott, és rekedten
Jajgat, s ha kivezetik, visszaretten
S idekint újra bőgve őgyeleg.

És megfejni sem lehet, mert bután
Tejét szopós fiának tartogatja
S tompán tűri, ha a kutya ugatja,
És fogy és eped a borja után.

Az emberek itt nem egy tehenet
Láttak így ríni – hát vígasztalóan
Veregetik: „No jól van, Rózsi, jól van",
S tudják, hogy két nap mulva már tejet

Is ad megint s bikához is viszik
S lesz új borja. Aki most símogatja,
Emlékszik-e a tavalyi halottra?
Hiszen a tehén is bőg majd kicsit

Egy év mulva a forró ég alatt,
Oktalanul. De most az ól, az udvar,
A csődörcsikó, mely szökellve rugdal,
A három árva, habzsoló malac,

A gémeskút, a szürke nádtető,
A rozsdás eke, az öreg szederfa,
A forró szellő, mely a port sodorja,
A várt vihar, a lomhán készülő

S az együgyű verejték csupa vád,
És még a kislány is, ki itt viháncol –
Visszhangozza most mind a Prédikátor
Keleti széltől sivatag szavát.

1947

Nyarak

Hányadik nyár ez, mely itt lobog?
Ezek a nyári alkonyatok!
Hegyek mögött őrült lobogás,
Csitító Duna-csobogás,
Ez a hirtelen tűz a víz szinén,
Narancs-lila felhők, esti fény,
Domb, árvalányhajjal boritott,
Vihar utáni illatok,
Pacsirta csapdosó szárnyai,
Mákvirág halvány szirmai,
Bíbor felhőben telehold –
Hányadik már? Mi volt, mi volt?
Háború volt a kezdete,
Fényeket oltott lehellete,
A félelem a folytatás,
Rettegett hírek, vesztett csaták,
Azután villám, szikkadás,
Felismerésre szakitás,
Vad érvek, suta helyzetek
És álarcok és rejtekek,
És közben mindig visszatér
A télre nyár, a nyárra tél,
Új menekülés, új hurok,
Ösvények, erdők, nyáralkonyok,
Levendula, zsálya illatok,
S mindig a tücskök, csillagok,
Mindig a hőség, enyhülés,
A szem, a száj, az ölelés,
Sötétedő vidék felett
Kigyúlladó önkívület.
Új nyár lobbantja lángjait,
Ne kérdezzük, hogy hányadik.
Ne kérdezd – úgyis hasztalan –
Előttünk nyár még mennyi van.
Ha az őszi eső megered,

S apadnak a tündöklő tengerek,
A parton majd megállsz velem:
Kagylók a fekete fövenyen.
Számold meg akkor, hány maradt:
Csillognak a kihűlt nyarak.
1948

Nem hasonlít

Nem hasonlít görög szoborra tested
Parányi része sem. Nincs műremek,
Mely csúnyaságaidra emlékeztet.
És legszebb tagjaidban sem remeg

Egy rajtad túli, magasabb arány
Igazoló, boldog üzenete.
Te csak te vagy, semmi más. Valahány
Elragadtatás száll meg, mind a te

Diadalod, nem pedig rajtad át
Nyilvánuló nagyobb összhang igéz meg.
Mennyekre szomjasan hiába nézlek:
Szabálytalan dudorú koponyád

Figyelmeztet, ha már villám-szemednek
Kutatnám eredeti sugarát,
És ha az *itt* és *most*-on túl szeretlek,
Drótszálaival mindig visszaránt

Hajad fekete keménysége. Csontos,
Képtelen rajzú mellkasod alatt
És nagy lábad fölött a hosszú combok,
A büszke hát, tündöklő derekad

Is csak tiéd és nem más, mint ami.
Ez a gyönyörüségből-csúnyaságból
Lett áramkör, mágneses terű mámor
A te létedről tud csak vallani.
1948

A mérgezett vetés

Hogy rettegek minden felismeréstől,
Mely védekező agyamba hasít!
Mi jöhet még? Mi maradt? Van-e rés, hol
A romok között megbújhat a hit?

Ez volt a tengely? Ez hozott idáig?
Az általaj, a hamis hordalék
Emelte bennem még a tagadást is,
Hitem termékeny ellentételét.

Önáltatásunk mérgezett vetése
Hogy szárba szökkent! Meg se tagadom.
A felismerés nehéz jégverése
Kopog a pőre, szikkadt talajon.
1948

Romanus sum

Romanus sum – s kezem a tűzbe tettem,
Mely csontomig hatolt húsz éven át.
Eljátszottam egy még megszületetlen
Róma előtt Mucius Scaevolát.

S egyszerre itt állt. Bent dagad idétlen
Falai közt, amit a múlt kihányt.
Róma nem épült föl, de a helyében
Pöffeszkedik az új, hazug Bizánc.

És máglya lett a pünkösdi sugárból,
S arany dísszé torzult a feszület.
Az eleven húst elégetni kár volt
Egy Városért, mely halva született.
1948

A láthatatlan elem

A láthatatlan, vegytani elemhez,
Mely megvalósulásainkba szállt,
S amit a vágy és a tudás teremtett,
Ellentétére fordította át –

Mit szólhatnál? Hogy tervünk tettbe érik,
És eszménk itt már formává kövül?
Az embereket bölcsőtől a sírig
Elgondolásaink veszik körül.

És a hazugság bacilusa honnan
Fertőzte meg a megvalósulást?
Vagy benn csírázott már a gondolatban?
Nem ezt vártuk? De várhattunk-e mást?

Mit tudsz erről? Mit szólhatnál, ha élnél?
Vagy neked, neked se volt igazad?
Ó, némaság! Szebb az üdvözülésnél
Ez a ragály, veled-egy kárhozat!
1948

Kánikula, vihar, ősz

Milyen aranyos porfelhőben úszott
Még délután az úton a szekér!
Az alkonyati nap még fájva tűzött
A pőre háton, a nehéz ekén.

Az udvaron a lovakat kifogták.
Ittak, sehogy se tudtak eleget.
A porral együtt széthordott piszok szállt.
Hemzsegve, zúgva csíptek a legyek.

Egy váratlan felhő kelet felé tört,
S a keleti szél hirtelen megállt,
S a súlyosodó, dúlt tébolyú légkör
Tán nyomta már az agy kérgét magát.

A félkör-ég egy negyedóra múltán
Sötétre szűkült már az ól mögött.
A szilvafák között egy kurta villám,
A messzeség habozva dörmögött.

Egy-két esőcsepp hullott tétovázva,
Felbőgött rá a kikötött barom,
Zizegni kezdett a poros akácfa,
Kutyák, macskák gyűltek az udvaron.

Majd beljebb húzódtak. Fekete zápor.
Az este nem tudott lehűlni még.
A felperzselt föld lehelte magából
Az égre sivatagi melegét.

És gőzölgött az udvaron a trágya,
S a faluban, kövér dunyhák között
A sok napszítta test a magas ágyban.
Villám és dörgés megsűrűsödött.

Fel-felszikrázó, kénköves fehérség,
Felhődarab, a ház meszelt fala.
És reggelre már javában mesélték,
Ki szénakazla égett éjszaka.

Reggelre már az őszi eső mélább,
Egyenletesen, hűvösen zuhog.
Ázik a nád, az udvaron a téglák,
Melegednek a trágyán a tyúkok.

Almon szeretne heverni a jószág,
Csikorog, sárba süpped a szekér,
Szaporodnak az udvaron a tócsák,
Kopog az eső, közelít a tél.
1948

Az imádkozó sáska

Szerencsénk volt. Csak néhány perce térdelt
A déli napsütésben hosszú zöld
Fedőszárnyán finom erezetével,
Levél a keskeny levelek között,

És két első lábát nyújtotta föl, de
Lazán, mint egy imádkozó barát –
Mikor egyszerre zúgva, tündökölve
Egy darázs a katáng szirmába szállt,

Azután fölrepült. Ekkor a sáska
Két jámbor karja hirtelen kinyúlt
S összecsukódott. Hosszú hajlatába
A potrohos darázs belészorult,

S a hajlat fűrésze már felszögezte
Apró, kemény tüske-fogaival.
Szúrt volna, de hová? A sáska teste
Fent csupa éles, vékonyzöld vonal.

Még élt, vonaglott – mi hallgatva néztük –
Fűrészre felszúrtan a pecsenye.
A háromszög-fej megmozdult s előtűnt
Az imádkozó sáska pontszeme,

S tűfoknyi szája harapott a húsba,
Mely haláltáncban kínlódva riszált,
S karjával lassan jobbról balra húzva
Rágta, mint mi egy cső kukoricát.

S végigmajszolta szája, csücsörödve,
S az étel után leszopta kezét,
Aztán megint imázva csukta össze,
Levelek közt úgy nézett újra szét.

Én meg gyufát gyujtottam és a tűzzel
Fejéhez közeledtem. A veszélyt
Megsejtve ugrott. Zölden zöldbe tűnt el,
De megtaláltam s újra odaért

A láng, most épp a szárny csomós tövéhez.
Kaszált a karja, nem ugrott tovább,
S vonaglani kezdett a kicsit égett
Szerkezet, a vékonyvonalú váz.

„Ez, látja, ez a bűn!" – fülembe hangzott.
„Nem szégyeli? Az Isten remekét...
Legalább gyorsan!" Elfújtam a lángot,
Mielőtt még a holttest is megég.

De megmaradt a test, majdhogynem épen.
Isten remeke? Bűn? Miért csinált
Ilyen remekművet? Hiába néztem
Megpörkölődött őslény-mértanát.
1948

Nászdal

Tu ne quaesieris...
Horatius

Ne kérdezd, jobb lesz, tudni ne akard,
Mi lesz, Leukonoé, mához egy évre.
Ezerkilencszázmillió éve tart
A világ őrjöngő terjeszkedése.

A naprendszerek, terek, tejutak
Így távolodnak világrobbanásban.
Leukonoé, ne törődj vele, csak
Ti fonódjatok szorosan a nászban.

Nincs völgy, se domb, se párás Dunapart,
Csupán elektronok bűvészkedése?
Ezerkilencszázmillió éve tart
A világ őrjöngő terjeszkedése.

Ne kérdezd, – másra nézz, Leukonoé –
Hogy az a csillagrobbanás hová hull.
Elindult már az őrület felé,
Aki e világszédületbe bámul.

Csak *az* ember, aki tervez és szeret,
S hogy a világűr-robbanást kivédje,
Atomot és galaktikus teret
Tud sűríteni dobogó szívébe.

Ó, honnan jött az élet, tudod-é?
Csillagtávolon át meteoritról,
Vagy robbanógázból? Leukonoé,
Sejted-e, amit sejted magja titkol?

A mag, mely halon, hüllőn át akart
A nászotokban várni foganásra?
Ezerkilencszázmillió éve tart
A világ terjeszkedő robbanása.

Meddig, hová fokozza ütemét?
És mivé fog még sejted magja válni?
Leukonoé, ne kérdezd, jön-e még
Egy másik világ, egy ember-utáni.

S a végén, ha a robbanás kihűl
S a világfagy eónos szárnya lebben?
Állj meg, Leukonoé, és nézz körül
S fogadd el, ami tükrözik szemedben.

Ha napjait megszűnni szórta szét
A világmag őrjöngő robbanása,
Majd megteremti újabb rendszerét
Az, ami ma titeket hajt a nászra.

Leukonoé, ne félj. A szerelem
Megint új csillagrendszereket ér el,
Szívetekben a világegyetem
Romolhatatlan, régi kezdetével.

1948

Perzsa dalok

1

A táncdobom felét kitépted s szétziláltad: egyremegy.
A megmaradt felét, nekem csak azt kínáltad:
egyremegy.
Tépett dobbal jöttünk a táncba. Ó, ki így, ki úgy.
Boldog, ki célba jut s ki célba nem jut nálad:
egyremegy.

2

A világos okosa te vagy? A szerelem bolondja légy!
Ha az ég teliholdja vagy, inkább országút pora légy.
Ifjúval-vénnel, jóval-rosszal együtt, egy uton haladj:
A sakktáblán ne csak király – futár, paraszt is sorra
légy.

3

Tűz és lég és ital, étel, minden ő.
Dobban szívvel, lüktet érrel, minden ő.
Hitvitátok engem már nem érdekel.
Nem fér ide hit és kétely: minden ő.

4

A mámort, ha még józan vagy, nem éred el,
A lelket, ha béklyóba vagy, nem éred el,
Ha szerelemben égve meg nem semmisülsz,
Léted hűlő folyóba fagy: nem éred el.

5

A mindenség Nagy Óceánja lényegem,
Minden rész szépségét meglátja lényegem.
Lobog szerelmem, s földünk minden korszaka
Eggyéolvad s e gyertya lángja lényegem.

6

Én nem vízcsepp, én óceán-egész vagyok,
Én látni, merni támadt ember-ész vagyok,
Ha szólok, jajszavamban zúg a nagyvilág,
Minden paránya jajgat: én nem rész vagyok.

7

Hát azt hiszed, hogy én egyéniség vagyok?
Hogy csak egy pillanatra magamé vagyok?
Ugy mozgok, mint a papíron a tiszta toll,
Labdaverők közt szálló labda én vagyok.

8

A szerelem, az otthoni sosem kell.
Nem ismer az határt, ami nekem kell.
A sír túlsó szélén az égi kertek
Ezer kapuját nyitja ki – ilyen kell.

9

A szerelemre szomjazó megleli italát, ne félj.
Kincs vagy s bár rombadőlt a ház, gazdád már megtalált,
ne félj.
Nézd, nem remeg, ha vékony is, a bűrű, amely átvezet.
Ébredj, no ébredj, ne időzz. Csak álom a világ, ne félj.

10

Edény vagyok, te meg a bor, mely benne vagy.
Meghaltam s túlvilági kedvesem te vagy.
Nyisd ki a hűség ajtaját! De ki bocsát
Házába egy bolondot, amilyen te vagy?

11

Sírom fölött az idegen járókelő berúg,
Emlékemtől, míg a világ, minden jövő berúg,
Híremtől ittasulnak a hajók és tengerek,
Érintésemtől minden sír és szemfödő berúg.

12

Nem bortól, ópiumtól, én az észtől lettem mámoros.
Ne háborgass! Igy lettem én bolond, illetlen, mámoros.
Forróságom kiárad és felforral száz Oxus folyót,
Forgok s forgásomtól az ég, az ég felettem mámoros.
1949

Nem a vers

Nem dacosan, közönnyel hallgatok.
Rossz anyagot kaptam, rossz anyagot.
Ajkam, fülem rosszul tanulta meg
A magyar nyelvet, anyanyelvemet.
Torz fordulatok, kitekert szavak,
Rossz hangsúlyok, lipótvárosiak.
E némettel kevert, textilesek
És tőzsdések körében ellesett
Nyelven akartam dalba kezdeni?
A dac és szégyenkezés évei –

Ez volt az ifjúság. Előtte meg
A töprengés, rossz lelkiismeret
Rontotta gyermekkor – ez a talaj,
Melyből fel szokott szökkenni a dal?
Később is, mikor tenyésztve fakadt,
Gyakran megrágta már a föld alatt
A kétkedés.
Tizennyolc évesen
Kezdődött csak igazi életem.
Amit akkor akartam, az a múltam:
Élni, költőnek lenni csak *tanultam*.
Én nem az vagyok, aminek születtem:
Az az enyém csak, amit megszereztem.
Miért legyek szerény? Elég sokat
Szereztem e huszonkét év alatt.
Amiből nem volt, megtoldottam ésszel,
Elég jól gazdálkodtam a kevéssel.
Elég sokszor meglett a lehetetlen:
A rossz anyagot megnemesítettem.
Sikerült, és ezért nem érdekel,
Hogy éppen most már elhallgatni kell,
S tán nem is szólhatok többé soha.
Ez kellett csak, az erő tudata.
Megtanultam, azért vagyok nyugodt,
Beszélni, hát hallgatni is tudok.
Szólhatok-e többé vagy sem, kivárom.
Nem kell költőnek lennem mindenáron.
Tudnék, s már nincs kedvem dalolni. Mert
Az ember a fontosabb, nem a vers.
1950

Napló

ELMÚLT EGY NAP

Elmúlt egy nap. Mennyit sírtam, nevettem!
Az ötödik fröccs aranylik előttem.
Képtelenség, hogy nem vagyok veled.
Február egy. Ezerkilencszázötven.

HIÁBA

Találkoztunk megint. Sírtunk. Hiába:
Nem mehetünk együtt, csak a halálba.
Emlékszel még? „Mint vének, rögök, árnyak..."
Igen, így volt. Fejem fáj. Február hat.

ÉBREDÉS

Mint hajnali álmon az értelem,
Hó csillan át a redőnyréseken.
Hol az óra, a cigaretta? Itt, ni.
Életem napja többé sose süt ki.

SKIZOFRÉNIA

Február hét. Bennem nem a tudat –
Az élet az, amely kettéhasadt.
Mindennek rögtön ellentételét:
Két percet élek minden perc alatt.

OLVADÁS

Hirtelen vált rendszert a február:
Tegnap kemény fagy, hó – ma puha sár.
Járd csak az utcákat, vígasz ha kell:
A jeget mint lucskot tapossuk el.

ÚJ RENDSZER

A világ mosolyogva pártol
Az új rendszerhez és a sárból
A koratavasz rózsaszíne
Verődik vissza. Február nyolc.

MADARAK

Türelmetlenek már a madarak.
Az etetés talán ma elmarad?
A csókák sötétszürke szárnyverését
Ez hajtja ablakunk alá, az éhség.

CSÓKA

Csak, csak, – kiált és ablakunkra csap,
Egy falatot kacsintva felragad.
Tudod-e, hogy a csóka mit szeret?
Zsírt, májat, húst, de főként büdöset.

CSAK

Magasban tépi titkon valahol.
Akkor boldog a csóka, ha rabol.
Miért? Mikor itt békén is ehet?
Csak, csak – úgysincs rá egyéb felelet.

JÓ ÉLET

Minden – a rossz is, amit veled éltem,
Jó életté lesz, mihelyt megemésztem,
S elvesztett boldogsággá alakul
Szívem vegykonyhájában észrevétlen.

KIS ARS POETICA

Olyan verset szeretnék írni, hogy
Ne legyen sem megoldás, sem titok,
Olyat, hogy minden szavam, mondatom
Tárgy s tény legyen, ne kép és fogalom.

VÁCI UTCA, FEBRUÁR 18

A fény, a szag, egy percre mintha régen!
Mit siratok a tűnt tavaszi képen?
Nem a „békét", a Horthy-korszakot,
Csak azt, hogy éltél, azt, hogy veled éltem.

GYOMOR

Most mindig röhöghetek valamin.
Mindig működnek gyomorizmaim.
Hasam reng bele, aztán észrevétlen
Okádásba megy át a nevetésem.
Reggeltől estig hányok, röhögök:
Fejem gyengült, gyomrom erősödött.

NÉPF I

Népét árulja ez a nyomorult.
S milyen ízesen, milyen magyarul!
Hazát árulni nem tud senki sem
Ilyen hetykén, ilyen hitelesen.

HEGEDŰSZÓ AZ UDVARON

Versunkenes Kulturgut

Húsz év előtti slágert nyúz. De ma
Szívembe vág groteszk-bús dallama.
Akkor divat volt, meg kellett útálni –
Ma tiltott honvágy, szabadság-utáni.
Hogy megváltoztak únt ütemei!
Ma koldus játssza, cseléd figyeli.

EGY ÉRTEKEZLET MARGÓJÁRA

Fegyelem... felszámoljuk... és a többi.
Röhöghetnék, de nem tudok röhögni.
Csak izzadni és rettegni tudok.
Négy órán át... Jaj, micsoda hurok,
Amelybe magam dugtam fejemet.
Igen, bűnbe a jószándék vezet.
Huszonkét éve estem bele és
Azóta mennyi bűn és büntetés!
S ami még ezután következik!
A büntetésből újra bűn lesz itt.

EGY ÓRA MÚLVA

Ép észhez nem segít, csak a csoda:
A Dunapart, a lomb, a vacsora.
Hogy a hollandi szivar füstje kék,
Hogy a Gellérthegy sötét tömegét
Még láthatom ma éjszaka. Milyen
Nyugalom árad szét a szívemen!
Itt fenn a bor, ott lenn a víz ragyog!
Arany a bor, sötétek a habok.

MI IS?

Néha, egy-egy váratlan-éles
Pillanatban
Elgondolom, miért is élek
S hogyan nevezzem
Azt, ami ebben
Kibírhatatlan?

FELELET

Minden verssor, amelyet leírok,
Minden szivar, amelyet elszívok,
Minden pohár bor, mely kellemesen
Árad szét romló szervezetemen,
A nyugalom, minden jó vacsora,
A szeretet eszmélő mosolya,
Nyújtózás reggel vízsugár alatt,
Este minden ellopott pillanat,
Mind új vígasztalás, új győzelem
Azon, ami hadbaszállt ellenem,
S még el sem fogott, máris elítélt.
S felelet, hogy még mindig van miért.

BÉKE

Nincs szebb, mint ha összeér
Villanyfény és falevél.

AUGUSZTUSI KÁNIKULA

Nagyokat lobban a nyár,
Végére jár.
Kiül nemsokára
A rozsda a fákra
S nagy esők illata száll.
1950

Három négysoros egy francia lemezről

GITÁR

Egy egész dzsesszbend – átírva gitárra.
Párizs, kissé amerikanizálva.
Nemcsak a gitár húrja sír, eped:
A szinkópákat visszaveri fája.

FANYAR KERINGŐ

Szakszofont pótol ez az árva húr.
Hallod? Keringő. S milyen fanyarul!
∪∪–/∪∪∪∪/∪∪–/.
Ujjunk kopog, szívünk összeszorul.

Hogy fáj ez a csempészett muzsika!
Mereng a szegény kozmopolita.
Túl későn érti meg, hogy többet ér
Egy keringő, mint minden hitvita.
1950

Soha még

Soha még ilyen olvadt fényű félhold
A budai hegyek fölött nem égett.
Ilyen édes illata soha nem volt
A nyáralkonyi szélnek.

A villanyberagyogta lomb, az árnyék
Soha nem volt ilyen valószerűtlen.
Ilyen búcsú, tudom, hogy sose fájt még
A tücsökszóban, sem a hegedűkben.

A szőke bornak, a sötét teának
Volt-e már ilyen íze? Lehetetlen.
Ilyen mennyországot még nem találtak
A földi szerelemben.

A húsnak, csontnak, a szagnak, a bőrnek
Nem volt ilyen üdvözítő varázsa.
Ilyen vígasztalóan kit gyötört meg
Elárult szeretet szégyenmarása?

Bűnbánat soha nem volt a szívekben
Ilyen keresztény, halálosan éles.
Soha nem volt ilyen merész-hitetlen,
Ilyen pogány az élet.
1950

Művészet

1

Nézd, a művészetet legtöbbje játszva győzi,
Mint a jóféle ringyó, vérbeli,
S már önkívületét, mámoros ájulását
Lassankint érzi, nemcsak mímeli.

Hogy értettek ezek egykor a hallgatáshoz!
Zengett a sok átszellemült kölyök
Virágról, halról és csillagról, fellegekről
A fagyhalál, az éhhalál fölött.

Most aztán megtanult folyékonyan beszélni
E tanulékony, boldog nemzedék.
Az ölésekhez, a fogcsikorgattatáshoz
Szolgáltatják a kísérőzenét.

És milyen könnyedén, pimaszul, elegánsan
– S a te nehéz nyelveden, ó, magyar! –
Percenkint létrejön, mindig új rendelésre
Egy-egy induló, himnusz, norma-dal.

2

Nem így a kényesek, a valóságfeletti
Ábrázolások megszállottjai:
Szögletes síkokért, halandzsás, új dagályért
Hajlandók vért és lángot ontani.

A börtönt, robotot, háborút, munkatábort,
A megalázott emberéletet –
Mit is bánnák ezek, ha szabadon, magában
Állhatna tótágast a képzelet?

Hazudnák szívesen dicsőséggé a szörnyet,
Ha világra nevelhetnék saját
Kis szörnyeiket és tűrné a diktatúra
A szentelt abrakadabrák jogát.

Gőg görcse, kerge kör! Nem volt soha a művész
Tragikumánál nevetségesebb!
Te kövessed az ős forrást, a bedugultat:
A meggyalázott átlagéletet.

1950

Badacsonyi ősz

Esik, a köd vastagszik a tavon.
Alig látszik ki már a Balaton.
De idejövet elkaptuk, ahogy
Akarattyánál elénk ragyogott
Előbb az a hirtelen, résnyi víz,
Aztán egy forduló után kinyílt,
S csillogtak a vékony, őszkezdeti
Napsütésben kékjei, zöldjei.
A kék eltűnt, a zöld sötétedett,

Sötéten áll a badacsonyi hegy,
Piroslik rajta esőverte lomb,
Boltozata, a gyűrt bazalt borong,
S nem látni, csak szürkés-zöld fátylon át
Szigligetet, Csobáncot, Tátikát.
Zokog a lomb, suhog a szél, oda
Ez a nyár is, az eső illata
Száll szét a szélben, mélyen beszívom,
A magam nyarától is búcsúzom:
Ahol a szél, a köd, az ősz is édes,
Ezen a hegyen lettem negyvenéves.
1950

Eszmék és tánclemezek

Hol vannak már húsz év előtti
Eszméink? Megvalósulóban.
Bár ne tudnám, hogy az egészben
Valaha én is benne voltam!

Hogy kettőnknek valaha ez volt
A legszebb ifjúság, az élet!
Ha élnél, e teljesedésből
Átkarolva kimentenélek.

De most már hordoznom kell őket,
Mert bennük téged is, a sírig –
Volt eszméink számban, szívemben
Emlékedet megkeserítik.

De mosolyod mézét megőrzi
Az, amire nem is figyeltem:
A kopott lemezen recsegve
Forog: „Legyen a Horváth-kertben…"

Nem tudtunk mi táncolni erre,
Ütemei hozzánk verődtek,
Ahogy a Dunán lecsurogtunk
S pihentettük az evezőket.

Meghallottad, elmosolyodtál,
A bukó napra visszanéztél.
Mosolyod húnyó napsütését
Nem tudta betemetni húsz tél.
1951

Terád vonatkozik...

Terád vonatkozik megint Chopin zenéje,
Váltakozón borong föl egy-egy arcvonásod
S a hősiesség hangnemet cserélve
Társul az ellágyuláshoz.

Ez a zongorahang! E végső lehetőség
Búcsúmosolya, mely mégegyszer visszanéz!
F-moll balladád esőverte őszét
Pontozza halk ügetés.

A dallamot zilált akkordok mért kisérik?
Hiába kérdezem, epedőn visszakérdez.
Ifjúságunk motívuma – miért is
Fáj e futam, pedig édes?

Mért végződik a tánc elcsukló lendületben?
Szerelmünk hangjait egyedül hallgatom –
És feldobog a még teljesületlen,
Fiatal forradalom.
1951

Történelem

Keress hát könyvet, melynek háttere
Nem szörnyűség: ölések, árulások!
Tacitus, Shakespeare ezzel van tele:
Sorsunkat bennük nemesítve látod.

Történelem, középkorok, Bizáncok
Tükröt tartó, farsangi menete!
De ezt az évezredek óta tárolt,
Gépesített Rosszat kibírjuk-e?

De nemcsak a rosszat, a legjavát
Is halmozták évezredeken át,
S Róma ereje általunk megint él.

Használd, amit nekünk gyűjtöttek ők,
S cézárok, inkvizíciók előtt
Mi sem leszünk rosszabbak őseinknél.

1951

Jelenidő

Az ide-oda rángatott, naponta
Ezerszer meggyalázott, kalodába
Gyömöszölt, életét mentő, pojáca-
Ruhás magyar nyelv nem azokban él,
Kik odakint megcsillogtatva régi
Fényét vagy idebent dugdosva, féltve
A történelem mocskából kimentik,
Hanem azokban, akik a mocsokba
Vitték magukkal szívben, észben, ajkon,
És torzítják, tekerik öntudatlan

S a szörnyűségnek úgy mondanak ellent,
Hogy csontjuk ropog, felfordul a gyomruk,
S lélegzetük zihál a szorításban:
A kertelő vagy hallgató parasztban,
A munkásban, ki meggyötörten is
Nyíló ésszel, szemmel lép fölfelé,
Az orvosokban, hivatalnokokban,
A cinkosan hunyorító szemekben,
A felvillanó, néma jelbeszédben,
A megpróbált, megromlott szerelemben,
A fertőzetben, a jelenidőben,
A szörnyállat hatalmában, amely
Mindennap újra elnyel s kiokád,
Mert nem juthatunk levegőre, csak
E cethal gyomrán át – és nem lehet
A behemótot megkerülve élni.
1951

A fordító köszönete

Köszönöm nektek, nyájas óriások,
Hogy elnémulva sem hallgattam el,
Hogy tiltott hangom hangotokon át szólt,
Schiller és Goethe, Shakespeare, Molière!
Én nem zengettem el teli torokkal
A hazugság dagályos énekét,
Inkább csak lopva, idegen sorokkal
Rejtett tudásom egy-egy részletét.

Míg Nero rémuralmát fordítottam,
Előttem működött a mostani,
S a tacitusi tömör mondatokban
A magamét tudtam elmondani.

Vak szorongásom ott talált magára,
Feszült fölénnyé fájó undorom,
S Villon magányos vércsevijjogása
Azt hirdette, hogy *én* nem alkuszom.

A rég megírt szöveghez hű maradva
Utat talált az új tapasztalat:
Csak amit láttam, az bírta szavakra
A *Tell Vilmos*-ban a parasztokat.
A magam dühén egyet fordítottam,
S én is elértem a mélyútra, mert
Láttam a kalapot, amelyet száz alakban
A császár várnagya utunkba cövekelt.

Új tudásom s újuló szenvedélyem
Régi remekművek ötvözetébe forrt.
Mit préseltem bele, hogy észrevétlen
Eggyé kevertem a *Tartuffe*-öt és e kort?
Mig rímem Molière ostorát megsuhintva
Elcsattant a gyanútlan szinpadon,
Lestem, veti-e már a „szent hurkot" nyakamba
A képmutatás, a vakbuzgalom.

S mert nem tudtam közösre felcserélni
Természetem rejtendő hajlamát,
Az, ami bennem üldözött-egyéni,
Az őrizetlen titkosúton át
Szökött napfényre, rég letűnt időkbe,
A remegő zavar, a kései,
És onnan hozták újra vissza Goethe
És Shakespeare és Racine hősnői, hősei.

A láthatatlan falon át hiába
Néztem Nyugat felé, Nyugat felé?
De felültetett postakocsijába
S vitt magával nyugatra Thackeray.

A magam vágyait napfényre csalva
A *Henry Esmond* mondatain át
Kalandos úton vittem diadalra
A büntetendő eleganciát.

Hazudik, aki él, nálunk csak az beszélhet,
Akiről azt hiszik, balzsamos múmia,
De titeket magyarul újraéltet
Akaratom eleven árama.
Nektek köszönhetem, hogy hű lehettem
Nemcsak hozzátok, önmagamhoz is:
Viszitek már jövendő tengerekben
Szívem búvópatak-hullámait.

Köszönöm azt, amit rajtatok át hatottam,
A rajtatok át visszanyert időt,
És a ragálytól párolgó napokban
A tengeri szelet, a szabad levegőt.
Köszönöm, hogy a börtönből kilátok
S üzenetemet rátok bízhatom,
Ti bíztató, ti nyájas óriások,
S közös hazánk, világirodalom!
1952

Rapszódia a bátorságról

1

Alkonyodott a Kovácsberekben.
A kökénybokrok közt kirobbant
Az állatok futása.
Amerre néztünk, fenn és lenn
A csönd átváltott hirtelen
Rikácsolásba, kodácsolásba,

Csipogásba és gágogásba.
Tavaszi ég alatt
Madarak, bogarak
Izgatott szállta zúgott –
Repültek maguk a tyúkok.
Felülről elindult
A kendermagos tyúk,
Nyaka kinyújtva, szárnya kitárva,
Akár egy igazi madárnak,
És szállt kétségbeesve,
Már csibéit se kereste.
Futottak a kislibák,
De a lúd laposra vált
S elnyújtotta nyakát.
Két tehén lihegve
A hegyről szaladt le,
És minden, ami élt ott,
Hegyről lefelé forrt –
Ekkor jutott csak idő
Felnézni a hegytető
Felé, meglátni, mitől van
A fűben, a légben, a porban
Ez az általános riadalom.
S egy asszony egyszerre fojtott,
Remegő hangon sikoltott:
„Keresztrefeszített Krisztusom!"

És csakugyan, a levegőben,
A napban, a lemenőben,
Mint fekete kőkereszt
Lebegett az égi magasban
Egyedüli mozdulatlan
A kavarodás felett.
Én fölfelé meredtem
S a különös döbbenetben
Nem volt számomra fontosabb,

Mint az a fekete látvány –
Ó, hátha azt is látnám,
Amint a sas lecsap!

Nem láttam, mégse láttam,
Csak egy fekete villanásban,
Ahogy a lég megreszketett.
Sötét örvényt kavarva
Borult egy törpe bokorra
A zuhanó kereszt.
Egy pillanat és eltűnt,
Ott szállt már újra felettünk,
Csak alant még, nyújtva előre
Hosszú feje, görbe csőre,
Szinte nem mozdult a szárnya,
Karmában valami sárga
Kis élet csillogott.
Csak álltak az asszonyok,
A sas lassan lebegett föl,
És kiszakadt a csendből
Az asszonyi ricsaj,
És itt és ott a berekben
Csengőn s öreges-rekedten,
Hogy „Jézus!", „A sas!", „A ganaj!"
És „Fölvette!", „Viszi!" – sikongnak.
Rezzennek a fekete tollak,
Kinyújtott karma közül
Kiejti a csirkét s szárnya
Csapásait szaporázva
A sas menekül, menekül.

„Hova dobta a csirkét?" „Hol van?"
Keresik minden bokorban,
Bejárják a hegy oldalát.
Lesték, hallják-e csipogni –
Csak a szíve tudott dobogni,
Mikor a kis Kati rátalált.

Csőrén kiszivárog a vére
Kati meleg tenyerére,
Ott lesz hidegebb, hidegebb.
Az Öregkő sziklái
Közt már a sast se látni,
Csak az alkonyi eget.

2

Mért ejtette el vakrémületben?
El nem éri őt a tehetetlen
Asszonyok és gyerekek zaja.
Vagy talán „a levegő királya",
Még a sas, a szirti sas is gyáva,
Akárcsak a csirke, a liba?

S mért ne lenne? Emlékszel-e még a
Délutánra, amikor a héja
Üldözőbe vett egy vadkacsát?
Nád és ér fölött hogy szállt utána,
Míg egy villogó körben levágta
S vaskarma az űzött testbe vájt!

Mert hogy a gyöngébbet utolérjék
S bántatlanul onthassák a vérét –
Fáradságnak az is épp elég.
Méltó rá, hogy győzelmét a héja
Elvijjogja, mielőtt a préda
Még gőzölgő, lágy részébe tép.

S emlékszel a hódítói pózra,
Ahogy szétnézett lovagi módra,
Mint a szárnyasok nagyhercege?
S a rókára, hogy bújt ki lyukából,
Vonzatva az ontott vér szagától,
Hogy a martalékot elvegye?

Harc nélkül miért mondott le róla?
Miért nem próbálta ki a róka
Ellen karma s csőre fegyverét?
Csak egy percig nézett tétovázva,
Aztán fölrepült s a vadkacsára
Fentről nézett egyszer vissza még.

Ó, a természet komédiája!
Rettegő ragadozók futása!
Vak erő, vérengző gyávaság!
Nem tudják azt tigrisek, sasok sem,
Ami néha él az emberekben:
Tett és szándék szép kockázatát.

3

Akkor ott az alkonyi berekben
Büszke voltam, hogy ember lehettem,
Aki tudva s kockáztatva élt.
Félve, mérve, félszeg zavaromban
Hány hatalmassággal, hatalommal
Álltam szemben s láttam a veszélyt!

Mérgező, halálos szorítások
Közt ti cinkos szemhunyorítások!
Hitet és bizalmat adtatok.
Párducszemnél villogóbb, merészebb
Jelbeszédek, gyors testvériségek,
Szebbek, mint a kőszáli sasok!

S hát a bányász? Mit vállal magára,
Mikor a felmért veszélyű tárna
Sujtóleges mélyeiben áll?
Kérdezd csak, hogy fél-e – visszanéz és
„Gyomra körül egy érdekes érzés,
Reggel, míg a felvonón leszáll" –

Ennyit szól a jóltudott veszélyre,
S a valódi bátorság szemérme
Szemén gyors zavarral villan át.
És a lány, ki titkon szívdobogva
Börtönökbe, pestisbe, pokolba
Vitte mégis mentő mosolyát?

És mind, aki ép ésszel megállott
Cézárok, vagy spiclik, janicsárok,
Szentelt inkvizíciók előtt!
És a költő, aki tapodatlan
Földre lépett s borzongó sorokban
Megnevezte a sötét erőt!

Emberi bátorság, ésszel élő,
Lehetetlent játszva megkisérlő –
Egyet lépsz s hátrál a végtelen!
Embervoltunk bélyege, merészség!
Égitestünk ősi szenvedését
Te ostromlod, ifjú Értelem!
1952

A süketnéma kislány

Sok volt a gyerek a szőlőhegyen
A kőkunyhók, sziklák, tőkék között,
Szépek voltak, erősek, kedvesek,
És eleinte nem is vettem észre,
Hogy nem szólal, csak szebb a többinél.
Nem, eleinte nem tudtam, mitől
A komolyság nagy, sűrűkék szemében,
Hogy mosolygása mitől telített,
Nem tudtam, hogy a természet kegyetlen,
Kanyargó árama mit alakított

Mivé, s nemcsak a kicsi koponyában,
De tökéletes teste minden apró
Izmában úgy, hogy ötéves korára
Megérjen benne, amit nagy színésznők
Tudnak csak felmagasult perceikben,
S homlokáig maszatosan, mezítláb,
Minden nézése jelentős legyen,
Minden mozgása rögtön több magánál:
Szépséggé nőtt emberi kapcsolat.
Ó, milyen volt a mosolya! Akárcsak
A kihűlt láva-táj szüret előtti,
Kínálkozó, önfeledt ragyogása,
A földi boldogság ígérete.
Kérdő szeme, kérdőn kinyújtott újja
Sem volt már gyermeki, hanem a minden
Titok előtt fájó kíváncsiság.
S ha *nem*-et intett, maga a titok,
A szerelem volt, az elérhetetlen,
A nem-et mondva is fájdalmas, édes,
Minden, amit az élet megtagad
S a *meg kell halni* termékeny tudása.
És az *igen!* ahogy valakihez
Odaszaladt, kezét kezembe adta,
Tekintete, a nyílt, a védtelen,
Ajándék volt, biztonság, bizalom,
Hogy ember és ember közt van remény.
És búcsúzása! Állt a poros úton,
A Balaton fölött, sziklák alatt,
Körülötte a táj, melyből kinőtt,
A hegyoldalba bújt kis ház, ahol
Megszületett, család, sövény, kutya,
S kis, gyönyörű kezével mintha az
Idő maga, a visszahozhatatlan
Intene még utólszor. És nekem
Több volt, mint lent a szikrázó öböl,
És több volt, mint mögötte Szigliget
Hegyén a várrom, fönt a gyűrt bazalt,
Mellette a bástyázott teraszok,

Több, mint a szőllőlevelek közé
Bújt, tömör, sárga fürtök, mert nekem
Te vagy legtöbb, természetből kinőtt
S természetesen, fájdalmon, pusztuláson
Túlnövő lélek. Nekem a világ
Értelme csak te vagy, emberi szépség!
1952

Kakasszó

Kardját, mellyel a főpap szolgájának fülét
Levágta hetvenkedve – elhajította rég.
Már csak ketten maradtak: János meg ő maga.
Körül fustélyos őrök, kihűlő éjszaka.

A főpap kapujában megállt és remegett.
Az udvaron a szolgák megraktak nagy tüzet.
János, a könnyű János már bejutott előbb
S kiszólt az őrizőknek, hogy engedjék be őt.

Egy szolgáló kaput nyit s ránéz, amint belép,
Meglátja zavarát és vidéki külsejét.
„Ez is a Nazaréti embere! Mind ilyen."
S ő szól: „Kiről beszélsz te, asszony? Nem ismerem."

A tornácon, poroszlók és vallatók között
Meghallja ezt a Mester, a megvert, leköpött,
És gyúlladt szemehéja mögött lobog a láz:
Még mennyi kínhalál jön, még mennyi vallatás!

A tűzhöz odakullog, kezét melengeti.
Egy papiszolga látja és odaszól neki:
„Azok közül való vagy, hiába tagadod."
Mellére ütve mondja: „Ember, nem, nem vagyok."

És tudja fenn a Mester, hogy elvégeztetett,
S föléje hengerítik az irdatlan követ.
És görgetheti félre, nem másul a jövő:
Lesz Törvény, Főpap, Egyház, és kő és újra kő.

És megszólal egy másik: „Beszédjén hallani,
Hogy ez is csak aféle vad galileai."
„Mit is beszélsz? Nem értem. Egyiptomi fene
Az Isten egy fiába, a Nazarétibe!"

Röhögnek a cselédek a rémült bugrison.
A Mester visszanézett. Mert Róma, Babilon
És Jeruzsálem egy már – halál, feltámadás! –
A Szikla, az Alapkő csak te lehetsz, Kefás!

Te lészel itt a kőszál, te kötsz vagy oldozol.
Mindig kilép az Ember Fia a kő alól.
És pofoz a poroszló, röhög a konyhalány,
S felhangzik a kakasszó a főpap udvarán.

És felszáll a kakasszó és feljebb száll a köd
Az Olajfák Hegyéről, a Jozafát fölött.
„Istennek fia vagy hát?" „Te mondád." Hátranéz:
A nap vérezve kel föl, mint az elvégezés.

És nevetnek a lányok és fut a volt halász,
Fújtatja, rázza izmos mellét a zokogás,
És tengerek, jövendők hallják a jós-panaszt:
„Mielőtt a kakas szól, háromszor megtagadsz."
1952

Rapszódia a hűségről

1

RADNÓTI NAPLÓJÁT OLVASVA

Milyen kevés élet, mennyi irodalom!
S hogy átcsap az élet a meddő szavakon!
Három napja nézem, hallgatom, amint
Felcsapnak tajtékozva régi napjaink,
S átszűrt, átszellemült fény villódzik, minthacsak
Áttündökölne rajtuk egy hajdani alkonyat,
És mintha a régi erkélyen ülnék újra vele,
Előttünk a Duna a hídakkal, s napjaink szégyene
Szívünkből, szavainkból felcsapna hirtelen –
Egy országnak, egész világnak szégyene kiben
Élt akkor úgy, mint bennünk? És hallgatom dühét:
Ez volt az ifjúságunk, ez a keserüség?
Ez a becsület-próbája, ez a megszégyenitő,
Gondolatot szorító, csapdába csaló idő?
Ezek a félszeg helyzetek, ezek a kínos érvek,
Bemocskoló bizalmak? Ezek a rettegések!

S a szemérmes, irodalmár dühök
Tanácstalan sistergései mögött
Hiába hősies igyekezet az ész:
Terjed, mint a mocsár, az ólom nehézkedés.
És akármilyen más volt, az övét meg az enyémet
Összefonták örökre a napok, az események,
A szörnyszülő folyó, a múlttá vált jelen
Tajtékai között fel-felbukó nevem
S az első háborús őszbe kövült kínszenvedés.
És az a ravatal! És az a temetés!
Az a mellékmondatban felhörgő éjszaka,
Hogy ott voltál, hogy a sírtól együtt jöttünk haza.

Ó, az a halálhörgéstől hangosodó világ!
Egymásba kulcsolódó, testvér agóniák!
S a lapok közt, ahol az övé végetért,
Ott látom haldoklásod lopódzó kezdetét.

Soha senki hozzám hűséges ne legyen,
Ha kínjaitokat valaha feledem.
Ne legyen soha többé egy derűs pillanatom,
Ha azt, amit akartunk, valaha megtagadom.
Világtalan legyek és süket, mint a föld,
Ha valaha visszakívánom azt, ami titeket ölt.
Ti szegények, ti szentek, ti bátrak, kedvesek!
Száradjon el az agyam, ha hozzátok hűtlen leszek!

2

KÉT NAP MÚLVA

Ha azt, amit akartunk, valaha megtagadom...
De akartad-e, amit akartunk, meredek utadon?
Az evangéliumi, utolsó ösvenyen?
Ha szememmel követném, belekáprázik eszem.
Terád a kínhalál várt, a végső tisztaság.
Én szöktem, menekültem a szennyen, a tőrökön át.
Mennyi bújkálás, színlelés, mennyi csel és csalás!
Aztán az a világvég, az a szabadulás!
Később a kénköves mocsár, dögvésszel vert öböl!
A hagymáz, mely mindennél alattomosabban öl!
És az, amit akartunk, így-úgy valóra vált,
S a szándékot a teljesedés szégyennel itatta át,
S ez a szégyen, az elkárhozás már vérünkben kering,
S kiki másképpen süllyed el, öntörvénye szerint,
Mert visszájára fordul itt a védekező akarat,
Itt még a rettegéshez is a cinkos bűn ragad
S nyálkájával bevonja a tiszta eszméletet –
Ehhez kell hűnek lennem, hogy hozzátok hű legyek?

Én szöktem, menekültem és életben maradtam.
Baráti s idegen kéz hány segített utamban!
Hány bízó, bíztató arc ragyogott rám azóta!
Felnyíló új szem, új szív mentett meg mosolyogva.
Mennyi új lehetőség ölelt magához engem,
Hány erős új szövetség az újabb förtelemben!
És az, amit akartunk, özönvíz ellenük
S már lassan öli őket, vagy azt, ami lényegük,
Mint ahogy ölné azt is, ami legszebb volt bennetek –
Lehetek-e hű hozzátok, hogy hűtlen ne legyek?

Nekem egy és oszthatatlan az idefenn, odalenn,
És köt az, ami meghalt, és köt, ami eleven,
És hűnek lenni ahhoz, amit akartunk, nem elég,
Mert minden, amit élek, új és új kötelék,
Hiába tudom, hogy minden hűségem mást jelent,
Hiába fogadna magába két ádáz csatarend,
S mert nem az az én dolgom, hogy rendet teremtsek itt,
Agyam, szívem őrzi ellentmondó hűségeit,
S két pillanattá válik minden pillanatom –
Száradjon el az agyam, ha az egyiket megtagadom!

3

SUMMA FIDEI

Két pillanattá válik minden pillanatom
És engem kétfelé feszít egy időtlen kínpadon,
S én nézem pontosan, józanul, mert nem az öntudat:
A hűség, létem tengelye az, mely bennem meghasadt.
Mondják, a karóbahúzott, hajdani magyarok
Között nem egy akadt, aki a karón pipázgatott –
Így kínpadra feszített, keserű tudatom
Erőt vesz még a kétfelé igyekvő pillanaton.
Az egyik hűség ide ránt, a másik húz oda.
Feszít a kín: „Vagy ezt, vagy azt!" – De nem és nem! Soha!
Nem, amíg én vagyok én, amíg érzem, hogy *egy* vagyok,
Egy hűségemet sem nyelik el ezek a „vagy-vagy"-ok.

S ha szorít az egyik förtelem s beleroppan az öntudatom,
És szűköl létem lényege, s magamat feladom,
S felhördül rettegésem, hogy „akármi, csak ne ez",
Ha csak a kívánságom is a *másik* cinkosa lesz,
Vagy félek attól, ami jön, és elborul agyam,
S azt mondom a pillanatnak: „maradjon az, ami *van*" –
Nem én vagyok, nem én vagyok, csupán a rettegés:
Nem változik a hűség, az időtlen, egy, egész.
Hűségölő, tébolybavivő, sátáni „vagy-vagy"-ok –
Száradjon el az agyam, ha egyet is elfogadok.

Két pillanattá válik minden pillanatom –
Ne hagyd széthullani őket, megtartó Irgalom,
Te mindenkihez másképp hűséges Szeretet,
Te, kihez minden új szív újképpen hű lehet,
Te rejtelmes Megértés, te sugárzó Titok,
Te, aki a hűtlenséget is hűségre fordítod,
Te, akihez a százfelé húzó hűség vezet,
Fogadd szívedbe ellentmondó hűségeimet,
Te, akiben tudásra talál a tévelygő tudat,
Vezesd magadba annyifelé elveszett útjaimat,
Te minden hűség pásztora, fogadj be oda, ahol
Egésszé egyesülhet az, ami itt részekre hull,
Ahonnan kinnrekednek a zsarnoki „vagy-vagy"-ok,
Hol mindent megtalálok, amihez hű vagyok,
Hogy ami kétfelé hasadt, örökre egy legyen,
Te ezer alakban Egyetlen, megváltó Szerelem!
1953

Születésnapi óda

Akkor születtél, amikor a nyár születik.
Szűk életemben te gyújtottad a nyár tüzeit.
Voltál a hirtelen napfény, az érlelő,
Teremtő-aszaló koranyár, szigorú-szép erő.
Voltam a rosszfajta rög, a fényedre sóvár,
Te meg a tékozló, túl hamar ellobbanó nyár.
Rám tékozoltad termékeny, szertelen ős-tüzedet:
Korai termés volt, még kicsit fanyar és elsietett.
Akkor jöttél hozzám, amikor a nyár volt születőben.
Burjánzó, mérgező gyomokat égettél ki belőlem!
Felgyújtottad a börtönző, fullasztó, puha kacatot,
Amibe engem a szomorú gyerekkor beleszoritott.
Ígéret voltál és ítélet: önmagam ellen ítéltél.
Ó, milyen láng voltál, perzselő, csontomig értél!
Tiltottad, irtottad, új törvényt teremtő láng-akarat,
Élni a megszabott anyagot, megútált önmagamat.
Tisztító tűz voltál, csontomig égetted életedet,
Hogy néha a csúcsokon önmagam ellentéte legyek,
S szívembe ültetted túl hamar ellobbanó nyaradat,
Te tündöklő, tékozló, életet fakasztó tűz-akarat!

Uj nyár lobban, az ég meg az utca tüzes –
Láng a világ, te lobogsz ma megint, a te évszakod ez.
Aszaló, teremtő láng-törvény, könyörtelen!
Éltető, égető, szigorú, szép erő, hős szerelem!
Süt a nyár, perzsel már s felel rá, szemébe néz
Bennem egy régi nyár, még mindig lobogni kész.
Az, ami bennem a legjobb – nem én vagyok:
Te lobogsz bennem, eleven törvény-akaratod,
Kérlelhetetlen igény, aki szüntelenül követel,
Próbálni küldesz és próbádra felövezel,
Csak te szorítasz rá, hogy félve se féljek,
Szívemben, eszemben te az egészség, te vagy az élet,
S az ad erőt, ami benned tizennégy éve megállt,
Gyűlölni, megvetni örökre a halált, a homályt.

Égen és földön és bennem is újra a hajdani tűz ég:
Merni, ragyogni – tehozzád csak ez a hűség.
Lobogj, nyár, öreg nyár, lobogtasd szerelmünk tűzjeleit!
Mindig megszületsz bennem, mikor a nyár születik,
Amikor rövid az éj, hosszan tündöklik a fény,
S szűköl a halál, mint a mi nyarunk elején.
1953

Új nyár

Megjött az új nyár. Milyen nyár!
Megérik az élet, a halál.
Minden, ami volt, benne fáj.
Hogy ez is elmúlik, milyen kár!

Hogy ez is elmúlik, nem bánom,
Hogy túl kell majd esni a halálon.
Lelkemet annak ajánlom,
Ami szép volt a világon.

Ha elmúlik, nem siratom,
Csak az „itt és most"-ot akarom.
Milyen váratlan nyugalom!
Bűneimet sem kutatom.

Csak itt és most – mást nem akarok.
Az elfolyó folyamatot.
Ha elborul, majd fölragyog.
Nem az számít, hogy meghalok.

És nem is az számít, hogyan,
Nyomorultul vagy boldogan.
Mindent megértek, ami van,
Már nem kell a határtalan.

Állj meg, gyönyörü pillanat.
Hiába szólok, nem marad.
Fölkel a hold, bukik a nap.
Hallok elnémult hangokat.

Nem az számít, hogy meghalok,
Hogy megtörten mit jajgatok.
Az számít, hogy most itt vagyok,
Fölöttem hold és csillagok.

Részeg-okos nyár, szép erő,
Ez számít, ez a delelő.
Most mondom, míg van rá idő,
Kényes, kurta jelenidő,

Hogy későn bár, felismerem:
Nem veszhet kárba semmi sem,
Halál, se bűn, se szerelem,
Tévelygés, ész és sejtelem.

Kudarcra, konok szeszélyre,
Nézek vissza a veszélyre,
A megértetlen miértre:
Megérte, megérte, megérte.
1954

A Rossz hálózata

Rosszul szigetelt drótok szövevénye
Multakat hordozó idegzetem.
Nem kell több, csak egy ponton áram érje,
S már minden szálamon emlékezem.

A régi bűnre, kudarcra, veszélyre
Egy kapcsolással ráfut a jelen,
S egy karcolástól mindent újraélve
A pusztulás felbolydul idebenn.

Álmatlanná csupán egy éjszakámat
Rontotta egy tajtékzó nyomorult,
De dúlt üteme a szívdobogásnak

Az áramkörben mind beljebb nyomult:
Egy féreg hozzáért a vezetékhez,
S a Rossz egész hálózata felérez.
1954

A hang

A villanyfényes ködben mendegél
Lassan, köhögve – majdnem öregúr.
Teára gondol, mert a téli szél
Kedélytelenül gallérjába fúj.

A szél kíséri, kéretlen szava
Csak régen hallott híreket jelent.
A hazatérőt bor, sötét tea,
Karosszék várja s könyve odafent.

Ekkor nevén szólítják hirtelen,
Tréfásan kurtított nevén, ahogy
Ma már nem szólíthatja senki sem.
A hazatérő csöndben megvacog.

A túloldalról szólhatott neki
A hang, az össze nem téveszthető.
Honnan került oda, nem kérdezi.
Egyszerre visszazökken az idő.

Egyszerre minden oly természetes,
Megbénító, ujjongó félelem.
Csak áll, a fénnyel átszőtt ködbe les.
Vár. Megmozdul. Nem, nincs ott semmi sem.

Szégyenkezik. Elindul hirtelen.
A szél megint hűlő szívébe fúj.
Fellélegzik: nem, nincs ott senki sem.
És fájni kezd, gyógyíthatatlanul.
1955

Május hava

1

Ilyen ékes, érdes,
Ilyen éles, édes,
Ilyen friss, ragyogó gyepű,
Ilyen arany tekintetű,
Ilyen madárcsicsergős,
Rügyező, lombtalan erdős,
Ilyen új, halhatatlan,
Puhaujjú tavaszban
Jártunk-e már együtt, szerelmem?

Nem, ugye, nem? Nem!
Szerelmünk tizenöt éve
Mindig a nyárból a télbe
Fordult, kiszikkadt nyár volt,

Fagyott, viharzott, lángolt,
Hőségek, ölelések,
Meg azok a rettegések,
Vacogó búcsúzáskor
Köztünk a fehérlő fátyol,
Vagy a novemberi eső,
Később meg a feledtető
Téli esték a kályha
Mellett, egymásra találva,
Boldog hajótöröttek,
Kik ketten kikötöttek
Lakatlan szigeten –
Ez még a szerelem?

Ez még a szerelem, édes,
Gyűrűzik az első évhez,
A régi rettegéshez,
Amit újra meg újra érez
Az idegzet, a lelkiismeret,
Fellobban, aztán didereg,
Sötét izzásba vénül,
De soha el nem évül,
Nem tud csöndben leperegni,
Se szépen öregedni,
Év gyűrűzik az évre,
Uj rém a régi rémre,
Uj tél fagy a régi nyárra,
Uj nyárnak gyúllad a lángja,
S örülnek a szigetnek
Szegény hajótöröttek.

2

De most a föld, a föld előttünk,
Ahova eddig nem vetődtünk,
Gyöngéd lombok közt, új gyepen
Csillámló első szerelem,
A sarjadó-zöld búzatábla,

A dombok pőre barnasága,
Még dísztelen kapaszkodók,
Görcs tőkék közt kopasz karók,
Csupaszló szőllőhegyeken
Fehérvirágos szerelem,
Barack, cseresznye glória,
Mandulafa, mandulafa
Áll egymagában, rózsaszínben
– Ugye, milyen valószínűtlen? –
S mintha lilázó rózsafénye
Vetülne rá a tó vizére,
Hol tündöklik a nagy darab
Égből-vízből szőtt alkonyat,
Már színét, szárnyát lengeti
Május hava, a kezdeti,
S a fény, az árny, a fent, a lent
Valamit jelent, nekünk jelent.
Nekünk szól most az üzenet,
Gyorsan meg kéne fejtened,
Magamban némán olvasom,
Gyorsan ki kéne mondanom,
De megszólalni sem merek,
Csak állunk tündér rejtjelek
Közt szégyenkezve, hallgatag –
Sötétül már a pillanat.
Eltűnik? Hova tűnhet?
Köröttünk életünknek
Megkésett, nagy nyitánya.
Mi jöhet még utána?
Kigyúllad vagy sötét lesz?
Akármi lesz, miénk lesz.
Lehetett volna jobban?
Jól van úgy is, ahogy van.
1955

Ultima realitas

Tudom, tudom, te is egy kissé szégyeled,
Hogy nem úgy írok, mint az igazi énekesek,
Sőt néha magam is eléggé szégyelem magam,
Hogy így beszélek, ilyen hétköznapian,
Hogy mindig ezeket emlegetem, a köznapi dolgokat,
És nem az apokalipszist, a mennyet, a poklokat.
Igen, nem tagadom, ha olvasom, mindig írigylem,
Mi minden zsúfolódik össze a verseikben.
Ott gomolyog nyelvi varázzsal, barbárul összedobálva
A régiek alvilága, az újak galaktikája,
A mítoszok összessége, plusz a robbanó atomok –
Bevallom, mindezekre én alig gondolok.
S ha néha eszembe tódul, félredobom sietve:
Tudom, hogy úgyis jut majd elég időm ezekre.
Tudom, ez zár magába időtlen időkön át,
A Hades, a holtak szigete, az unalmas szörnyvilág.
Mert énnekem hiába festik leleménnyel újonnan:
Ez az a régi grand-guignol, amit mindig előre untam.
Ez az a hátborzongató, hatalmas ócskaság,
A létalatti létek, vagy a transzcendenciák.
Ezek azok, amiktől a lelkem émelyeg, ásít:
Új gőzön felmelegített, maradék mitológiáik.
Hiszen értem ezt, éltem ezt én is, mikor az árnyadatok
Hirtelen egyezése szívemre, agyamra csapott,
A vijjogó bizonyosság, hogy valahogy, valahol
Fut hétszer körbe a fekete víz, és tátog a puszta Séol.
Volt, mikor feltört bennem is az alvilági láva,
Esővert, éji kertben voltam Thanatos fuvolása.
S hogy beleillett az ősvilág gomolygó tájaiba
Az imbolygó világkép, a modern fizika,
Hogy az anyag, a kételyek fölé meredő, szilárd tömeg
Vadul keringő, villamos töltésektől rezeg,
A sugárzás határozatlansági viszonya,
Hogy ami szilárdnak látszik, merő koincidencia,

S ha a tényeket, a bizonyosat vélnéd érinteni,
Ezek is csak képletek, világvonalak metszései.
S az okot és az okozatot, a merész kutatást magába nyelte
Az ősidőktől létező éjfél, a démonok kertje.
De énnekem egyremegy, őstojás vagy robbanó atom,
Hogy régi vagy új mitológiák között unatkozom,
Mert fütyülök én mindenre, ami változhatatlan, örök,
S amibe majd eónokig oldódva elmerülök,
A léttelen létre, az ősi-sötét bálványra fütyülök –
Nekem az a csoda, ami ide fel, az elmúló fényre lökött.
Csak az a csoda, ami elmúlik, ami egy percig marad itt,
Ami nem volt, nem lesz, és amíg van, folyton változik,
Az életbentartó, harminchét alatti, hétköznapi láz,
A sokféleség, az egyediség, az *ultima realitas,*
Ami feltűnik, eltűnik, és ha volt, nem lesz többé soha,
S eónok mulva se teremti meg mégegyszer a Világok Ura.
1955

Elégia egy szerelmi antológia szerkesztése közben

Ezek a Déliák, Laurák és Lalagék
Királyoknál, híres vezéreknél nagyobbak,
Haj, száj, szem, váll, kebel, mosoly, kéz, láb, fenék,
Hány köteten, sötét századon át ragyognak
Ezek a Déliák, Laurák és Lalagék.

Cythere szigete, bárkák és ünnepélyek,
Vagy kis tanya, füzes, folyópart, rét, kazal,
Derék pásztorderű s látványos szenvedélyek,
Találkozás, búcsú, udvarlás, diadal,
Cythere szigete, bárkák és ünnepélyek.

Paraszti, lovagi sirám és kérkedés,
Éjfélsötét verem, tengerek tündöklése,
Az éden, a pokol, ez volna az egész?
Dal, disztichon, gázel, szonett ötezer éve
Paraszti, lovagi sirám és kérkedés.

Vár, strand, park, bár, lebuj, nyakfodor, tóga, turbán,
Márkíz és kurtizán, cseléd, szalónvirág,
S a gáláns ünnepek, idillek elavulván
Kulisszaszaggató, új dekandenciák,
Vár, strand, park, bár, lebuj, nyakfodor, tóga, turbán.

S minden kosztümben és a föld négy égövén
A tüzes nyelveken csak ez a szó: „Szeretlek!"
És „Milliók közül csak ez! Csak te meg én!"
Nagy jelenetei a szép önkívületnek
Minden kosztümben és a föld négy égövén.

De hol maradtak a hatalmas árulások,
Nem az elszenvedett: a véghezvitt csalás,
A lét csodája, mely elszállva visszakárog,
Hogy sötét „soha már" lett az a „soha más"?
Ó, kimaradnak a hatalmas árulások!

Ha ez elmúlhatott, hogy élhettünk tovább?
Ami egyetlenegy, hogy lett belőle mégegy?
Ismétlőpisztoly a megváltás? Délibáb
Vagy szappanbúborék a vastörvényű végzet?
Ha ez elmúlhatott, hogy élhettünk tovább?

S ha már elmúlhatott, miért áll mozdulatlan?
Véget miért nem ér, ha elvégeztetett?
Hány hőforrás buzog a szívmélyi kutakban?
Ha becsapott, miért hisszük a végzetet?
S ha már elmúlhatott, miért áll mozdulatlan?

Mit titkolnak, milyen talányt, történetet
A makacs köhögés, fejfájás, szédülések,
Szégyelve szenvedő ráncok mit rejtenek,
A cigarettafüst, görcsoldó, boros éjek
Mit titkolnak, milyen talányt, történetet?

A világ titkosan tárolt energiája,
Hány hőforrás buzog s áramlik szüntelen
Új észbe, versbe és táncokba, technikába,
Hűtlenné lett hűség, eljátszott szerelem
A világ titkosan tárolt energiája.

Minden föláldozott, megkínzott szerelem,
A dolgok gyökerét szívünkben ez itatja,
Valahol fölbuzog és áttör mindenen
Megművelt életünk erős búvópatakja,
Minden föláldozott, megkínzott szerelem.

Búvópatakja az életnek, a halálnak,
Mely mindent elrabol és mindent visszaad,
Az egység, amire sehol sincs magyarázat,
Az, ami kimaradt, az, ami elmaradt.
Búvópatakja az életnek, a halálnak.
1956

Pesti elégia

Micsoda város! Mocsokkal vastagon loccsan a sár.
A gyász bíborát latyakkal igyekszik befedni február.
Az ólmos esővel szüntelen szaporodva szemét szitál.

Koromtól feketéllnek erjedve a hókupacok.
Fölsebzett, csonkított teste a lucsokba belevacog
A Városnak, amellyel a sárban is egy vagyok.

A Körút sebeit mint rossz hadivatta borítja a köd.
A Royal, az Emke még fekete, üszkös – már nem füstölög.
A New York új villanya vibrál a tátogó romok között.

A Városnak, mely a városölő éghajlatot kiállta,
Tápászkodik, kigyúllad meggyötört léhasága,
Nem fullad bele most sem a malteros, terjedő sárba.

Tíz óra. Az élet villanya vibrál még – nem sokáig.
A csüggedés gyámoltalanul berúgva a sárba okádik.
Gyér gépkocsizaj rebbenti Pest gubbasztó éjszakáit.

De micsoda hangok szálltak a Város utcáin át!
Sosevolt remény hallatta itt fiatal füttyszavát,
S szikráztatta föl érveit a végső tisztaság.

Emlékszik fényeire még egymásra villanó szemünk –
Ugye, szegény barátaim, mi mindenre emlékezünk?
A Város kihagyó kőszive együtt dobog velünk.

Kihagy a Város kőszíve, de meg nem áll soha,
S ha minden követ lerontaná a Végzet valaha,
Az Időben épül újra föl, mert van hozzá joga.

Mert nem a kövei teszik, traverzei, falai,
Ha százszor leromboltatik, megmarad annak, ami:
Meg tudta örök életét a Haláltól váltani.

A Város megváltotta magát és meg tudott váltani engem:
Ott úsznak minden bűneim a februári szennyben.
Meglett a nagy Feloldozás, a földön, a jelenben.

S kihull szívemből a kárhozat, a magányos bélyegű bánat:
A Város megváltotta magát és megváltott magának.
Sebeiből felém ragyog a nem remélt bocsánat.

Kihúnyt már minden villany és dereng a ködben a hit:
Tudom, valahogy, valahol majd beszámíttatik,
Hogy itt éltem és egyszer sem akartam élni máshol, csak itt.
1957

Egy régi dal visszhangja

Egy gödölye, egy gödölye,
Apám vette két garasért,
Egy gödölye, egy gödölye.

Apám vette két garasért,
Szökellt, mikor házunkba ért.
Együtt láttuk, emlékszel-e?
Egy gödölye, egy gödölye.

S jött a macska, jött a macska,
Sárga szemét villogtatta,
Űztük, visszasurrant hátul,
Házi herceg, éjjel bátor,
Megölte a kis gödölyét,
Kit apám vett két garasért,
Aranyidő tűnt öröme,
Egy gödölye, egy gödölye.

Szállt a szaga már a vérnek,
Ólálkodott kint a véreb,
Átugrotta a kiskaput,
Macska visítani se tud,
Szikra szeme ólmos üveg,
Vére vérrel keveredett,

Macskavér és gödölyevér,
Kit apám vett két garasért.
Piros lett az udvar földje,
Egy gödölye, egy gödölye.

Ki botja is volt az a bot,
Mely már fölötte suhogott?
Nem emlékszel, édes húgom?
Én sem tudom, már nem tudom.
Lendült föl-le egyet-kettőt,
Jól forgatták, gerincet tört,
Két ütéssel agyoncsapták
A gödölyeölő macskát
Torkonragadó lovagot,
Egyet nyikkant, megállt a bot,
Többet nem ütöttek vele,
Egy gödölye, egy gödölye.

Ki gyújtotta azt a tüzet,
Melybe a bot beléveszett?
Azt hitted, hogy voltál bíró?
Voltál bárdolatlan bunkó.
Aki használt, tűzre vetett,
Agyonverted azt az ebet,
Mely a macskát megharapta,
Mert széttépte az a macska
A gödölyét, akit apám
Vásárolt a két garasán,
S lobogott a tűz ideje,
Egy gödölye, egy gödölye.

Nem lobogott szakadatlan,
Volt elég víz a kutakban,
Teli vödrök zuhogása
Fullasztotta pocsolyába,
Amikor már elhamvadott

Benne az a vadbuta bot,
Amely leütött egy ebet,
Ki egy macskát kivégezett,
Egy gödölyét az a macska
Marcangolt szét darabokra,
Azt a fehér kis gödölyét,
Kit apám vett két garasért,
Tűz ereje, víz ereje,
Egy gödölye, egy gödölye.

Víz ereje szerteáradt
Udvarunkba pocsolyának,
Arra jött egy büszke ökör,
Egykedvűen hörpölte föl
A pocsolyát, mely korábban
Legyőzte a zabolátlan
Tüzet, amely elégette
A botot, mely a vérebre
Ütött, arra, amely ugrott,
Átharapni macskatorkot,
A macskáét, mely hősileg
Egy gödölyét leterített,
Apám vette a gödölyét,
Két garasért, két garasért,
Mindig új vér, régi mese,
Egy gödölye, egy gödölye.

Egyszer voltak, hol nem voltak?
Régi mesét új vér folytat.
Új kéz próbálja az ősit,
Örök tagló emelődik.
Mi történt a bús ökörrel?
A mészáros maga jött el.
Levágta a büszke ökröt,
Ki tűzölő vizet hörpölt,
Ökör vizet, víz a tüzet,
Tűz a botot, bot az ebet,
Kutya irtotta a macskát,

Hatalmat a hatalmasság,
De az soha nem ontott vért,
Kit apám vett két garasért,
Ártatlanul került bele
Egy gödölye, egy gödölye.

Aki hátra van még, hova
Indul a Halál Angyala?
A mészáros dagadozik,
Mutogatja bősz izmait,
Henceg, iszik, úgy énekel
A székálló legényekkel,
Vér megalvad, tagló pihen,
Elszunnyad a balsejtelem,
De te itt vagy ébren, közel,
Sötétarcú angyal, jövel,
Leteríti erős öklöd
Azt, ki levágta az ökröt,
Mely felhörpölte a vizet,
Mely eloltotta a tüzet,
Mely elégette a botot,
Mely a kutyára lecsapott,
Gyilkosára a cicának,
Mely a gödölyére támadt,
Kit apám vett két garasért,
Azt a vért, a gödölyevért
Felírta a Szentek Szentje,
Egy gödölye, egy gödölye.

A gödölyét, a gödölyét,
Kit apám vett két garasért,
Azóta az öröklétig
Szikraszemű macskák tépik,
Kutya ugrik, macskát öli,
Kutyát a bot agyonveri,
Tűz égeti a botokat,
Bosszútüzet víz oltogat,
Sárrá lesz a víz, a tiszta,

Pocsolyát az ökör issza,
Büszke ökröket azóta
A mészáros letaglózza,
És míg dagad diadallal,
Levágja a halálangyal,
De majd őt is elbocsátja
Szentek Szentje, Élet Fája,
S hull a Halál Angyala is,
Ahová a tűz meg a víz,
Honnan a bot, macska, kutya
Nem jön fel a fényre soha,
A mészáros, sem az ökör
Ütni, bőgni nem támad föl,
De nem múlik, de visszatér,
Kit apám vett két garasér,
S felszökell a világ szíve,
Egy gödölye, egy gödölye.
1957

Szabó Lőrinc halálára

Meghalt... A legnagyobb volt
Közöttünk, akik élünk –
S amire ő megérett,
Mi is már arra érünk.
Megérett testi-lelki
Kínok és szégyenek közt –
S mit tudjuk, hogy nekünk még
Mit tartogat a nagy köd?

Volt, amikor hitetlen
Vakhitű harcba pártolt,
De ellenségnek is jó
Erőt adó barát volt.

Ha van, ki jogot érez
Fölötte, hadd ítéljen –
Mesterünk volt a szóban,
Szégyenben, szenvedésben,

S eltűnt a mesterekhez,
Kik előtte leszálltak,
És körülveszik újra
A modern magyar árnyak.
Tündöklő férfikorban
Szoktak oda leszállni –
Nem öregebb ott nála
Ady, se Kosztolányi,

Babits, se Tóth... Miért is
Folytassam? Ez a század
Tanúja volt a költők
Látványos kínpadának,
És akiket e földön
Sietve meg nem öltek,
Azok is hogy siettek
Ölelni ezt a földet,

Ahol a történelmi
S az élettani végzet
Egy működés lett abban,
Kit magyarrá ítéltek.
Önző, nehéz tudású
Sejtelmünk sír utána,
S előttünk jár a ködben
Szegény, titáni árnya.
1957

Ezékiel

S lett rajtam a Kéz, melynek nehezét érezte sokszor a vállam,
És Lélek emelt, beszívott s kilehelt, s egy völgy közepette
álltam.
Mind rakva volt csontokkal a holt völgy szomjas szikje
köröttem,
Mind koponya, láb, szótlan sokaság vigyorgott, amerre jöttem.
Csont, csontra csont, hús nélkül a comb, kibontva a kapcsok,
a szárak,
Forgók, perecek, dudorok s üregek, és mind felette kiszáradt.

És Valaki már rámszólt a kopár völgyben, a keleti szélben:
„Ember Fia, mondd, lesz-e még, hogy e csontsereglet újra
éljen?
Lesz-e még, hogy ezek a konok tetemek felállnak s újra
mozognak?"
Így fújta felém a Hang, s felelém a csontok közt:
„Te tudod csak."

„Mondj jóslatot", így szólt, „az aszott vázaknak énhelyettem.
Hallják, hogy az Úr így szólt: Leszen új élet a tetemekben.
Mert húst, ínakat, lobogó hajakat hozok én csupaszult tagokra,
S majd lesznek az elesett vázak, tetemek fiatal bőrrel beborítva.
Ti száradt tetemek, lelket lehelek a halál odvába, belétek."

S én ott a mezőn halkan, hebegőn elmondtam ezt a beszédet.

És zúgni kezdett a völgy és nőtt a csikorgás, zörgés,
csont a csonttal keveredett,
S fordulva, pörögve, zörögve talált kéz, láb, fej a törzsre:
összeálltak a tetemek.
Már rajtok ínak valának, s feszültek a kezek, a lábak,
s a testnek hús adaték,
S a húst a bőr feszesen borította, de a tetemekben
a Lélek nem vala még.

És szólt, aki szólni kezdett: „Ember Fia, hívd a Lelket!
Szólítsd s ezt mondd neki: Jőjj!
Az Ő nevében idézlek, szállj ebbe a völgybe, Lélek, a négy
szelek felől.
Jőjj és lehelj ezeknek tetemébe, kik megölettek, hogy
megéledjenek."
S én szóltam, s szállt a Lélek, lehelt, s megéledének, fölötte
nagy sereg.
S mozogni kezdtek a lábak, szájak szavakat kiabáltak,
s kinyíltak a szemek.
S hallottam újra a Hangot. Igy szólt: „Ember Fia, hallod,
mit mondanak a tetemek?
Hogy ‚Az élet fája hol van? Kivágattunk magunkban!
A Halálnak völgye ez itt!'
E tetemek, ez az én népem, és megtartom, amit igértem
– Ember Fia, mondd nekik.
És megteszem a sosevoltat, s kijönnek a sírból a holtak,
és vagyok, aki vagyok."

Ezt hallottam, amikor a Lélek felemelt s a csontok közé tett,
s elszállt és otthagyott.

1957

Ötven felé

EGY NAP TÖRTÉNETE

Későn fekszem le mindig mostanában:
Ezt-azt megnézek, kicsit forditok.
Most épp Ben Jonson hangját intonáltam,
A furcsa kapcsolást, az okos szavakat
– Még mindig izgat az új feladat,
Még mindig a szakmai titok –,
Aztán felvillant bennem, hogy mi vár rám,

S a cigarettámat elnyomva gyáván,
Izgatott képzeletemet
Altatóval csendesítettem.

Most hamar alszom el, de rendszerint fölébredek
Háromkor. Többnyire ijedten.
Lecsillapodtam: még itthon vagyok.
De agyam őrölte a holnapot,
És eszembe jutott,
Hogy éhgyomorral kell röntgenre mennem.

És tudtam, hogy milyen távoli minden,
A szeretet, a gyűlölet,
A kételyek, a misztikák,
Az utazás utáni vágy,
Szerelmeim, hitem, hazám,
Minden, ami lehetett volna tán,
És minden, ami elveszett –
Mert nem élek most, csak a sejtjeimben,
A nedveimben, szerveimben,
S mintha legbelül nem volna semmi más,
Csak szűkülés, szűkölés, zsugorodás,
Ahogy érteni kezdik a helyzetet.

Most nincs zuhany, hogy lemossa az éji
Homályt, mert nincs víz a negyediken.
Gyors borotválkozással kell beérni.
Kint még köd. Régen nem járok ilyen
Korán az utcán. Nem vagyok már magánhivatalnok.
De bizonytalanabb bennem mégis a dalnok.

Szűköl, zsugorodik a dalnok és a dal:
Már végetért a szerelem idénye,
Unja a siratást, lejárt a fiatal
Elégiák sora, új hitetésre
Sóvárog még a régi szív, tengerre újra –
S helyette megnyílik a minden testnek útja.

A klinikán, ahogy azt a fekete, szép
Fiatal nőt hordágyon odatolták,
S fölvetette ijedt, kíntól megtört szemét,
Azt példázta az is: a minden testnek útját;
S a két öreg barát, ki egymást támogatta
Röntgenre, egyikük még vidor kedvü vén –
„Megvárjuk, míg lemegy" – a másik csak mogorva
Közönnyel nyálazott s bólogatott hülyén;
S a férj és feleség, ki reszketve, totyogva,
Egymást karolva jött – miért van, hogy kibírják?
Ki életnek, halálnak egyszerre lesz a foglya,
Mért vánszorogja végig a minden testnek útját?

(Az üdvösség nekem mi más lehetne?
Megérteni, amit szívem s eszem nem ért.
Az Isten is velem mi mást tehetne?
Ezt megérteti, vagy elkárhoztat ezért.)

Már én tekergek groteszkül a gépen,
S a húson átvilágít a sugár
A mélybe, ahol az emésztő szégyen
Kínlucskos gépe akadozva jár,
S elzárják az utat a régi-régi
Rosszul forrt hegek... *ulcus duodeni.*

Mikor történt, hogy ilyen észrevétlen?
Amikor fuldokoltam a számok erdejében?
Vagy később, mikor a magántisztviselői
Életbe kezdtem már beletörődni,
S a kétségbeesést csak a gyomoridegesség
Alattomos rohamai jelezték?
Vagy épp amikor a hivatalnoki lét
Kis örömeiben kerestem enyhülést?
Egy zónára, egy fröccsre leugrani titokban,
A félórás ebéd az ujpesti stadionban!
A külvárosi koszt férfias íze ártott?
A disznótorosak, a jó borsos tokányok,
Ebéd előtt a töpörtyűs pogácsa,

A hegyes paprikák tűzharapása,
A bográcsgulyáshoz a sűrű lé,
A káposztaleves hajnal felé?
Söntésnél inni milyen jólesett,
Az olcsó borok, a kisüstiek,
S a Levente füstjét örökre érzem
Agyamban, a sóvárgó televényben!
Ha pusztító nyomát ez véste be a mélybe,
Most, nyomorékul is, azt mondom, hogy megérte.

„Ez bizony csúnya röntgen, mit is mondjak...
Végső soron úgysem rám tartozik.
A műtét még nem feltétlen javallat:
Manipulálni még lehet kicsit."
Kint még mindig hideg homályú köd van:
Mélyen beszívom, mint ifjúkoromban.

S az szívja be a ködöt, aki régen,
De öreg köd, nem ködös ifjúság.
Úgy, mint egy régi divatú regényben –
Egy hőse van három köteten át:
Botorkál, s mire élni megtanulna,
Végéhez ér a minden testnek útja.

Most már telik orvosra, patikára,
Nem úgy, mint hajdan, amikor *neki*
Tanácstalan akartam legalább a
Végső vergődést megkönnyíteni.
Ó, a szégyenletes, ügyetlen nyomorúság,
Mikor ő kezdte járni a minden testnek útját!

Emlék és félelem kettős képzeletében
Oly kísérteties tud lenni a testiség:
Mire a kávéház szokott termébe léptem,
Émelygett létem, és kivert a veríték.
Végignéztem a szőke, vörös, fekete főkön,
A kedves röhögőkön, az utánam jövőkön.

Ha holnap nem leszek köztük, ki kérdi: „Hol van?"
Ki kérdi, hol vagyok, ha el kell maradni végleg?
Ki vette észre gyors, szemérmes szervuszomban
A lemondást, a félénk, didergő búcsúvételt?
És akik elmaradtak, évekre, búcsúvétlen?
Egyedül támolyogtam hideg ködű sötétben.

Vacogtatott létem apálya.
Kedvetlen készültem az Operába,
De hullámaival az elmaradó tengert
Pótolja majd, gondoltam, s érzelmes búcsúzásnak
A kések, csövek, a kórházi ágyak
Előtt jó lesz a koncert.

De a szép nők és ruhák, a látszat-kellemesség
Túlontúl is betöltötte az estét,
S Mozart zenéje valahogy
Nem érte utól izgatott
Figyelmemet.

Hanem szünet után Schubert következett,
A hetedik, a C-dur,
S az allegróból és az andantéból
Hirtelen összeállt
Az, ami volt, az ifjúság.
S ölelkezik, motívumot cserélve,
Az ereje, az édessége,
Az idill trillázása a viharban,
Minden, amit akartam,
És minden, ami nem lehet.

S a második tétel kürtje búg,
Hogy jól van így, hogy jól van úgy,
És minden tétel szövevénye
A fődallamhoz visszatérve
Kizengeti a mámort, a finálét,
Együtt az életét meg a halálét.

Míg bent ültünk, a tél ereje megtört:
Könnyű szél fütyült át a városon.
A néptelen utcán hogy fénylenek föntA hencegő lámpák, az új neon,
Hetyke, felvágó fénye Budapestnek –
Örök-új Város, most is hogy szeretlek!

Ti öreg, nagy szobák a Város közepében,
Hogy szeretlek, könyvekkel tarka barlang!
Benned nyolc éven át szerettem, írtam, éltem,
Ha így, ha úgy – élet, most is akarlak.
Nézni a villanyt a Károlyi-kertben!
Érezni téged, utolsó szerelmem!

Érezni téged és benned az évek
Áldását, rettegését, a minden ölelések
Ölelését, egyetlen éjszakán át
Szerelmeink integrálszámítását,
Azt, ami nyomorék napok után kigyúl
És beragyogja olthatatlanul
Vissza s előre is a minden testnek útját.

Még utóljára ezt a cigarettát!
Egy Kossuthot, hogy jó mélyen beszívjam...
Ne sajnáljatok engem se kórházban, se sírban.
Ki most kinéz az éjbe, örökké az vagyok:
Ne higgyetek nekem, ha jajgatok.
Még egy pohár badacsonyi vöröset,
Ezt az utolsót, aztán soha többet!
Lassan iszom, mivel a búcsú ez,
Arra, ami volt, van, és újra lesz.

Készülhet a pokol, bennem, ha nem alattam:
Én tudom, hogy jobb részem halhatatlan,
S minden bomláson és átváltozáson át
Viszi magával ezt az éjszakát
Kések, csövek közé s kínokba, csillagokba –
És elfogyott az éj, a bor, a cigaretta.

1958

Egy este a Négy Szürkében

A Négy Szürkében ültünk, vacsoráztunk.
Emlékszel? Negyvenkettő nyara. Hogy lobogtál!
Akkoriban sosem volt nyugovásunk.
Csavarogtunk. Sokat ültünk vendéglői asztaloknál.
Sokat beszéltünk. Arról is, ami
Megtörtént közöttünk korábban.
Szikrát vető okokkal magyaráztuk, miért nem
Szerethetjük egymást mi ketten.
Közeli sejtelemmel, távoli
Tudással terhelt, villódzó homályban
S a villanyfénnyel, rettegéssel remegő nyári éjben
Külön, vad lüktetés volt a szívünk, a megfejthetetlen.
A fal mellett ültünk egy kerti boxban.

És hirtelen valahol valami robban,
S minden villany kialszik, vaksötét
– Pest nem ismerte még a bombák rémületét –
S megreng a fal, hull ránk a vakolat,
S egyszerre némaság.

Aztán az első bombázás abbamaradt,
Elhúzó repülők zúgtak az éjen át,
S elkésett női sikolyok,
Ijedt morajlás, evőeszközök
Csörömpölése, széktologatás között
A feketeség életre kapott.

És az oldódó rettenetben
Egy boros hang böfögve reccsen:
„A parancsnokságot átveszem!
Első a fegyelem!
Meg ne merjen mozdulni senki sem,
Mert agyonlövöm itt a helyszínen!"

Elhallgatunk. Tán olyan is akad,
Aki már bújik az asztal alatt –
Pisz sem hallatszik a vendéglőudvaron.
S ekkor egy hang, egy második
Rikácsolóan felcsapott:
„Mi a fene! Ki parancsol itt?
Én százados vagyok!"
És rá a másik kapatos hang:
„Százados urnak alázatosan
A parancsnokságot átadom."

A százados egy ideig még prelegált
És lelkünkre kötötte legkivált
Ő is csak a fegyelmet.
Aztán fizettünk gyertya mellett,
És mert a villany már nem gyúlt ki akkor éjszaka,
Kibotorkáltunk a feketeségbe
S a Margithídon át gyalog mentünk haza
Megint reménytelen szerelmünkről beszélve.

Hány bomba hullt azóta, és hány részeg parancsnok
Tántorgott, és pattogtak a parancsok,
Hányszor kihúnytak már a fények –
És a Négy Szürke hova lett?
Bizony, kettőnket is a sorsunk
Inkább vonszolt, mint vezetett.

De megvagyunk még, és bennünk a Lényeg
Felragyogott a rettenetben,
Meg is fejtettünk a Megfejthetetlen
Titkaiból egy keveset,
S éltük, nem azt, amit akartunk,
Csak amit lehetett.

1958

Mikor a rózsák nyílni kezdtek

Emlékszel? amikor a rózsák nyílni kezdtek,
Már nem voltunk fiatalok –
Házunk körül virágzó sírkeresztek,
Szívünkben sok friss halott.

Tudtuk, hogy a boldogság lopott jószág,
Akkor is, ha férj-feleség
Nézi, hogy bomlanak bokron a babarózsák,
S fogják egymás kezét.

Sok hajszálad lett ősz éppen abban az évben –
Emlékszel? volt is oka.
De ami fekete maradt, még feketébben
Ragyogott, mint valaha.

Szemedbe, a töretlen csodájú, vad tükörbe
Tört fényeket rejtett a rémület,
És zavarosabb lett tiszta, haragos zöldje
S attól lett édesebb.

Újjongó áhítattal ébredtünk reggelente,
Te a kertre, én terád –,
S ez az öreg nyarunk szelíden betemette
Velencét s Angliát.

Mint furcsa ráadást vagy veszélyes messzeséget
Kezdtük nézni a holnapot –
Ez volt az a nyár, mikor a tél szele szíved
Koszorújába kapott.

Volt vidámabb nyarunk s merészebb azelőtt,
De emlékszel? ez volt a legszebb.
Némán kertünkbe hajoltak a szomszéd temetők,
Mikor a rózsák nyílni kezdtek.

1958

Rapszódia egy őszi kertben

Csapzottan tarka lett az a fényteli kerted,
Későn süt fel a nap, hamar homálylik,
Elfagytak, feketednek
Napraforgóid, dáliáid,
Még nyílnak, őszien égnek – már nem sokáig –
Napszomjas, késő helianthusok:
Az elmúlásból is itt körül az világít,
Ami nekünk meg nem adatott.

Piroslik már a kis meggyfád – milyen lesz,
Ha jön a nagy esőzés hirtelen?
Szebbek a rőt levelek, ha kerengnek
Nedves szelekben is tündérien.
Már várja a nemes, növényi sejtelem
Novemberi esők verését:
Itt győzni fog minden enyészeten
A szépség.

Magunkra gondolok – a szívre, a gyomorra.
Nem a haláltól félek, féltelek.
De miért kell nekünk magunktól undorodva
Megérni – ha megérjük – a telet?
Szépségben boldogult virágok, levelek –
S ha holdba, csillagokba ér az ember,
Csúnyán közelítő telében mire mehet
Ezzel a földi förtelemmel?

Elfagyott rózsák, dáliák: a kertünk
Új és új szépség akkor is, ha pusztul.
Meglátjuk most, hogy mit szereztünk
Bőrön, beleken, szerveken túl?
Ez még az ősz, ha jól, ha rosszul,
Most vívj, most védd magad,
Míg végső hóditásra el nem indul
A sejtjeinkbe zárt tudat.

Hát lett-e a tízezer éveken át
Szépség, ami nem a miénk?
Vagy tud-e ilyet a lomb, a virág:
Eltenni télire a fényt?
Nincs miért adnunk a szerényt:
Még csúf estünkben is több szépségünk marad,
Mint amit valaha pompáztak elénk
Virágok, madarak.

Mi más értelme van az időben a szépet
Halmozni, ha nem ez,
Hogy mikor nyomorultul vergődik az élet,
Akkor is szép lehess?
Nem tréfából teremtett tartós és nemes
Szépséget annyi mesterünk és ősünk:
Azért, hogy te is vele védekezz,
Míg alantas elmúlással vesződünk.

Mit tud a virág, mit tud a tenyészet?
Rettentő szép rakéták, robbanva repüljetek!
Mindig nekünk teremtik a földöntúli szépet
Az emberi évezredek,
És mindig te leszel, és mindig én leszek,
Holdban, Marson, ki tudja, hol,
Míg meg nem leljük azt a képletet,
Nem nyughatom s nem nyughatol.

És új energiává lesz a múló idő
S új csillagmáglyát gyújt meg érted,
S vígasztalóvá lesz a rémítő,
S mindent meglátsz, mindent megértek,
És érthetetlen szenvedésed
Hétszer boldog szépségre válik:
Mosolyodban kinyílnak a régen semmivé lett
Napraforgóid, dáliáid.

1959

Parlament

Láttam a *speaker*-t pápaszemmel,
Bodros parókával fején.
Két komoly, térdnadrágos ember
Fogta talárja szegélyét.
S ahogy a boltív alatt áthaladt,
Valami érthetetlen áhítat
Fékezte idegen szívem hitetlen nevetését.

Áhítat, persze nem enyém,
Azoké, akik körülálltak.
Éreztem, hogy a némaságnak
Elektromos töltése lett:
Nekik az ódon maskarából
Szikrák csaptak ki, s ami régen
Valamikor megtétetett,
Az most a jelkép közegében
Parókásan közeledett,
És megborzongtak a hívek,
Mint templomokban úrfelmutatáskor.

S míg a nevetséges kísértet
Az ünnepélyes termen átvonult,
Képzeletem tudatra ébredt,
S a véres parlamenti múlt
Bennem is élt,
S dobogtak Cromwell skárlát hadai.

Mert mi volt az elfeledett
Misztérium, az a régi tett,
Mely a jelképet élteti?
Az a furcsa dolog,
Hogy legelőször épp az angolok
Vágták le királyuk fejét.

Bizony, a parlament
Sem az volt, amit nekünk ma jelent –
Nem mindig játszották e *„fair play"*-t.
Ezt a rendet, a nyugodt
Tapintatot, jogot
Eltombolt harcok közt keverték.

Tetszik vagy nem tetszik, hiába,
Bárhogy is tétováz a rím:
A nagy dolgokat e világra
A vér hozza, a vér,
S a józanság, barátaim,
Hit nélkül semmit sem ér.
1959

Velazquez Vénusza

NATIONAL GALLERY

Micsoda hát! A barna és tömött,
Fölfésült kontytól és a meredek,
Izgalmas nyakszirttől a kissé hosszúkás far
Két hívó gödröcskéjéig vezet,
Méltóságteljes ív, komoly testszín varázzsal,
Mert átvezetett minden örömöt
A velők s idegek törvényei szerint
Ez a merész vonalú, nyugodt gerinc,
Míg e nemes formába öltözött.

Lehet hiszen,
Hogy a görög márványok között
Ennél még szebb hát is akad,

De énnekem
Nem pótolja semmi e törött
Szürkét, a síma húson a foltokat.

Mert ez a testszín nem ragyog,
Ez nem a röneszánsz édes zománca,
Mellyel a megújhodott
Emberiség a húst bevonta,
Mikor a szépségért rajongva
A földi megdícsőülést kivánta.
Ez nem az „édes, új stíl" százada,
Mely egyszerre volt akarat és álom,
Ez nem a Rafael káprázata,
Egyértelmű diadal a homályon,
S nem is az a már kissé irizálva
Mocsári hús-zöld, melyet Rafael
Festett végülis a sötét Fornarinára,
Mikor már tudta, hogy búcsúzni kell,
Hiába veti szalagon a karra
A birtoklás jeléül: „Raffaello",
Hogy e veszendő húst még, még akarja,
Zöldell a hús, a máris szertehulló –

Nem, ez a talp nem fehérpuha párna,
Látszik sarkán, hogy megszokta a földet,
S feszülő, izmos lábaszára
Szemünket ahogy vonzza följebb
A gödrös tomporig, s megint
A hosszú hídat ívelő gerinc
Vezeti vissza a titokzatos fejig,
S a testen végig a nápolyi sárga
Víz-szürke foltokba törik –

Igen, ez a komoly, természetes beszéd,
Ahogy hozzánk is szólt a szerelem,
Nem álom, nem megszépült messzeség,
S akárkitől kaptuk, áldott legyen,

Mert ennél többet és nagyobbat, komolyabbat
A sors és a művészet úgysem adhat,
S ha van megváltás, csakis ezen át,

S a tükörben az arc
Talán azért oly elmosódott,
Hogy ne is lehessen csalódnod,
Hogy azt lásd benne, amit te akarsz,
S bárki vagy, megbékülve gondold:
Igen, ilyen volt, a mienk volt
És megér egy halált.
1959

Öt szonett

A CAFÉ DE FLORE TERASZÁN

Sajnáljam tán az elkényeztetett
Bandát, amely magas sarkú cipőkben
Hímsegget himbál s űzi az időtlen
Kövek között az élvezeteket

S a lányokkal, kiket megrészegít
A puha szél s az éles fény, előttem
Morzsolgatják egymás testrészeit;
Sajnáljam, amiért hideglelősen

Rettegnek, hallom, az új kényesek
Az apokalipszissé nőtt atomtól,
Rendcsinálástól, új társadalomtól,

Vagy bárhogy nevezzék a végzetet
E teraszon ficánkoló sűrűben?
Még félelmük is oly valószerűtlen!

A TÍZEZER GALÉRIÁBAN

Hideglelős ijedtség szülte – így
Mondják – új látásmódoktól csupáltan
A lélek kivetült lidérceit
Valószerűtlenül valóraváltan,

S futószalagon készített, hibátlan
Totemekké növesztett férgeit
Megérti a tömegesült *elit*
Szerte a tízezer galériában.

S gátlástalanul társult végtagok
S tárgyak után új teremtésbe fog
Mindenhatóan a tudatalatti:

Felszínre tör a perctől ihletetten
Vagy hosszú és elmélyült révületben
A salaktalan ősélmény, a pacni.

A SZORTYOGÓ ÉRDEKESSÉG

Mi lehet itt még érdekes? Ime
Példák: egy rinocéroszt rózsaszínre
Kifesteni s elsétálni vele
A Montmartre-ra: ecset hegyire

Tengeri véglényt tűzni, hogy a kínja
Végsőket rángatózva fesse be
Meghívott műértők előtt a képet
Végösztönösséggel; vagy nem evégett

Halmoznak új s új undort a regények,
Új és új érdeklődést kelteni,
– Olykor csak visszás ingerekre éled

Az érzék, ha elveszti erejét –
S a szépprózában szortyog a nemi
S emésztési váladék, ürülék.

TOVÁBB!

Tovább! Aki felváltva csatlakozhat
Ehhez meg ahhoz, rá sosem fizet,
Új hévvel ünnepelhet régi rosszat,
Emberáldozást, máglyát, vakhitet,

S ha ezt már unni kezdik, visszakozhat,
Latolgatni, hogy Nyugat vagy Kelet,
S ha a minden kötelek szakadoznak,
Valamely távol börtönbe vetett

Taránti vagy tungor hazafi mellett
Jobbakkal együtt bárki szót emelhet,
Habár lehetnek még hátrányai;

De megmaradni következetesnek
S pár hű „feszítsd meg"-et kiáltani –
Ki tudja, ez talán még érdekesebb.

AZT HISZIK?

Azt hiszik tán, hogy ezzel a vizet
Gyanús malmukra hajtom én is immár,
S a pállott szépség-kotyvalékot innám,
Melyet piszkos, de avatott kezek

Pancsolnak, egy kis korszerű meszet
Keverve hozzá, – hadd igya a kontár! –
S dicsérem, amit tűzre vetni nem kár,
S a csalásukban cinkosuk leszek?

Nem, ne is lehessen olyan sötét agy,
Ki azt mondhassa: te is a miénk vagy.
A régi lotyó az új piacon

Magát új s új kencékkel kikeríti,
De nem vénül meg harminc év előtti,
Első szerelmünk, a forradalom.
1959

Cambridge-i elégia

Az íves boltozat alatt,
A legyező-gótika alatt,
Eszembe jutott Sárospatak,
Nem is tudom, miért.

Talán az együgyű kis boltozat
Jutott eszembe,
Ahol a faragott rózsa alatt
Négy tehetetlen magyar nagyúr
Vergődve, megromolva és bizalmatlanul
Egymással *sub rosa* beszélt,
Hogy mi lenne, ha... mi lenne...

És jártam, néztem, álltam
Kollégiumi parkvilágban,
S rododendronok, gótikák,
Röneszánsz kutak, azaleák
S a pázsit meg az Erasmus-ablak
Gyöngéd izzással felragyogtak
Hűvös, tengeri, szürke szélben.

Ezt is megéltem, ezt is megértem...
Hányszor gondoltam erre a veszélyben,
Mikor üldözve, zaklatottan
Diákjait, költőit fordítottam,
Börtönök, razziák közt, angol bombaverésben,
S háromszáz év után
Az ő lelkükkel egyetértve írtam,
S Suckling, a gavallér, s Marvell, a puritán,
Nyakfodros, régi angolok
Adtak erőt, hogy azt kibírjam.

S most innen arra gondolok,
Miről beszéltek a „rózsa alatt"!
Hát mit nekem nagyúri összeesküvők,
A kelepcébe hullt, szomorú dúvadak,
Mit tudok velük kezdeni?
S mit nekem a bécsújhelyi
Siralomház fala?

S mikor azt nézték, mit gondoltak ők?
Hogy „kár vala... kár vala..."?

És ugyanakkor itt
A Cam folyón ugyanígy
Siklottak *punt*jaik,
Rajtuk a csáklyázó diákok,
S velük a hamvas bőrű lányok,
Mezítláb akkor is, hűvös, tengeri szélben,
S a költő kezében gitár –
Vagy lant inkább?

Kár vala, kár –
Ezt gondolhatta börtönében.

Egy ívelt kis kőhidon át
Fekete köntösében két diák –
Elég ma Cambridge-ből, elég!

Hogyan is szokás az elégiát
Befejezni? Él magyar, áll Buda még...
S csodának ez is épp elég.

Mert elmúltak a nagyurak,
De megmaradt Sárospatak,
S megmaradt Sárospatakon
A régi metszet a falon:
Zrínyi Péter
Horvát bán
Inas nyakán
Még levágatlanul szegény fejével.
S az egész alak
Áthúzva vastagon
– Tán Bretzenheim vagy Windischgrätz alatt –
S rajta felírás, kései,
És ma is hirdeti
Császárhűséggel a fekete tinta:
„*Decapitato in Vienna.*"

De megmaradt
Sárospatak
És megmaradtak ablakdíszei,
A röneszánsz domborművek,
A bajszos és kerek,
Víg magyar koponyák
Onnan néznek le rád,
És él magyar, áll Buda,
És ez is épp elég csoda,
S a századokon át
Élnek a magyar koponyák,
S a múlt csak példa legyen ma:
Decapitato in Vienna –
Elég volt már, elég!

Hol is vagyok? Szívem ritmust cserél.
Emeletes teázó, tej és erős tea.
Barátságosan szürke angol ég.

Rododendron, narancsvörös, lila,
Buján tenyésző sárga viola.
Tengerről fúj a szél.
1959

Óda a tegnapi asszonyokhoz

De szépek vagytok, tegnapi asszonyok!
Hamvadó szemetekben még néha felragyog
A régi büszkeség, amivel az első szeretőt
Vállaltátok papák-mamák, a világ vádja előtt,
S nem sütöttétek le a szemeteket, ahogy illett akkoriban,
S nem bújtattátok a szempillák fátylába démonian,
Ti először itt mifelénk, ti válogatott kevesek,
Akikben az örök nőiség új hitté lelkesedett,
A mi hitünkké, mely szemetekbe sütött, csalatatlan, fiatalon,
S a ti nézésetekből is a Remény, a Forradalom
Hivott bennünket, az ébredő, felszított Vággyal egy –
Ó, micsoda förtelmeket látott később a szemetek,
Micsoda rettegéseket, micsoda mocskot, hány halált,
Hány börtönön át őrizte nekünk megváltó mosolyát,
Mögötte hány holt férfi enyész, hány otthon füstölög,
De ma is hogy tud ragyogni még a romjaitok között,
S fiatalok boldog feje fölött ha összenéz szemünk,
Ma is, mint rég volt, vagy rég se volt, tudással telve ölelkezünk.

És utcán vagy hangversenyen, ha feltűntök, szembe velem,
A fejetek fölvetését már messziről megismerem,
Mert ilyet nem tudnak semmimód az édesek, a maiak,
A macskatekintetű puhák, a sejtelmesek, a démoniak,
A szemükbe hulló hajúak, a lankatag idegbabák,
Ahogy ti értettétek vívni a szerelem párbaját,
S az ősbuja bajvívásnak új értelmű kedvet adott
A tiszta, nagy homlok, a hátrasímult, gretagarbós hajatok,

Ahogy irodában is tudtatok ülni, és állni a műhelyekben,
És tudtatok várni keményen, hívőn, hitetőn, töretlen,
A hegytetőn fölszegett fejjel megállni a hajnali szélben,
Az ágyban az új gyönyörökkel szembenézni merészen,
És tisztán a szennyben, a vészben, ti erősek, ti szépek!

Még ma is a tömegben megismerem, ha ti léptek,
Mert izmos lábatok ma is ruganyos még, ma se csoszog.
Mert ma is a jövőbe léptek, ti tegnapi asszonyok,
Mint amikor a lábatok föl, föl a csúcs felé
Kapaszkodott, tar ágakon átragyogó nap elé,
Vagy a lejtőn lefelé nagyokat szökellve rohant,
Vagy sílécen egyensúlyozott az ormótlan bakancs,
Mely kedvesebb volt a szívemnek, mint most a tűsarok,
S hogy tündöklött a lábatok, ti tegnapi asszonyok,
Mikor a Dunán, alkonyi fényben, a gurulópadoson
A deszkának feszült a hosszú szárkapocs izom,
És mennyiféle fáradtság gyűlt össze a lábatokban,
S hol mindenütt járt a lábatok, micsoda sarakban, táborokban,
És fáradt lábatokkal is hogyan karoltatok –
Az erőtök is micsoda gyönyör volt, ti tegnapi asszonyok!

És hányunkat karoltatok, ti tegnapi asszonyok?
Milyen szomorú társaság, ha visszagondolok!
Mindegyitekhez milyen szeretők tartoztak, micsoda férjek,
Kik innen-onnan, amíg lehetett, hozzátok visszatértek!
Társaim, hova tűntetek, ti tegnapi férfiak?
Milyen sírok temettek el, milyen börtönfalak?
Milyen vesztőhely várt titeket, miféle új gyalázatú tűz?
Miféle titkos kapcsolat az, mely minket összefűz?
Nekem testvérem mind, aki titeket szeretett,
Ti tegnapi, bátor asszonyok, mind, aki veletek
Akart új életbe kezdeni, nem ahogy adatott:
Ahogy ti tudtátok élni a szépet, ti tegnapi asszonyok.
Csak értetek volt szép a kalandos, kurta átmenet,
Mert szebben éltünk, mi tegnapiak, mint ahogy lehetett.

S ezért hiszem, hogy a föld alá nagyobb kincs soha nem jutott,
Mint amikor lekerülnek oda a ti csontjaitok,
A tatár koponyák, a buksi fejek, vagy a különös keletiek,
A lábszárcsontok, a csodatudó újjak, csigolyák, perecek.
S aki közületek oda rég lekerült, mikor virágban állt,
Azóta átragyogtatott idefönt minden homályt,
S a szépségből, a tegnapiból, nem tudom, mi maradt,
De felsugárzik titkosan, mint földalatti nap.
1960

Képlet

Ha most találkoznánk, egy napra csak,
Már pontosan tudnók, mit kell csinálni.
Már nem volnának itt fölösleges szavak:
Lemúltak a volt élet álvitái,
A sértődés, a becsvágy, a háló, melyben éltünk.
Fölösleges harc volt, reménytelen.
Mit számítana már a győzelem?
De fájni tud ma is a vereségünk.

Ha most találkoznánk, egy napra csak,
Már tudnánk pontosan. Csak egy találkozásra!
Nem volnának fölösleges szavak,
Ha egyszer eljönnél. Hiába kérlek.
Ami belőlünk megmaradt,
Csak mint a minden dolgok fizikája,
Csak mint a mozgás, az anyag:
Valami algebrai kivonat,
Egy elmúlhatatlan érvényű képlet.
1961

Mikor a tankok befelé vonultak

1

Mikor a tankok befelé vonultak
S ránk néztek róluk a gépfegyverek,
Amikor én nem tudtam azt se, hol vagy,
S körülötted idegen emberek
S közeli halál, s nem bátrabb a vágyunk,
Csak hogy legalább búcsúzni lehetne –

Ha most tizenhét éve idelátunk
A mai napra, s arra, amit így-úgy
Mégiscsak éltünk, értünk és csináltunk,
Az ép elménkre, amivel kibírtuk,
S hogy bár bennünk is közeleg az este,
Szebb vagy, mint akkor voltál s kedvesebb,
Szóval, ha akkor nézhetek veled
Erre a szerelemre, szeretetre –

Ugye, hogy elfogadtuk volna, azzal együtt,
Amivé lettünk és amink van, ami van,
Átvettük volna bátran és vigan
Azt is, ami korán és ellenünkre megjött:
– Szervezetünkben a romlást, a véget –
Mikor halálszaga volt a hirtelen hóesésnek,
S magadban nézted és nem tudtam azt se, hol vagy,
Szerelemmel, halállal együtt ezt a jövőt,
Ugye, elfogadtuk volna tizenhét évvel ezelőtt,
Mikor a tankok befelé vonultak?

2

Csakhogy énbennem győzött az a régen
Szétveretett, zöldruhás hadsereg:
Azóta minden szörnyűségben
Az ő léptükre ismerek,

Nekem ők győznek minden aljas hódításban,
S a tumorban, fekélyben, a rohamban, a rákban
Azt látom csak, amit ma tizenhét éve láttam,
S hiába szépítik már a halált nekem,
Száz rejtett összefüggést hiába magyaráznak
A mélyelgő művészetek s a mítoszok –
Én tudom, hogy nem éjfél, nem titok,
Nem anyaöl, nem szerelem,
De ugyanaz a hódító gyalázat,
S még nincs Sztálingrád, nincs El Alamein sem,
És a Felszabadítót, nem tudom, merre sejtsem,
Sehol sem látom zászlait,
Nem tudom, honnan közelít,
Aki a halált legyőzheti bennem.

1961

Via Appia

Látta-e Jézust Péter a Via Appián?

Mennyi gyerekelképzelésem: hogy hátha mégis járt ott a fehér úton, a holdsütésben. És mennyi kétely és talány. Aztán a könnyű magyarázat: hogy az látta, amit belül látott, s egyremegy a Genezáret vagy a Via Appia. Hiszen akkor is testileg, és akkor is azt a testet, amelyet mindnyájan úgy szerettek, hogy föl kellett támadnia.

Quo vadis – hova mégy?

Itt Rómában hova? Én mindig megértettem Péter eszét. Nem volt könnyű belátnia, hogy mégis meg kell halni Krisztusért. Nem volt elég? Meg aztán kezdte tudni már, milyen a kezdeti gyülekezet. Igen, mi ismerjük a csontokat meg az üregeket a Via Appián, az ügyetlen rajzokat a katakombák falán, a bárányt meg a halat, a Pásztor antik testén redőző hosszú, keresztény, új ruhát, és az iparosok jeleit, a mozsarat meg a kanalat, még

láthatjuk a világtalan emeleteken és labirintusokon át, mélyen a Via Appia alatt. De ő láthatta azt is, ami a katakombákon kívül maradt, és kezdte látni talán az életüket és azt, hogy a földön nemcsak meghalni, élni is lehet. És azt is, hogyan.

De csont, az van, és üreg, az van. Hány sír volt? Százezer.

Kivül a falakon. Ezeknek nem kellett az, ami belül volt, nem az a hatalom. Nekik nem volt elég az a Róma, az ívek, oszlopok, az a világkeverék. Én pedig azt hittem, az volt a legszebb, s ha nem is a legjobb, de a legnagyobb, valami egyszervoltan nemes, valami majdnem-végleges. És talán mégis több lehetett, mint ez a mai, mint az autók bogárzó tébolya, a hivalkodva szikrázó kirakatok, a szövetek, bőrök, selymek, műanyagok, s ruhák és dolgok bűvölő divatja, s az édeskésen pávázó barokk, meg este a neonkáprázatú zsibárusutca, a gépkocsik stoplámpáinak piros ördögvillogása, több tán, mint a tej- és mézígéretű lányok sötét szemének villanása, s több, mint együtt a Vatikán meg a *Quo vadis dancing* a Via Appián. Mégiscsak több lehetett. És mégse kellett nekik, akik jöttek egyre többen a Via Appián, többnyire az apostolok lován, ahogy küldte őket a Kelet. S a falak mögül is az elégedetlenek, a tétova és misztikus remények, az iparosok, a rab és „szabad" szegények, s mint ahogy tudvalevő, volt köztük előkelő, igazi római, bár legtöbbje nő. S a falakat, az íveket, oszlopokat szét akarták porlasztani. Mélyen a Via Appia alatt. Meg tudod érteni? És te hol álltál volna akkor, Carciusom? És én? Bizony, én se tudom.

Mi minden történt a Via Appián.

Régebben és azután. Hiszen itt állt az a hatszáz kereszt, rajta hatszáz rabszolgatest, megfeszítetten. Akkor még nem szerepelt az Isten. A köztársaság korában. Nem úgy haltak meg, mint a hitükért megfeszítettek, a védtelenek, nem úgy, mint aki vért ontani nem tud, nem akar: ők verekedtek vadul és bátran. Melyik ügy volt a reménytelenebb? És melyik az erősebb? És melyik a bátrabb? Az elbukottakért bosszút álltak, ha nem is hamar: az Aurora ágyúival. És akik győztek? Meghúznád-e a határvonalat a Via Appia fölött és a Via Appia alatt, kedves Carciusom? Bizony, bizony.

Keresztek jobbra-balra, végig a Via Appián.

Korán volt még, korán. A köztársaság idején. Még nem volt remény. Nem látszott még, hogy Róma elfajul, s hogy mi a régi, mi az új. Nem voltak még túl dekadensek, s azt hiszem, az a város még virulensebb lehetett, mint a mai pénzvilág, mely Jézus után kétezer évvel Mammonhoz ereget még egyre új neonimát, s vonaglik érte a Via Venetón s a zsibárusok sikátorain át a legszentebb helyekig. De nekik mégse volt se szép, sem elég. Ezért kellett uraiknak keresztekkel szegélyezni a Via Appiát. És azt hiszed, a keresztjeiket nem őrzi a kereszt? Vagy azt hiszed, belőlük senki sem maradt, aki ott legyen a többivel a Via Appia alatt? Nem, te sem hiszed ezt. Vagy ha itt volnál, talán te különbséget tennél itt a Via Appián és elválasztanád a szívtől a májat és vesét s megmondanád, melyik az igazi hit és mi a merő anyagelvüség?

Quo vadis, Domine?

Ma is ezt visszhangozza Róma dzsungele, ahogy egymásra épült rétegeken és egymásnak felelő ezredéveken át összegabalyodott. Vagy jobb lett volna, ha hagyják úgy, ahogy volt, azt gondolod? De nekik nem kellettek az ívek, oszlopok. És ha Róma sem élte túl a végzetet, mi lehet, ami végleges? Mert akármit látott Péter a Via Appián, mindig keresztezi utunkat a teremtő hiány és megcsúfolja Péter földhözragadt eszét, amelyet úgy megértek, és vele az enyémet, bár berzenkednek józan érvei, és oly nehéz megérteni, hogy nem volt elég, hogy nem lesz elég, hogy mindig új útra küld a *még és újra még*. S ha egyszer szembejön veled, te is már tudva kérdezed:

Hova mégy?

1961

Etruszk szarkofág

Melyik az elegánsabb, nem tudom: az asszony keskeny, hosszú és hegyes divatcipője, vagy a férfi keskeny, hosszúújjú lába, ívelő talpa? gömbölyű süvegkalap alól gyűrűző, keskeny, rendezett női hajfonatok, vagy ugyanolyan fonatok a férfi hosszúkás, keskeny, hegyesszakállú arca fölött, le a meztelen háta közepéig? Azt sem tudom, mit tart a nő félig nyitott keze, vagy csak tétován emeli, mintha búcsúra intene? Kinek? minek? Mitől búcsúzik ez a keskeny, hosszú kéz? mi az, aminek ez a szép nő kissé báván utána néz? És persze, azt sem tudom, kik ezek.

Csak azt tudom, ahogy az asszony könyökén hever s a férje meztelen mellére dől, s az átkarolja, szerelem süt a vörös kőből, a szép, a választott élettel egy: úgy éltek, vagy úgy éltek volna, ahogy én akartam élni veled. Ilyenek voltak-e, amikor meghaltak, ilyen fiatalok? Vagy ez volt az a pillanatuk, amelyről azt hitték, örök? Mit tudjuk mi, hogy az alakba öltözött jelbeszédük mit jelent? Vagy én tán a látszatommal egy vagyok? De így akarták láttatni magukat, mikor már elporladtak odalent, a vörös kő alatt.

Ez nem keresztény szarkofág, akart vagy elért nyugalom, nem latin fegyelem a római hamvakon: ez a minden végzeten és alvilágokon át szépülő szerelem. Sokféle tétellel lehet a halált megoldani, és én kipróbáltam néhány képletet, de jól esik öregkoromban ez a mostani, mely nem kérdi, honnan jöttünk és hová leszünk: nincs, ami többet érne, mint az életünk és amit belőle csinálni tudunk és merünk, létünknek ez a nagy értelme és kalandja és minden egyéb szédült vagy szédítő halandzsa, mert hol az a híres etruszk révület, mely a halállal nászba fog? Nem, csak egymást szeretik és gyönyörű életüket ezek a házasok.

És a nagy etruszk talány, amiről annyit beszéltek? Azok a híres halálközösülések? Hol vannak? Seholse látom, bármerre nézek a sírok, vázák és ábrák, az égetett föld alakzatai közt, csak az

életet, és benne az alvilági szörnyeket is persze, mert nagy dolog a halál. De nagyobb dolog kifogni a halálon és nincs szebb képlete, mint a nevetés.

Mint ahogy nevet a Veii Apollo is, aki szembenéz – de kivel? ezt nem tudtam, hogy velem, aki nézi – ez nem látszott a másolatokból, ezt nem irta meg semelyik professzor – és nevet a villogó, sötét szemével és a repedezett színeivel, és farkasnézéssel nevet a világba, de ez nem a rejtelmek halálhivása, de ez nem a rosszpárájú valami, amit megromlott maradékokból össze tudtak kotyvasztani ifjúkoromban a halálmítoszok szélhámosai és balekjai, akik tehetetlenül megunták a hálátlan és lassú munkát, s főképp a nedvét veszitett, saját elfáradt eszüket, az értelemtől megcsömörlők, az egyre gyanúsabb malomban őrlők, a halál gőzeibe omló, szegény becsapott nemzedék. De azt a borzongató mesét itt seholse találom: villog a Veii Apollo, a sötét arcával is fénythozó, az életre merész, lehasadt lába is előre lép – nevetve túllép a halálon, ahogyan velem szembenéz.

Ha vele szembenézek. Igen, csak látni, látni! Még mindig nézni! Még egyre kiváncsi vagyok rád, régi és új és újabb élet, egész világ! Csak az tud, aki lát. És ne hagyj el, kíváncsiság! És még tovább!

Még egyre nézzek, még egyre lássak! És bízni benned! És nem hinni semmilyen áltatásnak, csak a szememnek! Mert úgy kellett most ez az etruszk szarkofág és az, amit jelent! A remény, hogy azt, ami ellenünk valahonnan megindul és győzni rendeltetett, mégiscsak kivárjuk állva. S hogy nem vesztem el, amiben hittem. És az nevet, aki utoljára nevet. S hogy védjük az életet, amíg lehet s talán egy kicsit azon is túl. S ha másunk nem és másutt nem, ha már nem leszünk, hát valahol odalent még a kiszáradt koponyánk is nevet. És fütyülünk, fütyülünk a halálra.

1961

Folytatás

Rom, rom, rom. A Fórumon egy klasszikus őslény csontjai, tört ívek, csonka oszlopok, mintha kiszívta volna valaki belőlük a velőt, s az önhitt, furcsa büntudat, hogy én szíttam ki a tartalmukat tizennégy évvel ezelőtt, s most úgy hever a maradék rom, mint tegnap este a rák ollója, bajsza, farka, lábai a tányéron, meg a pirosra főtt páncél darabjai, melyet megtanultam szétbontani, s kiettem puha állagát.

Pedig Rómában is a rom volt a legszebb. Az örök lakoma, melyből annyian részesedtek, és még mindig maradt belőle a többieknek, akik csak ezután fognak neki. Észak, kelet, nyugat hogy prédálta, cibálta és mi mindent tudott vele kezdeni. Forrása volt a mindig új erőknek. És a belőle sarjadt, helybeli tenyészet. De hol a folytatás? Róma, a mindig újrakezdő? A sokszor pusztuló, sose rajtavesztő? Ki sohase lép ugyanegy folyóba? A világ nagy megújitója? Az Idő legjobb szeretője? Ki megtermékenyül, ahányszor hál vele? Mi lett belőle? Hol a változások örök dzsungele? A hatóerővé lett hatás? Hol az igazi folytatás?

Tizennégy évvel ezelőtt. Akkor a rom körül magasra nőtt a fű, elburjánzott a kivilágítatlan, rendezetlen íveken, oszlopokon. Zűrzavar volt még, háború utáni. És persze, volt még mire várni a városokban, a szívekben. És a csend mélyebb volt, mint nálunk, északon. És ígéret az új és régi rom.

És ami beteljesedett? Tombol az autóőrület. Ötszázezer helybeli gépkocsi, plusz az idegenek, fordul, rohan, örvényt kavar, kibukkan, torlódik, kecmereg, örvénylő gépkocsik, minden negyedik lakosra jut egy. De akkor ki tolong, szenved, szorong a villamoson, a filobuszon? Nem tudom, de nagy kocsik, kis kocsik örvénylenek vagy megfeneklenek a járdátlan utcákon, a keskeny macskaköveken, hol az autó a gyalogosnak, s a gyalogos az autónak gyötrelem, és gyalogjárók mentik életüket, és kínlódik az autós is, különben ráfizet, de vezetnek, mert vezetni kell, és futnak a gépkocsik, ötszázezer, plusz az idegenek,

pedig csak minden negyedikre jut, de mindig több vezet, és máris betöltik a tereket, és eltorzítják a méreteit, és túlnőnek az autók a romokon, és semmivé lesz minden római szökőkút, és alig látszik ki a triton, és szalad az autó, szalad, gépkocsi gépkocsira, a sienai gótikus szoritóban, a szűk utcaboltok alatt lélegzetelállítóan, és megszégyeníti a falakat az autók cikázó tébolya.

Siena! milyen akarat épitette e falakat s törte egybe a három dombot, ahol a középkor kibomlott, s vele együtt titkon a levegőtlen, szűk, sötét utcák boltívei alatt a polgári szabadság, melynek fattyúhajtásából én is kinőttem? És Amalfi, a kő és a víz között, Amalfi, a sziklára szökött, Amalfi, a sziklából törött, a vad vakmerés szelíd mosolya és Velence, a város-gondola, melynek százhúsz szigetet emel és csobbant mindenegy ringó mozdulata, a menekülés álma, amely nyomorúságának szennyvizén gyöngyhidakkal átivel, a fenyegetés habjaira ezeregyéjszakát emel s a szorongatásra a gyönyörök városával felel – miféle akarat s erő merészkedett átgyúrni tengert és hegyet és emberi természetet, kipróbálni hányféle végletet, annyi egyéni lehetőség tökéletes arányú eredőjét? És hova lett? Lehet-e, hogy már nem formál se végletet, se végzetet, csak szép, kényelmes életet? S hová vezet? S ha nem is minden negyedik lakos szerezhet gépkocsit, de már minden másodikra jut, akkor mi lesz? Csak ez? És mire és miért? Vagy ez az, amit nem ért az idegen? Mert nem hihetem, hogy az a régi akarat csak ránk maradt, idegenekre, akik sietve szökünk ide, szívni belőle, ha rászomjazunk erre az erőre, s betelni vele és a régitől megújultan vinni magunkkal és magunkban északra, keletre, messzire.

De az biztos, hogy ránk aztán maradt s ív és oszlop és épülő erély lett a torkot szorító évek alatt az a romból új testbe sugárzó akarat, mely mindig új jelben készül újra győzni s a pusztulást egy új szándékkal mindig megelőzi, és olyanok voltunk, mint akik Ulyssesszel az utolsó kalandba vágtak, mert mi se születtünk tengni, mint az állat, hanem tudni és haladni előre, egy kis hajón az evezőre dőlve, de elfér egy kis hajóban is a *Roma nobilis,* mert a vándor Idő változást szeret és mindig elölről kez-

deni, s neki egyremegy latin, zsidó, magyar: íveket, oszlopokat azzal rakat, akivel akar, mert ez az a sorshuzás, amelyre mindenki benevezhet, és mindig az újrakezdés az igazi folytatás, és ugyanazt folytatja minden igazi kezdet.

1961

A kimondhatatlan

Itt ülsz egyedül.
Hogy is lehetne másképp
Ezen az órán?

Vagy felállsz, ablakot nyitsz, az aszályra
Elered az őszi eső.

Bent fűtesz, az ablakot megfogja a pára.
Halottak napja jön.
Még lombban a fák,
Még lombban a szándék,
Bár vörhenyével befogta
Az októberi rozsda.
A szív kihül.
A szándék is kihül.

Becsukod az ablakot,
Mert kihül a szoba.
Tegnap még dobogott,
És többé már soha.

Kivirágzik a temető
Ezen az órán.

A lombot majd lemarja
November szélviharja,
Mint a tüdő lombjait a rák.

Hamis hangon rikoltanak a gyásztrombiták
És röhög az alvilág
Ezen az órán.

Hogy remegett a napsugarakban
A kimondhatatlan!
Miért nem nyúltál utána?
Nyár volt.

Őszi eső jön az aszályra –
Kár volt.

Lemondtál róla.
Minek?
Röhögnek az istenek.

Azt hitted, ez is olyan, mint a kártya,
Hogy visszadobod a lapot,
Mert rosszul osztatott,
De a zsókert, azt megtarthatod
Egy másik kombinációra?
Új osztást kérsz? No csak, tán megkapod.
Bolond, az eldobott lapjaidban
Bújkált a lehetőség, a kimondhatatlan.

Eső veri az ablakot.
Akár ki is nyithatod.
Nem baj már, ha kihül.
Mert ez az az óra.

Lemondtál róla.
Kire fog jutni?

Ez a te kis napod
Többé sose süt ki.

Ott foszlik szét kivül
Az eső alatt
Ezen az órán.

És most majd mi lesz?
Olyan földalatti nap –
Tán felsugárzik még belül.

És te mit csinálsz itt egyedül?
Igyál, ha borod van,
Míg téged is meg nem esz
Az, ami kimondhatatlan.
1962

A zuhogáson át

Az első ablakok
Kigyúlnak a szürke fényben.
Az emberi jelenlét
Jelzőtüze a kihalt ünnepen.
A kerti fák magas koronája
Átlátszó már, de helytáll még a lomb:
Levelek vöröse tűz át a szürkeségen.

A kurta délután
Elsuhanó denevérszárny,
Megcsapja arcod, megijedsz,
S mire megfordulsz: huss a sötétbe.

Csak a sötétre várt a zuhogás,
A zokogás, a novemberi dallam,
Rákezdi a szél is.

Neonok engesztelő
Ezüstteje csordul
A sötét zuhogásba.

Az üvegen, a vékony függönyön át
Cikázó feliratok,
A zöld, a kék, a piros, a sárga,
Gépkocsik elmosódott,
Esővert villogása.
Olyan, mint egy igazi város.

Csak néhány órára.
Aztán kihúnynak a színek.
Marad az eső zuhogása.
A Belváros elhagyatott neonjait
Feketébe mártja.

A keskeny utcákon
Tócsákban áll,
Az üres járdán
Üreget váj,
A kocsiúton
Csillogva domborul már.

Ha valaki erre jár,
Magányos a lépte,
Fölcsap a sár.

Fölcsapnak a zuhogáson át
Novemberi estek,
A perzsa minták, az arabeszkek
A kályha előtt,
Az ólomkatonák,
Az ábrándszenelők,

A búcsú esőjében
Elázott papírtrombita,
Csavarodva a szélben
A karbidlámpa szaga.
A magány. A szégyen.

Zuhog, zuhog,
Mint távoli dob,
Sejtelmes suhogású,
Reménybeli ágyú,
Túl messze még.
Zuhog, zuhog,
Hajtják a csapatot,
A pontonhíd deszkái kopognak.
Fény nincs a Dunán.
Az először kimondott „anyám".
A zuhogásban a foglyok.
És nincs már semmi más,
Csak a zuhogás,
Csak a bujdosás,
Csak a piszkos mélyü sötét
És az a kis csapat:
Most lopja életét
Minden, ami megmaradt.

Éjfél. Zuhog tovább.
És kiolthatatlan fények.
Villognak a szemek,
Amik már nincsenek.
Nevet még most is. Ott van
A kőben, a lombban.
Ez innen, az onnan.
Kinéznek és benéznek
A zuhogáson át.
1962

A város télen

TÁJKÉP

Vörös nap ég az ég ködében
Balvégzetű jel téli nap
Amikor feketednek a napok
Amikor az idő fogyóban
Lélegzik akadozva
Két éjszaka között.

Szürkésfehéren gomolyog
A közökben. Az állványzatot
Bebugyolálja.
Ahol a nagy folyó
Gémberedetten hömpölyög,
A partok közt a köd
Városmélyi magánya
A zöldesszürke felület fölött
Nagy összefüggéssé sűrűsödött.

Vastorony, daru, exkavátor
Mintegy eloldva talajától
Imbolyog a köd tömegében.
Óriás szerkezetek
Szilárd mértana lazulva lebeg,
Korongok, traverzek, félhidak
Egyenkint tűnnek el,
Aztán megint kilátszanak
Szeszélyesen és tétlen.

KOPASZ FÉRFI AZ ABLAK MÖGÖTT

A part
Elhagyatott és bombamart.
A köd magába keverte

A híd helyén kivehetően
Tátongott ürességet is:
Nem világítja át
A vörös nap az ég ködében.

A nagy ablak mögött a kiürült
Étteremben egy kopasz férfi ül.
Már csak a bor maradéka előtte.
Bámul kifelé a ködbe.

Azt játssza, hogy idegen város
Látogatója, öreg idegen,
Idegen szállodában valakire vár most
És nézi a sirályokat egy északi vizen.

Vagy emlékszik is? Talán éppen a hajdani
Nyárestek nyüzsgésére ezen a parton?
Pedig lenézett idegen
Volt közöttük, önként számkivetett.
De most örül, hogy újra itt lehet
S az elhagyatott parton, az üres étterem
Nagy ablaka mögött
Ülhet s a vörös napot nézheti
Meg a fehér ködöt.

Meg a mértani vázak
Lebegő foszlányait a ködben.
Fiatal, kúsza álmainak
Eszményei és menedékei
Voltak az acélrajzú traverzek,
A szigorú szerkezetek.

S fent az a vörös, babonás nap
Ifjúkorának volt a csillaga,
Ígérete egy nagy leszámolásnak,
Az alfa és az omega.

Komor ígéret.
De ő tudta mindig:
Amikor ilyen vörösen izzik,
Azt hirdeti,
Hogy nemsokára észrevétlen
Keringeni kezd a fában, a gyökérben
A nedv, az élet.

Üveg mögött a kopasz férfi töpreng:
Most miféle jel izzik neki ott fent?
Miféle nedvkeringésben remélhet?
Megitta már a maradék bort.
Kint nincs se körvonal, sem égbolt:
A nap vörösen, lecsupáltan
Ég a homályban.

A FEKETE RIGÓ

Tudod-e, hogy a fekete rigó
Már nem vonul el innen télire?
A városba behúzódik ilyenkor,
Mert lassankint a kopár, hideg évszak
Feltételeihez hozzászokott.
Már tudja, hol árad ki a meleg
Kőből, üvegből: tűzfalak között,
Erkélyen, háztetőn megáll, figyel,
És néha egy-egy átfűlt vaskorongon
Találkoznak topogva melegedni.

A parton, a csupasz fa ágai
Között egy nagy rigófészek sötétlik,
Elhagyatott, de mégsem – egy rigó
Leszáll a vékony ágra, ki-kivillog
Fekete tollakból a sárga csőre.
Az étterem ablakából magányos,
Fekete, nagy madár hintázva látszik
A ködben, majd leszáll melléje még egy,

Az elhagyott fészekbe kandikálnak,
Azután fel a vörös napra ők is,
És felrepülnek hirtelen, az utcák,
Házak felé s a ködben elmerülnek.

Valaki, aki eltűnt, akiről
Azt hittük, hogy eltűnhet, öregasszony,
Kislánykedvűen játékos, szeszélyes,
A bajokban is elkényeztetett,
Úgy látszik, visszajár még fekete
Rigónak, és itt-ott a téren, utcán
Találkoztam vele, mulatva tippen,
Felpillant oldalvást huncut szemével,
Ahogy szokott, csillogva, gúnyosan,
S mint legutóbb, amikor más alakban
Láttam, a jó, fehéresszürke ködből
Esendően, vidáman visszanéz.

A KÍVÁNCSI BÚCSÚZÓ

Hol a vörös nap? Már csak egy szikra a szürkeségben. A kopasz férfi az ablak mögül végig követi hamvadását. Mire kilép, vastagon hull a hó. Mitől olyan sietős a lépte? A búcsúzás sürgető napszaka ez. A temetőben már belesüpped a lépte a frissen hullt hóba. És a fehérség közepén, a hó sűrű függönye mögött olyan furcsán hangzik, hogy „átadjuk testét a tűznek". És az a fázós, fiatal szertelensége a tartós télen át hol lobog, miféle tűzben?

S hol mindenütt megfordul ez a hirtelen izgatott idegen a hirtelen hóesésben! Egyszerre megint a Belváros utcáin, terein láthatjuk cikázni céltalanul, de azért sietősen. Már a szüntelen hulló havat bevilágítják a neonok, de ő még egyre rohan, mint akinek halaszthatatlan dolga van, minthacsak sürgősen ettől is, attól is búcsúznia kellene, képletesen és egyoldaluan, s egy-egy pillanatra betérnie ide meg oda, ahol ez meg az megfordulni szokott, pedig fogadni mernék, hogy közöttük nem egy akad, aki semmiféle utcán se jár többé soha.

Ahogy véglegesedik az este, erőre kapnak a város fényei, átragyognak a viduló havazáson. Az utca emberekkel lesz teli: nem lehet messze most sem a karácsony. Nem a búcsúzás évszaka ez. Már a behavazott, izgatott és mégis otthonos idegen szeméből is kiles a kíváncsiság. Megint lefut a partra, megnézni a híd helyét a sötétben. Vagy elképzelni, milyen lesz majd készen? Mit képzel, mennyi ideje van hátra még? Mit nézi az épületen az állványzatot? Mit akar még kivárni? És mi mindenre kíváncsi? Hát nem megáll a női kirakatok előtt, nézni az újszabású fehérneműt, az olasz orrú cipőt? Sőt megnézi bundáikban a nőket, az újakat, bolondos kucsmabozontjuk alatt a havas szemöldököt, a kipirult kis orrukat. Mit képzel ez a kivénült bennszülött? Miért remeg a szájában izgatottan a cigaretta, míg téli lábuk az új havat tapossa? Miért andalodik el azon, hogy hull a hó? Mit képzel ez a kíváncsi búcsúzó?

Miért nézi olyan figyelmesen a kirakatban az idegen italokat? És a virágüzlet előtt mit keres? Mi köze a lila orchideához? És amikor a hóesés szünik, miért áll meg a sarkon? A zebracsíkon átkelő tömegen mit nézhet olyan türelmesen és komolyan ez a nyughatatlan idegen? Minek örül? És miért? Talán önzetlenül? Vagy azt hiszi, mégis mindenben benne van és ha majd eltűnik innen, őt őrzi minden? Hogy mit nem képzel egy ilyen szegény, búcsúzó idegen!

1962

Ulysses kimaradt kalandja

Hányadik évben volt, nem is tudom, de már eléggé
Összekeveredtek a szigetek, a nimfák,
Borszínű tenger, tengerringású bor.
A vitorlát mindig felhúztuk, mindig úton voltunk –
Ki emlékszik már, hogy kitől s hová?
Az illatos barlangban heverő nimfa

S a szövő és szőttesét felbontó hitves
Képe összemosódott – melyik ez, melyik az,
Elfelejtettem olykor magam is.

De bezzeg őt,
Őt észrevettem pontosan, keményen,
Ahogy a befüstölt félhomályból,
A sötét karosszékek, pamlagok
Mélyéből hosszú haja kiaranylott,
S a szesztől, cigarettától rekedten
Reszelő suttogásból fölpengett a hangja
Fanyarul és határozottan. Amikor odafigyeltem,
Éppen Heisenberg egyenletéről
Kezdett beszélni – még nem értettem akkor,
Miért olyan kaján és kérlelhetetlen
S mi örömet lel abban, hogy az anyag
Átalakítható, sőt nincs is voltaképpen.
„Az anyag az, amit belőle én csinálok.
Anyag nincs, csak forma van" – és hátra vetette haját
Fejének egy szigorú mozdulatával.
„És mi a forma?" – kérdeztem idegesen.
„Hát nem kellek magának?" – szólt váratlanul erre
S szemérmetlenül rám nyitotta nagy szemét –
Zavaros sárga volt, s a hideg fújt belőle
S megdermesztett belül. Így még sohase féltem,
Sem a dühöngő, homlokszemű óriástól,
Sem a fényes hangú Kirké formafeloldó mézerejétől.
„Hiszen az anyaga, az kellene,
Csak a formájától félek" – válaszoltam
Szorongva, mert még mindig nem vette le rólam
Azt a gátlástalanul nyílt, lúgos szemét.
„De énnekem nincs is anyagom" – felelte,
És a szeme egyre mozdulatlanabb volt.
Én meg, bevallom, mint annyiszor életemben,
Félni nem féltem, menekültem inkább,
A tettetésbe, önlefokozásba,
Még egy pohár gint felhajtottam és
Elkezdtem összefüggéstelenül dadogni,

Aztán csak ostobán heherésztem, csukladoztam.
„Férfiak!" – mondta megvetően s aznap este
Azontúl nem foglalkozott velem,
De kékharisnyás lábát keresztbe téve
Társaimmal állt szóba ez a frigid szemű,
Korszerűen művelt halálistennő.

Másnap a part fövenyén kissé divatjamúlt
Fekete fürdőtrikóban – háború után volt,
Alighogy megindultak a kereskedőhajók –
Futott felém, tavasz volt még, a napsütés
A mészkő szikláknál világosabb
Tökéletes testét nem fogta meg.
Síma, szőke haja lobogott a ferde sugárban,
S amikor hozzánk ért, kifúlva dőlt le a homokba,
Kis melle zihált. Én fölötte álltam,
Néztem a bőrét, mert szemébe nézni
Még mindig féltem. „Tényleg csúnya a formám?" –
Kérdezte és ahogy a tarkója alatt
Összekulcsolt kezén hanyatt feküdt,
Felhúzta bal térdét s jobb lábát rá vetette
És megmutatta fehér talpát. A nap sütött.
Ott álltam társaimmal, és előttünk
A fehér test a fekete trikóban,
A háború után, egy szigeten.

„Fönt áll a házam a sziklák között,
Ahol a négy márványoszlop kivillog
A bozót sűrűjéből. Oda várom
Magukat feketére" – mondta végül
És elindult, szolgálói követték.
Én pedig odaszóltam társaimnak:
„Barátaim, hát érdemes nekünk
Egy feketéért fölmászni a hegyre?
Jobb idejében meglógni." – És újra
Kivontuk az isteni vízre a bárkát
S az árbocra felhúztuk már a vásznat,
Mire észrevettük, hogy a vontatáskor

Három jó társunk meglépett s a bokrok
Közt búvva igyekeznek fölfelé
Úttalan úton, kopár kaptatón.
De már a sötétkékorrú hajó hasította
A fehéren szikrázó tengert, és fölöttünk
Feszesen a vitorla a tavaszi szélben,
Bennünk meg a szabadulás önérzete duzzadt,
És keletet, nyugatot nemtudva röpültünk.

S már azt hittem, a Kirké akaratánál
Erősebb szándék őrzi óljában őket,
De később nem egy város piacán
Felbukkantak, s azt hittem eleinte,
Sértetlenül jöttek el a szigetről.
Az egyik azonban már csak motyogni
Tudott, bambán és nevetségesen;
A második őrjöngve hadonászott
És összefüggés nélkül és ziláltan
Vak dühében hadarva kiabált;
A harmadik elnémultan vonta vállát,
Ha szóltunk hozzá, tehetetlenül
Széttárta karját, sötét, keserű arcán
Tanácstalan, komor szégyenkezéssel,
Szeme magányos döbbenetbe dermedt.

Lassankint fogtam fel, milyen erő
Kerítette a hatalmába őket:
Kirké a hősöket csak láthatóan
Változtatta el, férfitestüket
Disznófejjel, sörtével és agyarral
Torzította és udvara sarában
Alaposan megfetrengtette őket,
Eszük azonban olyan volt, mint addig;
De ez a fehértestű halálasszony
Művészetének rideg varázslatával
Kiszívta gyönyörű férfiagyukat,
S alakjukat meghagyta változatlanul –
Látszatra, mert valójában a váz

Maradt csak, a köztünk lefokozottan
Bolyongó alvilági árny, s ha megöleljük,
Nem illan el, de nem más: agyagedény,
Melyből alattomosan kiszivárgott
A drága tartalom.

Jártam azóta
A szigeten, fel is másztam a hegyre:
A csalárd márványoszlopok mögött
Barlang sötétlik, meg is látogattam
A férfivelőn élő bestiát,
Kit szolgálói füstölnek körül
A felhalmozott préda párlatával.
Hiába: megcsúfult, öreg boszorkány
A volt halál-úrnő, avult hatalma
Mint avas pára száll a szigetén,
S ő barlangjában, a rossz szagú füstben
Ül egyre még, torzképe, istenasszonya
Egy nevetséges mitológiának.

De ti, jó társaim, hajdani hősök,
Hiába cseng ma is össze poharunk,
Nem szálltok velünk most ácsolt hajókra,
Hogy még egyszer kipróbáljuk a tengert
Régi és új szörnyekkel dacolva.
1962

Zászlók

Oroszlánok, griffek, sasok,
Medvék – szép karcsú címerállatok,
Címerpajzsok, sávok, halmok, mezők,
Tornyok, félkezek, kardot emelők,
Bogáncsok, rózsák, sóskák, lóherék,

Te minden szín és minden keverék,
Dísz dámvad, dúvad, bukott büszkeség,
Tettek, hódítások és mesék
Alakzatai, mintás jelbeszéd:
Sárkányok, lándzsák, láng liliomok –
Mit bánjuk mi, hogy kié voltatok?

Mit számít, hogy kié voltatok,
Turulok, keresztek, csillagok,
Ami értünk harcolt, valamennyi jel,
Minden, amit nem felejtek el,
Minden, amiért szívünk dobogott,
Sávok, színek, tiszta lobogók,
Mit számít, hogy hányféle mocsok
Száradt meg és fakult el rajtatok,
Piros, fehér, zöld, láttunk szállani,
Bukott forradalmak zászlai,
Foszlányok a foszló egeken,
S amiket nem láttunk sohasem,
Pro deo et libertate szállt,
Elérte még Petőfi pirosát
S a miénket, a bíbor egyveleg,
Melyben a vér, a láng s a rózsa *egy*,
Lobogjatok bennem, ne szűnjetek,
Ne szűnjek még lobogni veletek,
Összesen, mind kell, nem hullhat ki egy sem,
Csattogjatok az ég felé helyettem,
Repüljetek, ha nem repülhetek!
1963

Istenek

Istenek, ti annyiszor pörbefogottak!

Szörnyek, állatok, folyamok, égitestek,
Kutyafejűek, százemlőjűek,
Tengermélyiek, földalattiak,
Alvilágok gyermekkuckóiban
Nevelkedett lények, mocsárlakók,
Halottkísérők, hullahabzsolók,
S még ősibb nemességű totemek,
Fölmagasló, kőarcú szellemek,
Sátorozó pokolpávák, torz vérivók,
Előttetek soha le nem borultam,
Hókuszpókuszt sem űztem a nevetekben,
De tudom, hogy vagytok, rátok ismerek
Bármilyen alakban, áltudományos
Esztétikák csalérveiben, sötét
Szenvelgésekből sanyart látomások
Perisztaltikus bélmozgásaiban,
Vagy fiatal testek hirtelen elkapott,
Kétértelműen közönyös mosolyában,
Tudom, hogy vagytok, s úgylehet, előbb-utóbb
Meg tudtok kaparintani engem is,
De hátha – titkon bízom benne – már
Körmötök közül sikerült kicsúsznom,
S üthetitek majd nyomomat, ügyetlen
Maszkviselők, ti huligánruhába
Bújt nyomorékok!

És ti fényhozók, nyilazók, napbanézők,
Ti tűzeszűek, ideget feszítők,
Sisakhordók, pajzsemelők, a sisakon
A győzelmet, a pajzson szörnyetegek fejét
A fényre tartók, sárkányölők, jó harcosok,
Napfénytestűek, tengerek alól,
Szörnyek közül új szépségre felmerülők,

Szépségek, fényességek, poklokra leszállók,
Halál országain erőt vevők,
Alvilágok zsákmányait elorzók,
Nem vallottalak titeket himnuszokban,
Sem értekezések szakállalatti,
Tudósan titkolt, szemérmes mosolyában,
De ott voltatok, amikor verekedtem,
Hányszor bújtam meg elém nyúlt pajzsotok mögött,
Hányszor döfött dárdátok énhelyettem,
Hányszor küldtetek körém jó, takaró ködöt,
Velem voltatok a veszélyben, a futásban,
A találmányokban, a hóditásban,
Velem voltatok hányféle nyoszolyákon,
Erőtadók, szépséget akarók,
Ti fényes szívűek, akiket megtaláltam,
Ugye, tudjátok, hogy a tietek vagyok,
S ugye, leküldítek a követet, a kísérőt,
Költők és tolvajok és titkok istenét,
Minden furfangok atyját, ugye leküldítek,
Hogy síkos útamon engem is elkísérjen,
S velem próbálja ki a fortélyok javát,
Ugye, ott lesz velem, ha formát kell cserélnem,
Ha majd egyikből a másikba lépek át?
1963

Ellenpont

Vérzett a menny s a nemző cseppeket
Felfogta lent a szörnyek óceánja.
Szörnyek nélkül – hogyan is képzeled?
A szépség nem is jöhetne világra.

Győzni a poklokon csak úgy lehet,
Ha van pokol, és van pokol kutyája.
S a pokol se magától született:
Kellett, aki a poklot megkívánja.

Mert az a határ, amit te keresnél,
Az elválasztó, úgysincs meg ezeknél:
Egymásba nyúlnak területeik.

Fentiek és lentiek – te ne tudnád? –
Sok szállal függenek össze és egymást
– Hogy is mondják csak? – feltételezik.
1963

Párbeszéd két ismeretlen között

És megint a rózsák.
És megint a nyár.
Még észreveszed?

Egyre sűrűbben.
Fut az év.
És egyre rövidebb.

Lassan kifogysz az időből.
Kifogyok.
No és mi lesz?

Mi lenne? Az, amire azt mondják, természetes.

Szóval, eltűröd?
Nem. Csak kibírom azt, ami tűrhetetlen.

És mivel készülsz rá?
Semmivel.
Most is mi van a kezedben?

Hát az, ami szokott. A cigaretta, a pohár, a toll.

Persze, a szánalmas kacat, amihez ragaszkodol,
A személyes holmi, az emlék, az arcok, a tulajdonod.
Meddig akarod tartani? Jobb lesz, ha eldobod,
És üres kézzel elindulsz és elmégy az utakon túlra,
A domb tetejére.
Minek?
Addigra ősz lesz újra,
S a domb tetején, ahol egy fa, egy bokor sem akad,
Hideg eső veri az árvalányhajat,
S a csupasz domb tetején az eső téged is csupaszra ver,
S kimossa belőled azt, amit ma fontosnak hiszel,
S kihullanak belőled az arcok és adatok,
S a lényegig csupaszon átléphetsz, tudod, hová.
Nem akarok
Átlépni sehová, ha nem úgy, aki vagyok.
És nem megyek föl a csupasz dombra.
Ne légy konok.

De konok vagyok és még mindig gyűjtöm azt, ami megtelít,
És konokul nem akarok lecsupaszodni a lényegig.
Tudom, kifogyok az időből. De nem akarok kifogyni
Abból, ami a hideg esőben is tán fel tud majd lobogni.

És mit gondolsz? Azzal a lobogással megnyered
Azt, ami vár? Vagy annak is tán feltételeket
Szabnál?
Nem. Csak a feltételeit nem fogadhatom el,
És aminek nem *én* kellek, az énnekem se kell.
Mert lettem, ami lettem, és magamat meg nem adom.

Elveszi úgyis.
Vegye el, ha van ilyen hatalom.

Kifogysz az időből. Készülj, mert készül rád az, ami vár.
És mi lesz addig?
Megint a rózsák és megint a nyár.

1963

A sértés

Sárral vernek be a tollnokok?
Célba vesznek a tollbamondók?
Vérnyomásodat növelik
A hivatalok packázásai?
Felvont szemöldű, szenvelgő sznobok
Nyombeled beforrt baját mozgósítják
Piháikkal és csecsegéseikkel?
A világ virgonc nyavalyái
Támadnak vérsejtjeidben?
Az ősidőktől tárolt borzalom
Eredeti felhalmozása
S bővített újratermelése
Léted gyökérzetére tör?
Történelmünk öröklött trágyadombja
Idült szaggal facsarja orrodat?
A Romlás minden ősaljas tudása
Megsért, fricskáz, felháborít?

Gyönge vagy és tehetetlen.
De van, amivel visszasértsd,
Beverd, felfricskázd, sodrából kihozd.
Mert ami neked a piszok, a fekély,
Konok önkény, bőszítő butaság,
Az neki a szépség, ha egész,

Vagy új vagy eleven, a tiszta
Cselekedet, az erős gondolat:
Ettől bemocskolódik, felhörög,
Minthacsak trágár sértés érte volna,
Vöröset lát, feje is kivöröslik,
Szívéhez kap, mint orv döfés után,
Vizilóvastag bőre semmi másra
Sem érzékeny, csak erre, öntudatlan
Megsejdíti s a föld másik felén is
Toporzékol, ideggörcs fogja el.

Tedd, amit tudsz: úgysincs más fegyvered.
A világegyetemnek valamennyi
Aljas szándékát ezzel visszasérted.
A lefokozó, lassú rombolás
Meg az ugrásra készülő, sötét
Hatalom szűköl és egy darabig
Minden találatodtól visszahőköl
S ha majd sebzetten rád ront s leteper,
Hordja golyódat még holtod után is:
Hát még és még és még, amíg bírod,
S a végén ki nem ütik a kezedből.
1963

Az idő metszeteiben

Éjfélre jár. Nyitva az ablak. Nyár van.
Pillék lepik a neoncsövet a szobámban.
Ablakban állok. Idül a magány.
Régi szobákat fogad be a szobám,
Innen meg onnan. Egymást keresztezik
Időbeli, térbeli vetületeik.

És ez, meg az, aki lakta. Velem
Maradtak az idő metszeteiben,
Akikkel többféle időben beszélek.
Egyedül. A telítődő éjnek.
1963

Sas utca

A házak sokkal piszkosabbak.
Az utcán több a gépkocsi.
Nincs nyitva már a régi ablak:
Azt is becsukta valaki.

A szétlőtt házak újra állnak
S a sivár üzleti negyed
– Hiába hogy mindig utáltad –
Őrzi fiatal szívedet.

Mert hiába hogy megutáltad,
Elfelejteni nem tudod,
Hogy idáig jött el utánad,
Ki innen kiszabaditott.

A házak ugyan piszkosabbak,
Az utcán több a gépkocsi,
De felragyog a régi ablak,
Mert egyszer ott állt valaki.

S a komor házsor újra lángol,
Mert rámosolygott valaha.
Mint a Megváltó lába nyomától
A pusztává lett Judea.
1963

A látogatás

1

Egyenes, széles utak.
Tündöklés, az útrendszer világos.
Miféle régmúltakat
Rejt ez a riasztó város?

A fülledt vonat
A föld alatt.
Gyanakvó homlokodon
Tehetetlenül kicsap
A rossz veriték.
Ha szét se néznél, eltalálnál.
A város régi kapujánál
Egy keskeny utca – nincs neon.
Az a kis villany alig ég.

A szűk lépcsőn tapogatózva
Rohansz föl, lélegzettelen.
Időtlen ideid óta
Nem jártál ilyen helyeken –
Hát mit csináltál?

Zihálsz – elszoktál ettől
A sötét kapaszkodástól,
Kalandos emlékezettől,
Veszélyes találkozástól.

A legfelső emelet küszöbén
Kitör a sárga, kicsi fény.
Bent a Szibilla
Színes szövetei.
Zöldtüzű függő a fülén,
Gyűrűtől szikrázik az újja.

Ez kellett neked,
Ez a Kelet,
Az ezeregyéjszakai?
Ha megérett a Szerelem,
Széttörik a kagyló héja.
Ez az emlékezettelen
Csupajelen.
Ez a fordított Szibilla.

2

Ez az időtelen
Csupajelen,
A most, a máskor, a máshol.
Szorongva érkezel,
Mégsem fordulhatsz el
A veszélyes találkozástól.

A kísérő, halkpuha dobhang,
Ahogy a lábfeje feszülve dobbant,
Arcán a révület,
Mikor megpihent összecsukódva –
Emlékszel-e, mióta
Nem láttál ilyet?

Izmok erőfeszítése,
Fiatal tüdők lihegése,
A ritmus, a jó veríték.
Fekete trikó a testén.
Ez az, amit kerestél,
Ez, ami kellene még.

Ez az a csupajelen,
Amiből kihullasz jeltelen,
Ami már nem a tiéd.
Menekülj, vissza se nézve:
Minek is vennéd észre,
Hogy már a kis lámpa sem ég.
1963

Mit akar ez az egy ember?

VARIÁCIÓ GYERMEKJÁTÉKRA

Mit akar ez az egy ember,
Egy ember?
Ninive, Ninive,
Király, király biztos.

Mit akar ez az egy ember?
Mindig ez az egy ember!
Mit nem kér és mit nem mer!
Azt hiszi ez az egy ember,
Megbírhat egy ezreddel?
Nekimegy fejjel a falnak.

– Legszebb lányod akarom.
– Legszebb lányom nem adom.
– Úgyis van hozzá jogom.
Adod vagy nem adod, elhozom.
– Kinn maradsz az udvaron.
Csukva az ajtó, ablak.

– Betöröm az ablakot.
Benézek és hallgatok.
– Ki ez az egy ember? – Én vagyok.
– Mit akar ez az egy ember? – Tudhatod.
– Katonaságot hívatok.
Majd jön a szánom-bánom.

– Katonaságtól nem félek.
– Börtönbe visznek. – Vinnének.
– Kegyelmet nem kapsz. – Nem kérek.
– Mire vagy büszke, mondd, kérlek?
– Egy halál és egy élet,
Egyebem sincs a világon.

– Király biztos, Ninive,
Megtanít majd móresre.
– Az egy embernek egykutya
Király meg a biztosa,
Babilon és Ninive,
Eltűnik a semmibe,
S megmarad az, ami biztos.

Mindig ez az egy ember!
Mit akart ez az egy ember?
Bámul utána fegyverrel
Ninive, Ninive,
Király, király, biztos.
1963

Branyiszkó

Hagyd már, öregem, ezt a léhaságot,
Hogy az élet értelmetlen, a halál
Átjárja minden sejtjeit.
Hagyd a homályt a boldog taknyosokra!
Ha ötven éves elmúlt már az ember
S van oka félni a lefokozástól,
A sötétkedés könnyű fényűzését
Többé nem engedheti meg magának,
Hanem csak nevet, sokszor, hangosan,
S ha megtudja, hogy a halál hada
A havas tetőn már gyűlik ellene,
Nem várja meg, míg leront a hegyekről,
De felhajt egy pohár rumot és még utólszor
Asszony derekát fogja át a búcsúbálon,
S éjfélkor elindul a trombitahangra
A lélegzetszorongató hidegben
Saját Branyiszkóját megostromolni,

És hajnalra „szuronyt szegezz!" a csúszós,
Havas úton, a nagy kavarodásban,
Hol nincs már nyelv, csak nyelvek törmelékei,
És felhangzik a torzul röhögtető vezényszó,
Hogy vorwärts dupla lénung, rückwärts kartács schiessen,
És ha hátrálni kezd a riadt kis csapat,
Golyó veri a havas félhomályban,
És erre visszafordul, fel a csúcsra,
És aki elesik az ostromlott csűr előtt,
Ott rohad el majd a bevett magaslaton,
Mert elfoglalta önmaga halálát,
S már nem hátrál soha, nem lesz neki Világos,
És a fegyverletételt meg nem éri.
1964

Csak ami van

Mint veszélytelen meszkalin-révületben
Kisszerű de elvont látomások
Az önműködő ördögök
A dogmatikus démonok
A kicirkalmazott koboldok
A teljességek tükrözése
A makogható makrokozmosz
Merő mértani modorosság
Ti minden nyelvre lefordítható
Istennélküli látomások
Ti veszélytelen látomások
Miért nem nyíltok meg előttem

Miért csak a jelenvaló nyomorúság
Földhözragadt fájdalom tudása
Az idegek a zsigerek között
A csillapítók tompa tejködén át

Alattomos villámok rezdülése
Feketén torlódó fellegekből
Futtában kikandikáló
Elsápadt újhold baljóslata
Villanyfényben búcsúzó napraforgók
Az őszibogár hosszú cirpelése
A szerelem indít és elsuhan
Fekete autó a sötétben
Idegesen kereső sugarát
Az eső meg a kanyar elnyeli
Miért a szél a szél ahogy átfúj
A kerten a szíven
Az irdatlan hiány
Csak ami van csak ami van
1964

Határozók és kötőszavak

Jóllehet ez és jóllehet az és jóllehet garmadával,
Mindazonáltal, jaj, mindazonáltal az egész is mindazonáltal,
Feltéve ha és feltéve hogy és feltéve azt, amit,
Ennélfogva és immár az úgyse, a mégse aligha segít,
Mert bőven van itt a mivel, a miáltal, a minekutána,
Nyilvánvalóan terjed a továbbá komor hiánya,
Hiába itt a noha, sőt hátha, a talán, a még,
Tudvalevően elégtelen itt az elég meg a sosem elég,
Hovatovább, ha ezért, ha azért, ha akárhogy, mindenesetre,
Elvégre, végre és végül is mindegy már, elkezdve vagy
berekesztve,
Tehát és pedig és hahogy és sehogy és valahogy mégis,
És ha egyúttal, akár beleértve, azonban azért is,
Mert a főnevek, igék, a képek is egyszersmind kihullanak,

S marad a közbeszéd maltere, csikorgó, ügyetlen vivőanyag,
De ha elárasztanak az esetlen határozók, a kopár kötőszavak,
Végeredményben nem fontos más, csak a csak meg a csak
meg a csak.

1964

Költözés

Minden mielőtt végleg
Felszámoltatik
Minden jelentéséből kikopik
Már csak valami lefokozott élet

A kibukkanó szögek vezetékek
Csupaszodó falak
A lehulló vakolat
Fiókok tartalma szanaszét
Egymásba gabalyodva
Mint a tudatküszöbre szabadult
Gondolat- és képzettársítások

Egy összetépett gúnyvers – a modelljét
Félévre rá megölték – régi tagkönyv
Az elsűllyesztett fénykép az utolsó
Az a megkínzott arc a búcsúzáskor
A méltóságos asszony levele
Mikor kellőképpen tájékozódott
Leányom ennélfogva kénytelen
A tanfolyamból végleg kimaradni
Levelek meghalt aki írta meghalt
Akinek írták hirtelen sorok
Indulván messze földre szeretettel
Üdvözöl az akire néha gondolj

Rejtett asszociációk
Ez volt a lakás láthatatlan
Idegzete és most a szálak
Fájnak összegubancolódtak
Lecsupaszodtak nem takarja
Se csont se bőr leapadt róluk
Kimélő zsírpárnázata
Ha véletlen tekintetünk
Futtában megérinti minden
Kikandikáló sor külön
Vonaglani kezd görcsbe rándul

Puszta csont üresek a polcok
Szekrények tátonganak
Idegek zsigerek átkötözve
Csomag csomag csomag csomag
Aztán megmozdulnak a bútorok
Drótok körték elhagyják a falat
Aztán hiány sem csak merő ürességg
Mi maradt itt belőlünk mi maradt
Mi maradt abból hogy tizenöt évig
Itt éltünk írtunk festettünk szerettünk
Itt rettegtünk nevettünk öregedtünk
Mi maradt ez az összevisszaság
A teherautó három fordulóján
Ez a megbomlott összetartozás

Vagy higgyük, hogy majd odaát
A túlsó parton újra összeáll
És eltart még egy darabig?
Higgyünk – miben? halottainkban
Akik az otthont éltetik.
1965

Nyelvemlékek

Keljünk fel már készüljünk az útra
Nem sok van még hátra annál
Annál több van hátrahagyva
Készüljünk fel itt is voltunk

Surge supra frater
Abeamus inde
Non est hic becsület

Nem az nem volt se égen
Se földön amerre
Az út vitt sem akkor
Se most nincs szokásban

Nem orrod ettől fokhagymás
Vagy almás ez ha viszolyogsz
Mindentől ami rusztikus
A világblablablöf non est

Mint ama kiszáradt tó vizében
Süketember hallgatja a parti
Döglött béka kutykuruttyolását

S nekünk miért nagyra lenni fráter
Mi volt nekünk ez a nincs de van
Nyomorúságunknak fegyvere
Ha e szerzi-kapari világban
Nem ment jól ez a világi üzlet
Surge supra nem is az a baj hogy
Itt nem volt de bennünk is ha volt
Jobb híján volt régimódi kard
Tankok közt villant fel és suhintott

Nem elégszer?

Sohasem elégszer
Rosszul bírtuk fráter ezt az utat
E világi üzlet sose ment jól
Keljünk fel már készüljünk az útra

Bátya bátya mely az út Becskerekére
Uram uram ez az út Becskerekére

Ez az út a rózsák közül
Naptárak és órák közül
Szabadok és szolgák közül
Kifelé kifelé
Uram uram ez az út

Megrakják a tüzet megrakják a tüzet
Mégis elaluszik
Abeamus abeamus

Kelj föl fráter nem sok van még hátra
Sápadt csík a sötétség szegélyén
Hajnallik hajnallik
1965

Velencei esőben

Velencében megbicsaklott a lábad,
Északi szél fújt, hideg eső esett,
A laguna dagálykor alattomosan feláradt
És elöntötte a Szent Márk teret.

Mert jókedvünk lett, és ezt nem tűrhette az, ki
Már régesrégen egy sakkjátszmára hívott ki.
Hát ne áruljuk el, hogy esőben bicegve
Is van még hajlamunk a régi kedvre,

Ne ingereljük fölösleg dühét.
Titkon mulassunk, hisz a játszma áll még,
Bár üldözőbe vették a királynét,
S a király tehetetlenül ide-oda lép.

Van egérútja tán még az egy-két parasztnak,
S visszanyerhetünk egy-két figurát cserében,
Mielőtt végleg megbénit a sakk-matt.
Ez aztán a partner! Ez aztán a kurázsi:
Élet-halál játékra ellenünk kiállni.
De meg is van róla a véleményem.
1965

Úrkutya

VERONA, SCALIGERI-SÍREMLÉK

Ez volt az a sötét sikátor, melyből kiugrott
Úrkutya és leszúrta Második Nagykutyát –
A téren, hol kőcsipkék és fehér gótikájú szobrok
Közt nyugszik az egész Létravivő Család
Békésen, azaz dehogy: pikkelyben és sisakban,
Lovuk végig páncéllal borítottan.
Különösen az orgyilkos Úrkutya
A teli középkor példázata:
Páncéldíszül egy szárnyat hord a hátán,
Lova szeme a páncél alól is szikrát hány,
Igy lett az orgyilkos Úrkutya
Ég felé bökő, kutyafejű sisakkal
A művészet mindenek feletti vígasza –
Már akit a művészet megvígasztal.
1965

Nagy Theodorik és az ördög

VERONA, SAN ZENO

Nagy Theodorik király, az áriánus,
Nem volt az anyaszentegyház kedves fia.
Ezért kellett neki a templom főfalán
Ördög felé nyargalnia.

Akárcsak Trockijnak, az új Judásnak
A kapitalizmus karmaiba.

Trockisták, áriánusok nekem
Nem ingem – engem az izgágaságuk
Nem vonzott sohasem.
Én ortodoxpárti voltam – ha már:
A képtelen
Krédóban mindig jólesett
A megkötő szabály.

De azt se szeretem,
Ha a szobrásznak a domborműveken
Az eretneket
Poklokra kell juttatnia.

De hol az ördög és hol a pokol?
Az ördög itt nem látható sehol.
A szobrász – áriánus volt a jámbor,
Vagy nem engedett a művész igazából –
Az ördögöt meg nem faragta mégsem.
Theodorik magában lovagol
S fölszegett fejjel fordul a világnak.
Így lett belőle korunk hőse:
Lova nyaka csavarodik a szélben,
Köpenye lobogva vágtat
A meghatározatlan messzeségbe.
1965

Forgalom

Mint Dante poklának forró szelében,
Megállás nélkül sodródnak, pörögnek
Nyomódva, nyomva középkori, keskeny
Járdákon, mert lelépni nem lehet
A gépkocsik forgatag tébolyába,
Csak mint veszélyt s orgyilkot bújtató
Vadonba éber konkvisztádorok,
Szakállal mindkét vállon, gépkocsik
Között lapulva, kiszolgáltatottan
A hóbortos, a részeg vezetőknek.

Autó fordul be élesen a sarkon,
Ajtaja kicsapódik, és repül
Egy női test belőle, ott hever
Az úttesten, hol torlódik a téboly.
Fölemelik a testet, eltűnik
A forgatagban, amely folytatódik,
Mint Dante poklának forró szelében.

Mint Dante poklának forró szelében,
Forog a vándor, sodródik, szorong,
Nyom és nyomódik, nem lehet megállni
A bűvös tereken, ődöngve járni
A szűk utcákat, az újfajta vándor
Autójával beront a régi térre
És ki se száll, vagy ha kiszáll, a gépnek
Támaszkodik, úgy néz föl a toronyra
És már robog tovább, autók között,
Mint Dante poklának forró szelében,
Mely átfúj már hozzánk is, hatalom
Sem eszmetan nem fog útjába állni,
Szikkasztva fúj, az engesztelhetetlen

Ellenségeket csak ez egyesíti
Pörgetve forró szélben, amelyet
Nem szerelem, hanem a forgalom hajt.
1965

Ez volt

FIRENZE

Az édes völgyben a szigorú város,
Fekete házak, fekete utcák,
Mélységes, szűk szakadék alján
Két fekete sziklafal
Dől egymásnak, az ég
Csak egy keskeny résen dereng át,
Falak fekete fenyegetéssel
Emelkednek föl ridegen,
Konok, fekete félívekkel
Fogódznak össze odafenn,
De távlat kell, hogy észrevedd
A pártás oromzatot,
Ahol a sötétség a fénnyel
Vad ellenpontban összefog.
Ez volt a szűk szakadék, melynek alján
Kúszott minden szenvedélyen át
S a szenvedélyekbe fogódzva
Két sziklafal között felállt,
Míg fenn már feszítette burkát
A tündöklő titok –
Mikor az élet feleútján
A sötét erdőbe jutott.
1965

Mindig előre

Elrejtezem a füstködszürkeségbe.
Igaz, köhögtet.
De mögötte senki sem követheti
A távozó lépéseit.
Köhögve és bicegve vonszolódik:
Az élet lopja magát.
Nem először. Hányszor bújt régen is
Ködökbe mocsármagányba
Hatalmasabb ellenség elől
Erőt gyűjteni és kivárni
Az első alkalmat, első,
Ködön átnyilalló
Rőt sugarát a győzelemnek!

Mindig volt kiút. Csak türelem kell
A figyeléshez, a némasághoz,
A névtelen, az észrevétlen
Léptekhez, léthez. Mindig volt kiút.
Mindig volt felszabadító szövetség.

Most nagyobb ellenség, hátrányosabb
Feltételek között.
Nagyobb a köd, szűköl, szorongatott
A türelem, sajogva sántikál.
De a ködön túl micsoda új szövetség
Vonul föl mentesítő
Villámhajóhadával!

Köhögve, vonszolódva
Odáig ellopózni
A füstködszürkeséget
Névtelenül kibírni
Türelemmel a tenger

Felé a mi titkos észak-
Nyugati átjárónkat
Füstködben megtalálni
Előre pionírok!
1966

Ezek vagyunk

Keress minálunk olyan társaságot,
Amelyből egyvalaki, legalább egy
Ne ülte volna már börtöneinket
A huszas, a harmincas, negyvenes
Vagy ötvenes években, hol ezért,
Hol meg azért – hiába, ha vidéki
Vendéglő asztalánál bor körül
Verődtök össze, bármely testület
Rögtönzött munkaértekezletén
Vagy lakásszentelőn ismerkedel,
Olyan közegre nem találsz, ahol
Nincs, aki arról ne tudna beszélni
Vagy hallgatni ne tudna, hogy milyen volt
A rács mögött, a szögesdrót mögött,
Mikor, miért, már majdnem egyremegy,
Ki záratott be kit, ki sem kutatja,
Egynemű börtönpárafény lebeg,
A sikkasztót is szinte szépíti,
Tehát ha új tag lép asztalotokhoz,
Vagy koccintást kiván az alkalom,
Ne is találgasd, záróló hevével,
Ha módja volna rá, ki hány felől
Vetné magát utánad, húzd odébb
A székedet, szoríts helyet neki:
Ezek vagyunk – emeljük poharunkat.
1966

A tűzlopó

1

Agyag agyag agyag
Nemesebb anyagokból
Már nem jutott nekem
Elhasználták az istenek

Agyag agyag agyag
Egy kis vízzel
Keverve tapasztva
Így készültek a figurák

Ki lehelt beléjük
Egy bolygó elem
Talán a fátum
Talán a szerencse

2

Pallas a szűz a hátsólépcsőn
Bocsátott fel az Olymposra engem.
Szégyellte apja – de erről kár beszélni:
Nem ő kellett, hanem a tűz. A tűz!

Hogy lobogott a napszekérről
Elorzott fáklya! De volt hozzá erőm,
Hogy elfojtsam a lobogását:
Nem kérkedtem a kérkedők között.

Pálcakóró nyers üregében
Titkoltam lefelé menet
A hátsólépcsőn rejtve, lopva:
A tűz, a tűz a földre így került.

3

Hányszor csaptam be őket
Az isteneket
A bakszagú bugrisokat
A nemes fejű
A fennkölt mozdulatú
Kapzsi mohókat
A szörnyeteg hiúságot

És mindig és újra
Odanyúltak
A zsírborította
Csontok után
Az olajozottan is
Üresen zörgő
Szavak után
És sikerült
Átmenteni köztük
Mindig és újra
A tűzlopást

4

Hány májamat falta fel
Hány saskeselyű
Hány láncomat törte szét
Mindig és újra Héraklés
A szenvedő istenfia
A szabadító és feloldozó
Aki a végzetet lebírja
Mindig és újra

5

A szándék vagyok, az elgondolás,
És tehetnek akármit öntudatlan
Erőket bujtogatva ellenem:

Felbontom álnaív egységüket,
Amelyben együtt van a szerelemmel
Az öldöklés, bursikóz blöffjeik
Valódi égzengéssel keverednek,
S a jótól, rossztól féltékeny homály
Hárítja el a különbségtevést.
Testvéreimet, a titánokat
Legyűrték. Izzó mennyboltozatot
Emelve vagy a mélység hidegében
Sínylődnek vad sziklák alatt. Csak én
Nem átallottam lopni, alkudozni,
De túlélem tündöklő istenek
Tünékeny trónjait, én, az előre-
Látás, a választás, a kérdezés,
Értelmes szenvedés, követelő kín,
A sorsa elől megszökött titán,
Ki addig is szabad vagyok s ha ismét
Megláncoltatnak, lesz, aki feloldoz
Mindig és újra. Mert vagyok a Szándék.
1967

Coventry székesegyház

Ez a legszebb kereszt,
Ez a fekete, üszkös,
Drótokkal összetákolt
Két megmaradt gerenda.

Hatalmas, el nem égett
Templomtartó szögek
A világ testébe szúrnak,
Ott is, ahol a keresztet
Nem ismerik.

Nem csak tegnapi, germán
Bombák nyomától üszkös
A kettétört, letérdelt
Ív, a vörös homokkő:
Ide érezni Ázsiából
Az új füstök szagát.
1967

Angol egyetem

Ez találtatta fel a miniszoknyát,
Az alsócomb váratlan vastagsága
A térdhajlat fölött.
A szinte puszta lábszárcsont felől
Felhasít a tekintet
Kése a két hús közé.

Onnan siklik előre, föl,
S alatta megcsillan a tiszta arc
Bőrhamva és a szem kemény
Magja megolvad
S a hűvös ajkak engedékenyen
Csucsorodva nyílnak.
1967

Nem számít

Ha kettesben maradnak,
Már magukra maradtak.
Megszakadt minden összeköttetés
Minden településsel.

A környezet nem számít.
Egyszerre csak a dombhát
Megint beépítetlen.
Megszűnt az összefüggés.
Áll kiszolgáltatottan
A kis kőház magában.
Készleteit kiegészíteni
A faluba két messze idegen
Érkezik a hegyekből.

A környezet nem számít.
A dunaparti házsor
Hirtelen idegen város.
Megérkeztek, az ablakot kitárják.
Milyen fényűző lakosztály!
Miféle tévedésnek
Előnyét élvezik most?
A hídon át, le, gyorsan,
Megnézni az idegen várost,
Hiszen egy-két napon túl
Úgysem lesz maradásuk:
A tévedés kisülhet,
S két ügyetlen kalandor
Eltűnik észrevétlen.

És az idő se számít.
Körülöttük mindig ősz van.
Vörhenyes szín a fákon.
Ideges koronáik
Hullámzanak a szélben.

Mindig vad őszi szél fúj
Elvadult őszi kertben.
A dombháton föl kell tűrni a gallért.
Lobog a tűz a házban.

De az idő nem számít.
A Duna mindig ködben.
Mint egy világítótoronyban
Ülnek a nagy szobában,
Állnak az ablak előtt.
Arcuk az ablak üvegjén.
Előttük a sirályok
Lebegnek és lecsapnak,
Fehér sirályok úsznak
A szürke tengeren.
A lakás a vízre kiugrik.

Mert az idő nem számít.
Hány éve? Húsz? Hiába.
Az öregség se számít.
Nem számít okirat, pecsét.
Valami régi bűnnek,
Feloldozatlan bűnnek
Vad köpenylobogása
Tekeredik mögöttük.

A környezet nem számít.
Mert az idő se számít.
Meredek hegytető, vár,
Lobog két árva fáklya.
Két fölnyergelt ló vár az udvaron.
Irat, pecsét se számít.
Járatlan tengeren
Szökevény, régi gálya,
Egy kalandor vitorla,
S az a sziget, ahol a nap leszáll.

Mert kettesben maradtak,
Már magukra maradnak.
Megszűnik összefüggés.
Feltárul összefüggés.
Az ég felén a felhők.
Felhők mögött a holdfény.
Másik felén a csillagok.
A dombtetőn figyelnek
Zúgó fák jóslatára.
Zavartan összenéznek:
Elvégre öregek már.
Próbálnak mosolyogni.
„Micsoda vadregény",
Mondják civilizáltan,
Pedig tudják magukban,
Hogy ez semmit sem jelent.

Hiába veranda, villany.
Már kettesben maradtak.
Magukra is maradtak.
A megszűnt összefüggés.
Feltárult összefüggés.
A hold lassan kibúvik,
Gyorsan a szél erősül,
Vár omlik, ház üres lesz,
Sziget és gálya süllyed,
Valami közelít a kertben,
Betörik minden ablak,
Ülnek, szemük se rebben,
Míg egymásra mosolyognak.
1967

Rejtendő szerelem

1

Öltöznöd kell neked is nemsokára
Az álarcosbálhoz

Ugye beengedsz majd ha kopogok
A fürdőszobádba – csak
Hogy lássalak meztelenül
Úgy átmenetileg
Megszokni már nem lesz időm
Mire a lélegzetem visszatér
Már meg is kezdődik a farsang

És mi volna ha késnénk egy kicsit

Ne félj idejében
Eljutunk még abba a karneválba

2

Köszönöm, hogy öregesebben
Öltöztél, mintsem hozzád illenék.
Ne vedd föl ezt a piros csizmát,
Inkább a feketét, a tavalyit:
Úgyis elég feltűnő, ha mi ketten
Járunk az utcán, Budapesten –
Minek hozzá a piros nyomaték?

Azért csak fogódzz a karomba:
Ne félj, majd be leszünk takarva,
Hiszen már havazik.

Köszönöm, hogy magadhoz intesz –
És elválik, hogy melyikünk lesz,
Aki lépést a másikhoz igazít.

3

Nem jó taktika, szívem,
Egymásra nézni szelíden:
Abból is ránk sütik csak,
Hogy odabent vadabb a tik-tak.

Az se válik be jobban,
Egymástól elnézni unottan:
Annál nyilvánvalóbban
Látszik, hogy titkolnivalónk van.

Legbiztosabb még röhögni,
Röhögéstől nagyot köhögni:
Lesznek akik annyit látnak,
Hogy ártatlan mulatás csak.

Maradjanak ebben a hitben –
És mindegy is, mit hisznek, mit nem:
Hazafelé üres lesz a rakpart,
És minden csoda három napig tart.
1968

Halló

Halló... Megint te vagy? Honnan beszélsz?
Nem mondod meg? Tudom, nem mondhatod meg.
Miért nem jössz el oly régóta hozzám?
Csak nem az, hogy...? De nem, se te, sem én
Nem így szoktuk mérni, hogy mi a hűség.
Emlékszel még? Hű maradtam tehozzád
Magam módján, Cynara – hisz tudod.
Vagy nem engednek el több randevúra,

Mert téged akarnak kímélni? Túl
Öreg vagyok már hozzád, úgy találják?
És hogy legyen elég nekem a hangod?
A te hangod. Talán igazuk is van,
Talán többet ki sem bírnék. A hang
Is túl sok már? Hallgatsz? Halló! Te vagy?
Nem is felelsz? Szétbontottak? Ha tudnám,
Honnan beszélsz.

1968

Aki éjszaka ment Jézushoz

Éjszaka, hogy meg ne lássák.
Elvégre nem akárki volt.
Főember a zsidók között.
De Nikodémusz nem ügyeskedő ész,
Okosságtól korlátolt értelem:
Tudta, hogy csak Istentől jöhet
Az új tanító. Hallani akarta.
Tanulni tőle ment éjszaka hozzá.
De nem tudta, hová tegye,
Hogy aki meg nem születik újonnan,
Isten országát nem láthatja meg.
„Hogyan szülessen az ember, ha vén?
Anyjának méhébe másodszor is
Bejuthat-e, újjászületni onnan?"
És kóválygott a feje a szavaktól.
Hogy test az, ami testtől született,
De ami a lélektől, lélek az,
És szél fú, ahová akar, zúgását
Hallod, de nem tudod, honnan hová,
S ahogy a pusztában Mózes a kígyót
Bottá emelte, az ember fiának
Emeltetnie úgy kell fölfelé,

És mindezt szeretetből – a Fiú
Nem kárhoztatni jött el a világot,
De megtartani.
A látogató
Felelt-e rá? Néhányszor bizonyára
Közbeszólt, mert bátor elme volt,
Csak öreg már s nem látta be, mi szükség
Víztől és lélektől ujjászületni.
De nem jegyezték föl a szavait,
Nincs nyoma, hogyan lépett ki az éjbe:
Nem érdekelte őket Nikodémusz.

De felbukkan megint egy pillanatra
A főemberek között,
Mielőtt megindul a hajtás.
Nem jegyezték föl, csak egy mondatát:
„A mi törvényünk kárhoztatja-e
Az embert, ha meg nem hallgatja őt,
Kitudni, mit cselekszik?"
De kifizették: „Csak tudakozódj,
Támadt-e próféta Galileából?"
Leszavazták őt, aztán hazamentek.

És aztán a történet folyt tovább,
Ahogy kellett, és megmaradt a holttest,
És titkon eljött, aki éjszaka
Járt Jézusnál, és mirhát, aloét
Hozott magával, holtaknak valót,
S eltűnt, nem kérdezték, honnan hová:
Nem érdekelte őket Nikodémusz.
És aztán folyt a történet tovább.
1968

Egy olasz kávéházban

Csak ülni, nem írni,
A világot beszívni
Mindenestül, valami hitetőt
Tárolni, nem akaratra,
Az új meg új szavakra,
Mint azelőtt,
Csak egy ideig kibírni
Azt, amit lebírni,
Sőt, magunkból kiírni
Már semmi sem adhat erőt.
1968

Az Internacionále a Signoria téren

1. A MEGFAGYOTT DALLAM

Mi ez a dallam hirtelen,
E rég ismerős, majdnem ismeretlen?
Mi felel rá a zsigerekben,
Még mielőtt tudnám, hová tegyem?

Ez az? lehet ez? Hová hajlították,
Hogy egyszerre csak átfutja a vér,
Hogy mozgásrendszerétől csupa mozgás
E szigorú tavasz kiszabta tér?

Vagy nem ők hajlították el, de nálunk
Történt a változás? Ahogy
Énekelték, ahogy vigyázzba álltunk,
Az fagyasztotta meg a dallamot?

2. PIROS

De most betölti a szigorú teret
S a teret betöltik az emberek
S piros zászlók a piros dallam táncát
Mint fáklyafényben lóbálva a fáklyák
Piros kartánccal kísérik – hová?
Zászlók és fáklyák együtt lengetik
A nemzetközit és a helybelit
S a legszebb tér, a kőtér visszhangozza
És megint és mindig *Bandierra rossa*
Trionferà.

3. A VÉGSŐ

De összeolvad új és régi dallam –
Fél évszázada vagy mióta hallom,
Hogy ez a végső, ez a harc?
És most miért nem szívettépő,
Hogy éppen ez a harc lesz a végső?
Hát nem nevetség? nem kudarc?
De mit számít, hogy nem ez a végső?
Mit, hogy sohasem lesz a végső?
És mit a szenny, a szörnyűség?
Lesz valahol mindig új nemzedék,
Amelynek nem lesz soha késő
A győzelem, a kicsikart.

4. MI KETTEN IS

És megint a dallam az éjszakában.
Percenként újul a zászlók és fáklyák
Táncában kígyózó. Firenze
Keskeny utcáiban senki sem tud
Előle kitérni. Az emberek
Is kígyóznak az utcákon keresztül.

Mi ketten is valahol valamely
Alakban köztük lépünk feltehetően
Fiatalon és hányan még akiket
Szerettünk te meg én vagy te vagy én s akik
Sehol sem lépegetnek régóta nem
De most ebbe a dallamba beléptek.
1968

Az őrült város

Épp csak egy feketére? Hogyan is kéne mondani?
Csak csitt, szívem, csak csitt! Valahogy igy talán?
Hogy mikor vacsorázunk? Kilencre készek leszünk.
Elvégre mégse mondhatom meg neki,
Hogy milyen izgalmas út ez. Hogy félek ettől az úttól.
Hogy azt sem tudom, szabad-e visszamenni.
Oda visszamenni. Kihívni a sorsot
És azt a tébolyból született várost.

Ki hitte volna,
Hogy az autóút ilyen unalmas? Hogy a gyorsaság
Álmosít? Ez a veszélytelen sebesség.
Az útjelző kövek, a piros jelzőlámpák.
A gépkocsipálya. Ki gondolta, hogy az ember
Fölfelé száguldva bóbiskol? Mit fölfelé?
A tornyokkal, ívekkel, sikátorokkal,
Lépcsőkkel megtoldott magasság hiába tátja
Félelmetes kődvait: nem venni észre
Kocsiból éjszaka – egyszerre fent vagyunk.
Hogy történt, zökkenőtlen, riadástalan?
Átaludtam? Itt áll a befejezetlen
Székesegyház, a tér kagylója odalent.

És hol igyuk a kávét? Persze, a téren. Itt vagy ott?
Innen látni jobban a rózsaszín nádbuzogány-
Tornyot, tetején a nagy fehér kővirággal.
Fekete, fagylalt. Ez a fiatalember
Most vallja be, miért akart éppen itt feketézni.
Mert itt vesztette el az első lányt, hat év után.
Szeret ebbe a városba átugrani
Este, vacsora után.

Mondjam el neki,
Hogy búcsúztam itt én is? Még ha egyedül volnék,
Akkor sem tehetném. Nem is értené.
És mit is mondhatnék el neki? A forró napsütésre
Az ijesztő éjszakát, a kettős gyötrelem-ágyon
A széthúzó szenvedést, a zokogást, a másfelé
Epedést, a mégis-összetartozást, a halálig
Tartót, a menthetetlent? Vagy a másikat,
A későbbit, a hideg esőt, a rettegést az utolsó
Menedékért, a kövek, a görcs fenyegetését?
Szóval, két szerelem szoritását. És közben a körbefutó
Közök, sikátorok útvesztője, mind a kétszer
A nappal, az este, a befejezetlen
Székesegyház, a kagylótér odalent.

De mindez
Most is jelen van, meg se támad, nem is fenyeget már,
Csak néz ránk, majdnemhogy megnyugtatóan, hiszen
Bizonyosság lett már az akkori rettegtetésből.
És valahol messze jár az a másik, a fátyol alatt
Keserűre csupasztva szorítja össze fogát
És rajtunk kívül már senki se tudja, ki volt ő.

Csak csitt, szívem, csak csitt – valahogy így talán.
Hiszen mindez elsímult már. Szerelem szorítása –
Nevetséges volna, ha egy óvatos öregember
Említene ilyesmit. A nagy rettegtetéssel
Pedig otthonosabb városban kell végül szembenézni.
Itt nincs más, csak a cassata, campari, kávé.

Hátunk mögött a táncdal, a csitítóan új
És ingerlően ismerős, meg a megkövült téboly,
Az elhagyatott kagylótér, a befejezetlen székesegyház,
Meg a város jelmondata: *cor magis tibi pandit,*
Szívedet tágabbra nyitja – de mire tágabb?
Egyelőre csak a száguldva szundításra
A pirosan villogó jelzőkövek között
A kivilágított feketeségben.
1968

Boccherini sírja

Ide is? Minek? Még egy félgótikus
Kis csíkos templom, amit elrontottak belülről.
Alja-barokk. Szerencse, hogy sötét van.
Gyerünk innen. De várjunk, ott valami fehérlik.
Egy hatalmas orr, egy domború fej, a falban. És alatta egy lant?
No, nézzük csak meg. Boccherini sírköve.
Hogy kerül ide? Persze, Luccában született,
Bár Madridban élt. Hiszen emlékszel talán
A Madridi őrjárat-ra lemezen.

De én nem ezt hallottam tőle először.
Elég későn hallottam a nevét is.
És a hely meg az idő is eléggé furcsa volt.
Gödöllő, tornaterem. Voltunk benne százan.
Még többen is. Egy kevés rohadt szalma.
Onnan pedig kimenni csak az udvarra lehetett,
Ahol vastagon állt a hó, abban mosakodhattunk,
De aztán – emlékszel? hideg tél volt – keményre fagyott,
Különben is televizelték – de hiszen emlékszel, egyszer
Bejutottál, megvesztegetted az őrt és kivittél mosakodni.

Képzelheted, milyenek lettünk két hét múlva. De nem én
Voltam az egyedüli költő a tornateremben.
Ott volt Dilinós Dönci, aki nem sokkal azelőtt
Fasiszta cikkeket írt, de mióta rájárt a rúd,
Már csak arról beszélt, hogy kiket kell akasztani.
És ott volt egy másik, aki később a zömök vezért
Olyan szép versekben dalolta meg, de igazi
Költő volt néha, és meg kell hagyni azt is,
Hogy jó bajtárs volt és remekül viselkedett:
Bakancsával fenyegette a megfertőzött zsidókat,
Akik a német katonák dalát, a Márikám-at énekelték
odabent.
De nem ők voltak a vígaszom, hanem egy vöröshajú
nyomdász,
Aki hetykén és gúnyorosan viselte el, ami történt.
A Boccherini menüettjét is ő fütyörészte egész nap,
Azt a gúnyos, pizzicatós menüettet,
Amely csúfot üzött mindenből és magából
A menüettből is. Amikor tífusz ellen
Oltottak be minket és a katonaorvos megjegyezte,
Hogy eléggé piszkosak vagyunk, akkor is
Ezt sziszegte fülembe és valahányszor elkenődtem,
Elkezdte dúdolni külön énnekem és ettől
Visszatért belém a bátorság és nevettem újra.
Aztán, hiszen tudod, hamar kikerültem onnan,
Mert kivétel voltam többnyire, ő pedig ki a frontra,
Ahonnan haza is jutott, isten tudja, miképpen,
Be is lépett a pártba, de régóta nem hallottam felőle,
Azt sem tudom, nem vándorolt-e ki valamilyen
alkalommal.

De most itt a sötét templomban eszembe jutott
És gondolatban térdet hajtok, de nem Ferencnek,
A szelídnek, a szegénynek, a szuperköltőnek, a szentnek,
Hanem a gúnymenüettnek, Boccherini pizzicatóinak,
Meg Rottmann Andornak (akinek nyugodtan kiírhatom
a nevét,

Mert megmagyarosította később, csak elfelejtettem,
hogy mire),
Meg C-nek, aki ott lakott akkor, közel a gödöllői
tornateremhez,
Amit nem tudtam, hiszen még nem ismertem abban az
időben,
De később, amikor még rosszabbra fordult a sorom,
elrejtett magánál,
Meg A-nak, aki ugyancsak megmentette az életemet,
Kéretlenül és csak a rosszallásomat fogadva cserébe,
És K-nak, a koszorútlanul kimagasló költőnek, akit
Titkos követségbe küldtem hozzád és aki belépve
Összecsapta bokáját és „K. L. miniszteri titkár",
Így mutatkozott be a zsidótlanító osztag
Állig fölfegyverzett parancsnokának,
Nem beszélve néhány nőről, akinek a nevét
Nem írom le, mert nem szívesen szerepelnének együtt e
papíron –
Szóval, mindenkinek e sötét templomban, aki akkor
Az ép eszemet megőrizni segített.
1968

Ravennai bökversek

ANEKDOTA

Ravenna nem vasuti csomópont.
A fővárosba sincs közvetlen vonala.
Csak egyetlen fontos helyre. A hajdani
Flottatámaszpont, a kikötő
Több mint ezer éve megszűnt.
Mocsárnak látszik itt a tenger.

A partja szúnyog, légy, miazma,
Alaktalan ipari hulladék,
Iszapot borító homok-
Sivatag. „Állami pínea-
Erdő" – így hirdeti a tábla
A régenvolt pínealigetek
Elcsenevészült maradékát.

RETORIKA

Itt sok minden végetért,
Sok minden vette kezdetét –
Amint egyébként a legtöbb helyen.

És volt, amit nagyon szerettünk,
Más valamit meg nem,
Mert árukapcsolással dolgozik
A világtörténelem.

És ha ettől a gyomrod forog,
Kivándorolhatsz, persze, az időből,
De végül magad is afféle homok-
Fövenysivataggá perzselődöl.

Mert isten vagy a történelem vagy akárhogy,
Ahogy nem szégyen mondanod, nevezd,
Nem fogad be, csak ha kijárod
Eminensen vagy pótvizsgákkal ezt
A nem szakosított iskolát.

Zajló, piszkos piacokon át
Vezet téged is a pálya:
Ezt meg nem kerülheted.
Utad, a magad kiszabta,
Csak ezt érintve tér el.
Hiába, nem hiába
Határoztak meg hellyel és idővel.

És ebből a szempontból majdnem egyremegy
Ravenna vagy Budapest.

ESZMEHARC

Theodorik hamvait a szélbe
Szóratta a győztes Belizár.
Mire a császári város
Föllélegzett, mert az áriánus
Rothadó ragály veszélye
Kezdett szűnni már.

És megtért az utolsó eretnek.

Hála a bizánci fegyvereknek.

A LEVERT KÖVEK

Theodorik piros palotája
Még világít a templom falán.
De mellőle hiányzik
A király és kísérete:
Eltávolították.
Az „új" mozaik mögött
Nyomuk még fölfedezhető.

És hova lettek az alig négyzet-
Centiméternyi, arannyal
És ékszerzománccal befuttatott,
A falról levert pici kockák
A féldrágakő tűzdeléssel?
Talán a helyükre rakott
Előkelő vértanú-szűzek
Gyöngyruháján, piros cipőjén.

És lekerült a feszületről
A megkínzott emberi test
S a párnás elefántcsonttrónra
Felült világuralkodónak
A szupercsászár Pantokrátor.

KÜLÖNBSÉG

Dogmatörténet? Nem, dehogy.
Ravennában itthon vagyok.
A különbség csak az, hogy itt
A régi meg az új *mozaik*,
Mindegyik ér valamit.

SZÉPSÉG

Hogy szép? Vagy úgy! A szépművészetek
Vígasza hát. Már akinek.
Szóval, gondolatunk már nem is háborog,
Ha jobb ízlésűek
A kicsi meg a nagy diktátorok?

SED VICTA CATONI

No persze, nem maradtak az eretnek
Áriánusok se veszteg:
Megtették, amit tehettek.
És csak azért kevesebbet,
Mert idejükből többre nem futotta.

De ha másképp fordul a kocka,
Azzal az ő ügyük ortodoxra,
És részükről jön a haddelhadd,
Senki mögött el nem maradnak:
Egyremegy ortodox, eretnek.

A győztes ügy az isteneknek,
Catónak tetszik a vesztett.
De énnekem, bevallhatom titokban,
Már a vesztett ügy se jobban.
1968

A három skorpió

A három skorpió
Pió pió pióca
Paca pojáca cápa
Capáca cá-papása
Pasas pá pasa pá sah

A három óriás
Rom rom rom óriási
Három Kháron rom ásit
Háremrom Róma mása
Ki más hamis Tamás

A három gépesített
Romgép epés mesés tett
Betölti a sötétet
Az önfenségű férgek
A földön el se férnek

Vérgőz bérgőz ne férkőzz
E révült redvű révhöz
A három skorpió
Között e kétes kétköz
Pipipál mirejó

A három óriási
Gépskorpió vitézül
Nekitámad a Napnak
S ki győzi majd kivárni
Mig csáprágóik végül
Önfarkukba harapnak ?
1968

Mimnermos témájára

„Élni mit ér, mi öröm van arany szerelem tüze nélkül?"
Szabó Lőrinc fordítása

Mennyi éve mennyi ágyon
Ugyanegy testnek mennyi változása
Hány város amit bevettek magukévá
Tettek ugyanegy pár testnek
A változásban maradandó
Folyamatosságaival

És test a testnek test a testhez
Hol itt hol ott valamely ágyon
Reggel éjfélkor délután
Amikor a két arc mosolygó
Hullámaiba hullámain át
Szánt a sötét szél

Mi lesz ha vékonyodik végleg
Vivőereiben a vér
Ha hideg homály keserűség
Tódul a hevület helyére
Ha hiú helyettesítésre
Higul majd honában a hormon

És mi lesz ha marad még
Marad eltöltenivaló
Pillanat hónap év idő
Marad mibe feküdni ágy
Esetleg város is halálig

Élni mit ér
Mit ér mi öröm
Mi öröm van arany
Van arany szerelem
Szerelem tüze nélkül

S a forró dél borulni kezd
Hanyatlik a hőség heve
Aranya híg homályba hűl
A harapás a szorítás
Lazulni kezd a lebegő
Áldozat a király kihull

De közben ketten ők kihűlt
Sötétségükbe kivonulnak
És szánt a szél fekete tóba
Fekete széltől felszítottan
Fekete fák közt feketén
Tüzelő nélkül ég a tűz
1968

Előjog

Lehet
Hogy innen még az omegán
Vagy ahogy régen mondták, túl az óperencián
Vagy – miért ne álljon itt korszerű kánon? –
Túl a kellő galaktikákon

Van rajtunk kívül is valami élet,
Akár férgek, akár magasabbrendű lények
Javára berendezkedett
Tökéletes társadalom,
És valamely szuperszaturnuszon
Akad fejlettebb fokú szerkezet
Felfogni fényéveken át
Kisugárzott, értelmes, oszthatatlan
Primszámaink növekedő sorát:
Hiheti, aki tudja –

De megmarad előjogunk, a földi
Rejtelem, amit mi és csak mi értünk:
Mi voltunk képesek istent kínozni, ölni,
Sírjára követ hengeríteni
Annak, aki
Mindig és újra meghal értünk
S minden húsvétkor itt támad föl újra.
1968

Kerület

Túlfutott egy állomással.
Túl nemcsak előre de oldalt,
Egy másik külváros felé.

Hol is volt az az átkötő út?
Negyven év negyven év.
Nem sokat változott azóta.

Igaz hogy most a neonok.
De nem változott a fényarány
A belvároshoz viszonyítva.

Vagyis viszonylagos sötétség?
De viszonylagosságot nem ismer
Ebben a külső kerületben.

Itt minden abszolút volt.
Fagy feltétlen foka februárban.
Kérlelhetetlen kerület köve.

Csak megrezzen mikor megolvad,
Mikor átbújhat a kísértet
Kísérteni kezd a kő is.

Most is magában áll a nagy ház.
Ellene védte sárga bástya
Azt akiért e tájra jött.

Mit számít hogy most neon ég?
Mit számít autóbuszmegálló?
Megvan a piac és a patkány.

Koratavasz estködében
Üres bódék imbolyognak
A nagy patkány megint kísért.

Csak ő nem kísért nem jelent meg.
Most sem. Laza haját a szél
Nem táncoltatja lámpaködben.

Belekiált a visszatérő
Az üres ködbe: „Nem vagy itt.
Pedig eljöhetnél. Nincs derű

Utólag. Nincs megbékülés!
Miattad nincs bocsánat. Eljössz
Kivezetni a gyűlöletből?"

Csak a magányos sárga ház.
Üres piac ködben a patkány.
Csak a kerület a kerület.

A be nem tartott randevú.
Visszafordul. A szíve száraz
Mint a géppisztolykattogás.
1969

Medárd

Köröskörül izgalmas szürkeség.
A Duna-lassúságnak a lapító
Zivatar árnya ónszínűre festi
Ezüstjét. Csak a madarak cikáznak
Izgatott szürkeséggel. Csak a szívünk.
Az óceán meg a sztyepp szándékai
Megint egyszer fölöttünk csapnak össze:
Atlanti hűvös légtömeg a száraz-
Föld belsejét nyugtalanítva záport
Fakasztón fékezi forró nyarunkat.
S felhők fölött, légtömegek fölött
A sztyepp s az óceán küldöttei
Versenyt keringenek s mire a hold
Mostantól kezdve kétszer szabadul
A földárnyékból, ember járta már.
S ettől mi változik majd? Semmi sem.
Vagy tán jövőre könnyebb lesz utaznom
Ki Szentendrére helyiérdekűn
Vagy... minek is folytassam? Eszetek
És vakmerésetek és technikátok
A naprendszerből előbb fog kijutni,
Mint bölcsességtek az egérfogóból,
Hol körbe fut.

A túlparton az új
Hotel idétlen váza eltakarja
A Belváros kihűlt hiányait.
S ha áll majd frissen tündökölve mint
A békés együttélés záloga
S a túlazóperenciáni élet
Jelképe – mit hoz át a szél, keringőt
Vagy villanyos gitár géphangosított
Világvadmacskazenéjét Budára
Egy év múlva Medárdus éjszakáján
S miféle tarka óperenciás
Fényegyveleg vetül az elmaradt
Duna sötét vizére és ki nézi
Ablakból kihajolva Pest felé?
Kíváncsi sem vagyok már.

Alkonyi
Izgalmas szürkeségből csak az új híd-
Akaratunk halvány ezüstje villog
Sejtelmesen a híd a híd. Medárd
Szele borzong az ónszínű folyón
És esőt jósol mélyebb szürkeséget
És van akinek ónszínű folyót.
Majd elvonul, ahogy szokott. De ha
Betelik Medárd magánjóslata,
Kinek sütnek ki majd a hónapok?
Már nem vagyok kíváncsi. Nem vagyok.
1969

Beethoven öregkora

(VONÓSNÉGYES, OP. 132)

Ez nem németül van, se más, gőzzel, váladékkal
Összetapadt barbár törzs nyelvezetén
És nem is latinul, ahogy neked hízelegtek,
A rend és gyönyörűség okos latinján –
Ez nyelvtelen nyelven szól, ezt meg kell értened.

De a zenét is teneked megzenétlenítettem,
A művészet bennem legyőzte önmagát,
A hiúságot, a magakelletést, a kurvaságot.
Ez ne csiklandozza senki viszketegségét,
Meg ne remegtessen zsigereket, jonhokat,
A frigideket ne tudja táncba vinni,
Ezzel ne szublimálja kudarcát
Semmiféle fennkölt impotencia.

És a-mollban, a nosztalgia nemes hangnemén,
Ahogy Mozart, amikor édesen akart zokogni.
De rajtam senki se zokogjon, énrám
Senki se mondja: a szegény süket.
Ez a szenvedés itt nem engem érint,
Ez a halál itt nem az én halálom,
Ez a brácsa megfagyaszt minden elérzékenyülést.
Az a-mollra rácáfol ez az a-moll kvartett,
Ez a telítettség mindent lecsupaszít.

Ezt meg kell értened, erre muszáj felelned,
És kérdés kérdésre, vád a sürgetésre,
És miért és miért és hogy tehetted ezt?
És felbukkan a dallam és tudnám ezt én is,
De nem akarom folytatni, nem dalolunk.
Én kihívlak és ha nem felelsz, diszkvalifikállak,
És cibál a hegedű és csikorog a brácsa
És nyögi a gordonka: felelni muszáj.

1969

Ljubomira

1

Az őszi nyár megrögzött szavait
Miért fogná fel fiatal füled
A szenvedély tigrise vén majom
Megszállottság lesz mire megöregszik

2

Szeretsz szeretlek milyen egyszerű
Tudom hisz én is tudnék lenni könnyed
Csak ne torlódna titkon torkomon
Az egycsatornanyílású polip
Hatszáz habzsolni mohó tapadója
Puhán piheg parázna dagadó
S vár hogy szorítójából szabadulva
Karjaival csápoljon sós elemben

3

Legyek hát könnyed? Költői legyek?
Hogyan? Legjobb tán tán képeket bedobni
Van kellék bőven ciprusok a gyász
Előkelő sötétzöldjét az égre
Följegyző tollak ecsetek (dehogy
Fölfelé tartott becsukott esernyők
És kinyitott ernyők a pineák)
Érő narancsok pálmák agavék
Fehér sziklák kék tengerbe hasítók
Poseidón fehérsörényes lovai
Tarajukon fehér vitorla táncol
A sötétben a duinói angyal

Átszellemültség ahogy meg van írva
Költészet ahogy a könyvekben áll
Zavart nem tűrő töretlen tökély
Tudnám talán csinálni ó hogy únom

4

Nem ez így nem megy szorosabban
Közeledjünk az eltemetett kutyához
De úgy hogy mégse legyünk személyesek
Valljuk be nem divat meg aztán
Kényes a tárgy ez is tagadhatatlan
Csinján kell bánni a közelítéssel

Hogy is csinálták nemesebb elődeim
Ó mért oly későn levelek hullása
Nem ez is elavult menjünk régebbre vissza
Az én fejem fehér mint liliom
Nem ez se megy ne röhögtessük ki magunkat
A te arcod meg friss mint hasadó
Ez megteszi de mi lesz a folytatással
Milyen jól megy a rózsa liliomhoz

De mit kezdhetünk te meg én ilyesmivel
Emelkedett mintákba hogy símulhatunk
Minden mozzanatunk végzetesen személyes
Déltüzet éjtüzet sűrítő bakacsin
Hajad a mindig véletlen ágyon
Legföljebb csak mint öntudatlan
Gyász ha borítja
Haláluló kopasz koponyámat

Legjobb nem beszélni róla
Fojtsam el kíméljelek
Próbáljuk meg mintha mintha
Igazad van egyszerű ez
Rendben van minden közöttünk
Pálma ciprus szikla tenger
Szeretlek te is szeretsz

És ha neked nem hiányzik
Nem hiányzik semmi sem
És ha eltűrsz engem eltűrsz
Magamat miért nem tűröm
Miért hogy a szorítóban
Uj csodára megváltásra
Vár a kárhozott polip

6

És valaki megint csodát
Tudott művelni bennem
És van újra van a világ
És van benne hova lennem

Mert ennyi csak szeretsz és szeretlek
Milyen egyszerű ez tényleg
És mindegy hogy tetted vagy tetetted
Az örök átlényegülésnek

7

Hála néked tiszta forrás fölbuzogsz a kő alól
Nem tudhatni honnan törsz át földből földet újító
Vígan duzzadsz csermelycsörgés hipp-hopp hol vagy
hült helyed

Szemfényvesztő volt-nincs játék szikla rejt gyökér homok
Másutt ahol senki se várna felbukkansz te vagy újra te
Magad végképp nem vonod meg irgalmas búvópatak

Hála néked szörnynevelő tenger hajókat hordozó
Szörnyeidet titokban tartó tenger tükre tündöklő
Világ minden szennye feléd tart rothatag élet bölcseje
Minden dolgok anyja ki mondaná tenger hogy mocskos vagy
Szűnhetetlen zajcsináló csapdosol ablakunk alatt
Imperátorok se tudtak téged csöndre inteni

Hála néked élet fája délszaki ágat nyújts fölénk
Őszi nyár de a tél sem fogja zöldedet elfakítani
Élet fája hány alakot tudsz váltani ősz és nyár között
És ha virágod száz évben nyit egyszer mint az áloé
Inségemben korhadatlan törzsednek támaszkodom
S rám ismer a föld alatt még nagylelkű gyökérzeted

Hála néked székesegyház égnek szegzett két torony
Összehajló boltozatodnak széles íve merész hajó
Mélyülő kapubolt komoly faragású büszke homlokzat
Orgonabúgást visszhangoznak rejtett mértanú mély üregek
Formahatár te erős tömör apszis állhatatosság záloga
Hála néked székesegyház testbe fogalmazott áhítat

Hála néked szárnyas oltár örök-új hálaáldozat
Életem halála voltál halálom halála vagy
Éltető halál ami nélkül ki akarna tengeni
Hála néked idegen oltár csakhogy megtaláltalak
Voltam hol vagyok hol leszek újra mégegyszer az átmenet
Hála néked elborító éjfél új naptámadat
1969

Pentaton

Hová hová
Hová fúj ez a szél
Pusztáról fúj
Pusztára száll

A vér a vér
Mit rejt ha hull a vér
Rejtírást ró
Serkent ige vér

A szó a szél
Sziszegni mire jó
Szót szít a szél
Pusztáról fúj

Tűztépte tér
Csóvája hova tűz
Tövéig kitakart
Holt hült határ

Tő tűz szó száj
Lélegzete hova száll
Csóvája szél
Pusztáról fúj
1970

Anakreoni dal

Megint színes ernyők alatt ül hátradőlve
Itt-ott Pesten, Budán. Honnan bukkant föl újra?
Félkorsó sör előtte. Még mindig cigaretta
Szájában, kábítószert, úgy szívja be a füstjét.
Azután hirtelen megrezzen, tenyerébe
Rejti a cigarettát, körültekint. Mitől fél?
Még mindig razziától? Vagy tán hogy valaki
Fölfedezi, hogy él még, és tüstént följelenti?
Nincsenek razziák, nem árt neki manapság
Egyszerű följelentés. De mégis fél, feláll,
Szétnéz s a forró nyárban mintha nyaka köré
Tekerné durva sálját, elveszni a tömegben.
Most még megúszta. De elkapják majd idővel.
Megint mitől vidám, könnyelmű öregúr?
Mert átmenetileg most szabadlábon él?
A szökevény megint egérutat kapott.
Az igazoltatás ezuttal elmaradt.
A cigaretta füstjét beszívja és kifújja.
És hátradől megint, színes ernyők alatt.
Csak a mával törődik. A holnapot ki tudja?

1970

Nem folytatom

Elkésve jössz idén is, őszi nap!
Érlelni valót mit találsz közöttünk?
Nem folytatom. Minek folytatni ezt?
Kinek folytatni? Únom magam is,
Amit a szubtrópusi légtömegtől
Fölmelegített októberi nap-
Megérintette húr önműködően

Recseg: „Elkésve jössz...” Jelkésve jel
Jelképesen jelkéseken találsz
Közöttünk mit je-jelkések közöttünk
Jelkések között mit je-jeltalálsz
Jel késve jössz jössz őszi mi je szösz
Je őszi szöszi jösszi szí szidén
Idén is éden is nem folytatom
Minek folytatni jelkés jelszimat
Elkésve jössz idén is, őszi nap!
1970

Kalligráfia

Széthull a gipsz, az üveg eltörik,
Idővel paloták, házak, erős
Várak, városok elromolnak, egyszer
Párizs, New York és Mucsa semmivé lesz,
A vasbetont a szupertermeszek
Szétrágják, a műanyagok piszokká
Rohadnak, az égitestekre fellőtt
Szerkezetek homokba, kráterekbe
Merülnek, el nem állnak államok,
A diktatúrák, demokráciák,
Titkárok, elnökök, igazgatók,
A tábornagyok és a társulások,
Junták, hippik és halálos hatalmak,
Egybeolvad a tömeg és elit,
Kihalnak a normativ kritikák,
De ameddig világ van valahol,
El nem felejti, felszökell szivéből
A világ talányos titkosírása,
Rejtjeles rúnák rendszere, amit mi
A nyári égre ketten följegyeztünk.
1970

Tartalom

Levél a szabadságról	5
Mozihiradó	7
Szerelmes filológia	8
Egy nap története	10
Hold utca	13
Ének a magányról	14
Egy ifjú költőhöz	16
Elégia a moziról	18
Állatkerti közjáték	20
A Béke téri Krisztus	22
Amor redivivus	25
Húsvéti ének a testről	27
Szentendrei elégia	29
Minden jelben	31
Zöld láng	32
Gyertyaszentelői elégia	33
Eszmék és fegyverek	34
Vérszinü most a világ	36
Kérdezed, barátném...	37
Önelemzés	38
Ének a félelemről	40
A boa etetése	41
A mámorból született	43
A haragvóhoz	44
Egyenlőség	45
Monádok	47
A törvény	49
Tizenöt év	51
Budapest balladája	53
Rád gondolok	54
Nem a halál	55
Ancien régime	56
A gyűlölet	57
Április	58

Független Magyarország 59
Ugyanaz 59
Kivétel 60
Ne igazságot! 61
Nagyszülők 61
Mint a motolla 62
Fata... nolentem trahunt 62
Utókor 63
Ki mást se tud... 64
Gyilkosok 64
1944 június 6 65
Júliusi jegyzetek 66
A Város 69
A béke elé 70
Rádió mellett 71
A technika 71
A városok 72
Nyitott szemmel 73
Évforduló 73
Augusztusi jegyzetek 74
Párizs 76
Varsó 76
A diadal 77
Szeptemberi jegyzetek 78
Októberi jegyzetek 80
November 82
Januári jegyzetek 84
Februári jegyzetek 86
Kérdező idő 87
Alföld 90
A tej, a hús, a bor... 91
Nekem beszélhetsz 93
Az érti Őt... 94
A békekötés elé 94
Teréz körúti elégia 98
Vides ut alta stet 100
Óda az észhez 101
Szent Márk 103

Négy kőlovag 104
Szent Márk tér 105
Ez az út... 105
Ima a Szent Péter templomban 106
Katakombák 107
Három császárszobor 108
A skárlát asszony 109
Flavia 110
Santa Maria Antiqua 111
Római rablás 112
Nicolaus Cusanus sírja 115
Római pillanat 116
Siena 117
Udvar 118
Nyarak 120
Nem hasonlít 121
A mérgezett vetés 122
Romanus sum 122
A láthatatlan elem 123
Kánikula, vihar, ősz 124
Az imádkozó sáska 125
Nászdal 127
Perzsa dalok 129
Nem a vers 131
Napló 133
Elmúlt egy nap 133
Hiába 133
Ébredés 133
Skizofrénia 133
Olvadás 134
Új rendszer 134
Madarak 134
Csóka 134
Csak 134
Jó élet 135
Kis ars poetica 135
Váci utca, február 18 135
Gyomor 135

Népfi 136
Hegedűszó az udvaron 136
Egy értekezlet margójára 136
Egy óra múlva 137
Mi is? 137
Felelet 137
Béke 138
Augusztusi kánikula 138
Három négysoros egy francia lemezről 138
Gitár 138
Fanyar keringő 138
Kozmopolita 139
Soha még 139
Művészet 140
Badacsonyi ősz 141
Eszmék és tánclemezek 142
Terád vonatkozik... 143
Történelem 144
Jelenidő 144
A fordító köszönete 145
Rapszódia a bátorságról 147
A süketnéma kislány 152
Kakasszó 154
Rapszódia a hűségről 156
Radnóti naplóját olvasva 156
Két nap múlva 157
Summa fidei 158
Születésnapi óda 160
Új nyár 161
A Rossz hálózata 162
A hang 163
Május hava 164
Ultima realitas 167
Elégia egy szerelmi antológia szerkesztése közben 168
Pesti elégia 170
Egy régi dal visszhangja 172
Szabó Lőrinc halálára 176
Ezékiel 178

Ötven felé 179
Egy este a Négy Szürkében 185
Mikor a rózsák nyílni kezdtek 187
Rapszódia egy őszi kertben 188
Parlament 190
Velazquez Vénusza 191
Öt szonett 193
A Café de Flore teraszán 193
A tízezer galériában 194
A szortyogó érdekesség 194
Tovább! 195
Azt hiszik? 195
Camb ridge-i elégia 196
Óda a tegnapi asszonyokhoz 199
Képlet 201
Mikor a tankok befelé vonultak 202
Via Appia 203
Etruszk szarkofág 206
Folytatás 208
A kimondhatatlan 210
A zuhogáson át 212
A város télen 215
Tájkép 215
Kopasz férfi az ablak mögött 215
A fekete rigó 217
A kíváncsi búcsúzó 218
Ulysses kimaradt kalandja 219
Zászlók 223
Istenek 225
Ellenpont 226
Párbeszéd két ismeretlen között 227
A sértés 229
Az idő metszeteiben 230
Sas utca 231
A látogatás 232
Mit akar ez az egy ember? 234
Branyiszkó 235
Csak ami van 236

Határozók és kötőszavak 237
Költözés 238
Nyelvemlékek 240
Velencei esőben 241
Úrkutya 242
Nagy Theodorik és az ördög 243
Forgalom 244
Ez volt 245
Mindig előre 246
Ezek vagyunk 247
A tűzlopó 248
Coventry székesegyház 250
Angol egyetem 251
Nem számít 252
Rejtendő szerelem 255
Halló 256
Aki éjszaka ment Jézushoz 257
Egy olasz kávéházban 259
Az Internacionále a Signoria téren 259
1. A megfagyott dallam 259
2. Piros 260
3. A végső 260
4. Mi ketten is 260
Az őrült város 261
Boccherini sírja 263
Ravennai bökversek 265
Anekdota 265
Retorika 266
Eszmeharc 267
A levert kövek 267
Különbség 268
Szépség 268
Sed victa Catoni 268
A három skorpió 269
Mimnermos témájára 270
Előjog 271
Kerület 272
Medárd 274

Beethoven öregkora 276
Ljubomira 277
Pentaton 281
Anakreoni dal 282
Nem folytatom 282
Kalligráfia 283

Felelős kiadó a Szépirodalmi Könyvkiadó igazgatója. Felelős szerkesztő Réz Pál. Műszaki vezető Jánosa István. Műszaki szerkesztő Mező Zsuzsa. A borító- és kötésterv Szántó Tibor munkája. A költő fényképét Molnár Edit készítette. Megjelent 1972-ben, 7600 példányban, Garamond [10/11] betűvel, 22,2 (A/5) ív terjedelemben, 1 db műmellékklettel. — Sz 1591–I–7173

71.93 Kner Nyomda

VÁS ISTVÁN A KIMONDHATATLAN